

**KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
ANA BİLİM DALI**

**İSTİSMAR VE İHMALİN ÇOCUK ÜZERİNDE OLUŞTURDUĞU
OLUMSUZ PSİKOLOJİK SONUÇLAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Çiğdem Atalay**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Aydın Ankay**

Lefkoşa – 2006

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Çiğdem Atalay'a ait "İstismar ve İhmalin Çocuk Üzerinde Oluşturduğu Olumsuz Psikolojik Etkiler" adlı çalışma, jürimiz tarafından Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....
Prof. Dr. Orhan Çiftçi

Danışman.....
Doç. Dr. Aydın Ankay

Üye.....
Doç. Dr. Mehmet Çağlar

ONAY:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim elemanlarına ait olduğunu onaylarım.

27/09/2006

Doç. Dr. Cem Birol
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

İnsanın bebeklik ve çocukluk dönemindeki yaşantıları gelecekteki yaşamını ve kişiliğinin oluşumunu etkilemektedir.

Çocuklar geleceğimizin yetişkin bireyleri olarak toplumumuzun şekillenmesinde büyük bir önem taşımaktadır. Bu sebepten dolayıdır ki çocukların sağlıklı bir ortamda yetişmesi oldukça önemlidir.

Çocukların istismar edildiği ve örselendiği bir ortamda sağlıklı bir gelişim göstermesi olasılığı düşüktür.(ATDK, 2001)

Bir eylem, o eylemi gerçekleştirenin niyetine göre değil, çocuk üzerinde yarattığı etkiye göre istismar teşkil eder.

"ÇOCUK" kavramı tarihte toplumun yapılarına, kültürlerine, inançlarına, ekonomilerine göre değişen bir kavramdır. Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre ise "Ulusal yasalarca daha genç bir yaşta reşit sayılma hariç, 18 yaşın altındaki her insan çocuk sayılır".(WHO, 1999) Çocuk doğduğu andan itibaren büyüme süreci içinde ailesiyle, özellikle babası ile kurduğu etkileşimden çıkardığı sonuçları özümseyerek kişiliğinin ve ruhsal yapısının temellerini oluşturmaktadır.(WHO,1999) Toplamların geleceği olan çocuk ve gençlerin her yönden sağlıklı yetiştirilmeleri, kişilik gelişimleri için de çok önemlidir.

Çocuk ana babaya yalnızca bakım ve beslenme açısından değil aynı zamanda ilgi ve sevgi bakımından da muhtaçtır. Çocuk sevgi dolu ve huzurlu bir aile ortamında kurduğu temellerle davranışlarını, sosyal ilişkilerini ve topluma uyumunu düzenler. Nesillerin iyi yetişmesi, ana ve babaların tutumlarına bağlıdır ve onların eseridir. Bu nedenle ana babaların çocuklarına karşı gösterdikleri tutum ve davranışlar, çocuğun yetiştiği ortam, çevresindeki diğer yetişkinlerin davranışları çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesi açısından önemlidir.

Çocuk istismarı, toplumun tüm kesimlerini ilgilendiren sosyal bir sorundur. Çocuk istismarında temel faktör insan eyleminden kaynaklanan bir olaya bağlı meydana gelmesi gerektiğidir. Çocuğa zarar veren deprem, sel gibi afetler ya da hastalıklar o yüzden kapsam dışındadır.

İstismardan olumsuz yönde etkilenen çocuklarda ne gibi psikolojik rahatsızlıkların ortaya çıkabileceğinin ortaya konulması ve bu gibi durumlarda ne yapılabileceğinin bilinmesi, aileler için oldukça önemli bir konudur. Bu konuda okullarda öğrencilerin sorunlarına eğilecek, en azından böyle bir durumla karşılaşıldığında çocuğun ruh sağlığının korunabilmesi için çocuğa, psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin gerekli ilgiyi göstermeleri, ailelerin ise nasıl davranmaları gerektiğini bilmesi önemlidir.

Bu araştırma, çocukların istismar ve ihmal olayından hangi şekilde etkilendiğini, yaşadıkları bu olumsuzlukların çocukların psikolojilerinde ne gibi hasarlar oluşturduğunu ortaya koymak ve bu gibi durumlarda ne gibi yaklaşımlar kullanılarak olumsuz etkilerin en hafif şekilde atlatılabileceğini aktarmak amacı ile oluşturulmuştur.

Çalışmamın her aşamasında akademik yardımlarını esirgemeyen çok değerli danışmanım Sayın Doç. Dr. Aydın Ankay'a sonsuz teşekkürler.

Sevgileri, ilgileri ve destekleri ile heran yanımda olan, sevgili aileme sonsuz teşekkürler.

Benim için çok önemli bir yere sahip olan, sevgili Koray Koraç'a ilgi ve desteği için sonsuz teşekkürler.

Çiğdem Atalay

ABSTRACT

The early childhood life experience of a person affect his future life and the formation of his personality.

Children, as future grown members, have a great role in shaping our society. Due to this reason it is very important, that children grow up in a healthy environment where they are exploited and pressured.

An action might be called as exploitation, not according to the intention of the person doing the action but according to the effect it shows on the child.

In the history the term "Child" had different meaning depending on the culture, believes, economics and the forms of the societies. According to the Agreement of Children Rights "with the exception of being accepted as adult with the local laws, every human under 18 is a child". During his period of growing, from a very early age, the child creates the foundations of his personality and soul by absorbing the outcomes he gathers from the interactions he makes with his family and especially with his father. It is very crucial and important that children and youngsters who are the future of the society to grow up in a healthy surrounding.

The child is not only in need of care and nourishment but is also in need of interest and love from his parents. The child shapes his attitudes, social relations and his harmony with the society depending on the basis of a loving and peaceful family atmosphere. Better generations are and can only be the work of the parents and it is dependent on the conduct of the father and mother.

For this reason, the attitude and the treatment of the parents, the child's surrounding, the attitudes of the other adults around are considerably important for the child's healthy development.

Child abuse is a social illness which concerns all the parts of the society. To talk about child abuse, there must be an action from a person in the basis of the abuse. So in this respect, earthquakes, floods and other diseases are excluded from this issue.

It is an important issue for the families to know what to do in a case where the child is abused so putting forward the psychological uneasiness that may occur with abused children is a need of our day. There must be psychological support at schools which deals with the problems of the students, and the necessary care must be supplied to the children by a psychological counselor and an advising teacher. Additionally it is necessary that families have a clear idea how to deal with the problems of such abused children.

This research aims at clarifying in what ways children are influenced by the events of abuse, and showing what kind of psychological damage do they get from these negative events. The research is also formed with the aim of quoting what kind of approaches can be used in order to overcome these problems with a minimum damage.

I am very thankful to my very dear advisor Assist. Dr. Aydın Ankar for his valuable academic support during my research.

Endless thanks to my loved family, who were always besides me with their care and support. Lastly my best regards and thanks to Koray Koraç, who is really valuable for me, for his support and affinity.

Çiğdem Atalay

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ LİSTESİ.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iv
BÖLÜM I	
GİRİŞ.....	1
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	3
SAYILTILAR.....	4
SINIRLILIKLAR.....	4
TANIMLAR.....	5
BÖLÜM II	
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	6
2.1. Çocuk İhmal ve İstismarının Tanımı.....	6
2.2. İstismarın Çocuk Üzerinde Oluşturduğu Olumsuz Etkiler Nelerdir?.....	23
2.3. Cinsel İstismara maruz kalan çocuklarda görülebilen bulgular nelerdir?.....	33

2.4. Duygusal İstismar ve İhmale maruz kalan çocuklarda görülebilen bulgular nelerdir?.....	41
2.5. Fiziksel İstismar ve İhmale maruz kalan çocuklarda görülebilen bulgular nelerdir?.....	43
2.6. İstismarın Çocuklar Üzerinde oluşturduğu Psikolojik Sonuçlar nelerdir?.....	46
2.7. Çocuğa karşı Şiddet Uygulayan Kimlerdir?.....	48
2.8. Çocukların Ticari olarak Cinsel Sömürüsü Hangi Faktörlere bağlıdır?.....	48
2.9. Çocukları Cinsel Açıdan Kimler Sömürüyor?.....	55
2.10.Ticari açıdan Cinsel Sömürünün Çocuklar Üzerindeki Etkileri	57
2.11.Çocukların Cinsel İstismarı Konusunda Kimler Ne Yapabilir?.....	58
2.12.Çocuklar arasındaki Duygusal ve Fiziksel İstismar.....	61
2.13.Çocuk İstismarı Vakalarına Yaklaşım Nasıl olmalıdır?.....	71
2.14.Çocuk İstismarını önlemek için neler yapılabilir?.....	73
2.15.Çocuk ve Gençlik Merkezi Kuruluş Amacı.....	78
2.16.Çocuk İstismarı ile ilgili Yurtdışın'da, KKTC'de ve Türkiye'de Yapılan Araştırmalar.....	92

BÖLÜM III

SONUÇ VE ÖNERİLER	101
--------------------------------	------------

KAYNAKÇA.....	106
----------------------	------------

BÖLÜM I

Bu bölümde, araştırmanın konusunu oluşturan problem durumu, araştırmanın amacı, önemi belirtilmiş; sayıtları ve sınırlılıkları açıklanmış, araştırmada geçen terimler tanımlanmıştır.

GİRİŞ

Çocuğun ihmal ve istismarı , çocuğun duygusal yaşantısını ve kişiliğini doğrudan etkilemekte, çocuğun ilerideki yaşantısında sağlıklı bir kişilik geliştirmesine neden olabilmektedir. Çocuğun sağlığını, fizik ve psikolojik gelişimini olumsuz etkileyen, bir yetişkin, toplum ya da devlet tarafından bilerek ya da bilmeyerek yapılan hareket ya da davranışlara "Çocuk İstismarı" denmektedir(Hacettepe Tıp Dergisi, 2004).

Romalı babanın çocuğunu dilediği gibi alıp sattığı, kimseye hesap vermeden öldürebildiği günler geride kaldı. Ana babaya boyun eğmemenin cezasının taşlanarak ölmek olduğu ilk çağlarda da yaşamıyoruz.

Ne yazık ki çocuk sömürüsü ortadan kalkmadığı gibi çocukların kabaca ezilmesi, kırıma uğraması sürüp gitmektedir. Ana baba dayığından sakat kalan, ölen, sürekli işkence gören, cinsel tacize uğrayan, acımasızca tecavüze uğrayan çocukların sayısı gün geçtikçe artmaktadır(Hacettepe Tıp Dergisi, 2004).

Eski toplumlar çocuklarını ezerek, sömürerek, acımadan çalıştırarak, kırbaçlayarak yetiştirirlerdi. Bu dönemlerde çocuğun ancak babanın işine yaradığı

ölçüde değeri vardı. Babalar işlerine yaramadığını düşündüğü çocuklarını öldürmekten çekinmezlerdi(Yörükoğlu, 2000).

Her yıl binlerce çocuğun ebeveynleri ya da yakın akrabaları tarafından istismar edildiği tahmin edilmektedir. Bu çocukların arasında ciddi şekilde yaralananlar ve hatta yaşamını yitirenler olduğu da bilinmektedir. Fiziksel istismarın yol açtığı duygusal travmanın, fiziksel yaralar kadar çabuk iyileşmediği de bilinmektedir. Duygusal zararın etkisi genellikle ergenlikte ya da daha sonra fiziksel olarak istismar edilen pek çok çocuğun istismar eden bir ebeveyn olduğunda ortaya çıkmaktadır(Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 1994).

Son otuz yılda, çocuk istismarı konusu gerek tıbbi gerekse toplumsal açıdan giderek önem kazanmaktadır. Çocuk ölümlerinin ve hastalıklarının bir nedeni olarak, kurbanları açısından son derecede yıkıcı sonuçlarıyla ve hatta sonraki nesiller için bile kalıcı izler bırakan özellikleriyle çocuk istismarı önemli bir sosyal sorundur. Bu konunun yeterince bildirilmemesi, tanı konulmasındaki güçlükler, inkar edilmesi ve gizli kalması ise önemini daha da arttırmaktadır.Çocuklarını istismar eden anne ve babaların kendine güvenmeyen, ana-baba olmayı kabullenememiş, kendi çocukluklarında benzer bir durumla karşılaşmış kişiler oldukları saptanmıştır(Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 1994).

Öte yandan çocuk gelişimi ve eğitimi konularında gerçek dışı bilgilere ve beklentilere sahip, kendi dürtülerini kolaylıkla denetim altına alamayan , karşılanmamış bağımlılık gereksinimleri olan ve alışkanlık yapıcı madde bağımlısı kişilerin de çocuk istismarına yatkın oldukları gözlenmiştir. İzolasyon (tek başına kalma, yalnız bırakılma), baskı ve zorlanmalar ve şiddetin kuşaktan kuşağa geçen bir değer yargısı olarak toplum tarafından benimsenmiş olması da çocuk istismarının nedenleri arasında sayılmaktadır (Bilir Ş., Arı M., Dönmez N., Güneysu S.,1991: 17/22/29/41).

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Toplumun temel taşlarından biri olan aile içerisinde yine toplumun gelecekteki yetişkinleri olacak olan çocuklar yetismekte ve bu çocukların sağlıklı bir şekilde yetişiyor olması, hem toplum, hem de bireylerin kendileri için oldukça büyük önem taşımaktadır.

İstismar çoğunlukla anne-babanın yaşam stresi ile ilgilidir. Ailede yaşanan ekonomik ve sosyal stres çocuğun istismara uğramasına neden olabilmektedir. Çocuk istismarında çocuğun kişilik yapısı ve bireysel özellikleride önem taşımaktadır (Hacettepe Tıp Dergisi, 2004).

İstismar sonucunda çocukta kendine zarar verici hareketlerde bulunmasına yol açan suçluluk ve düşük benlik duygusu, fobiler, kabuslar, psikosomatik bozukluklar, depresyon gibi derin ve kalıcı psikolojik yaralar ortaya çıkmaktadır(Hacettepe Tıp Dergisi, 2004).

İstismarın çocuklar üzerinde bıraktığı olumsuz etkilerin yadsınamaz bir gerçek olduğu ortadadır. Bu sebepten dolayı istismarın en aza indirilmesi ya da önlenmesi için öncelikle aileler, çocuklar ve toplum bu hassas konuda bilinçlendirilmelidir. Bu konunun ciddiyeti ve önemi anlatılmalıdır.

Bu araştırmanın amacı, istismarın ve ihmalin çocuklar üzerindeki psikolojik etkisini genel bir çerçeve içerisinde ele alarak, gerek yabancı ülkelerde, gerekse kendi ülkemizde yapılmış olan araştırmalarla istismara ve ihmale uğramış çocukların bu

durumdan ne şekilde etkilendiklerini ortaya koymak ve bu durumu yaşamış olan çocuklara ne şekilde yardımcı olunabileceğine dair yeni bilgileri literatüre sunmaktır.

SAYILTILAR

Bu araştırma yurtdışında, Türkiyede ve KKTC' de istismarın ve ihmalin çocukta oluşturduğu olumsuz psikolojik etkiler konulu literatürün ve konu ile ilgili araştırmaların biraraya getirilmesinden oluşmakta ve araştırmada kullanılan kaynakların doğru olduğu kabul edilmiştir.

SINIRLILIKLAR

Bu araştırma betimsel bir araştırma olup, yararlanılan kaynaklarla sınırlıdır.

TANIMLAR

Çocuk: Çocuklar, canlılar içinde en yoğun bakımla, en uzun sürede olgunlaşan varlıklardır. Uzun yıllar korunup desteklenmesi ve yönlendirilmesi gerekir (Atilla, 1989).

Aile : Toplumu oluşturan en küçük birim. Birbirleri ile biyolojik, psikolojik, sosyal ilişkileri olan, duygusal iletişim içinde olan bir grup (<http://aile-hekimligi.uludag.edu.tr/ders4.html>).

Çocuk istismarı: Çocuğun ruhsal ve bedensel bütünlüğünü bozucu davranışların tümü çocuk istismarı olarak tanımlanmaktadır(WHO, 1985).

Fiziksel istismar: Çocuğun canının yakılması, hırpalanması, incitilmesi, dövülmesi, kesici delici aletler veya ateşli silahlar kullanılması ve bunların sonucunda yaralanması , sakat bırakılması veya öldürülmesidir(WHO, 1985).

Duygusal istismar: Tehdit, bağırma eylemleri, çocuğa karşı sevgi yokluğu olduğunun gösterilmesi gibi çocuğun duygusal gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek tüm davranışlardır(Rutter ve ark.,1994).

Cinsel istismar: Bir yetişkinin cinsel duygu ve isteklerini doyurmak üzere çocuğu bir araç olarak kullanma girişiminde bulunması veya kullanmasıdır(Rutter ve ark., 1994).

Çocuk ihmali: Ana ve babaların çocukların bakım, beslenme, barınma, ısınma, giyinme, sağlık ve eğitim ile ilgili gereksinimlerini karşılama gibi temel yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamamaları veya bu konularda hatalı tutum sergilemeleridir (Ammerman, Hersen, 1990).

BÖLÜM II

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMA SONUÇLARI

2.1. Çocuk İhmal ve İstismarının Tanımı

Bir eylem, o eylemi gerçekleştirenin niyetine göre değil, çocuk üzerinde yarattığı etkiye göre istismar teşkil eder.

"ÇOCUK" kavramı tarihte toplumun yapılarına, kültürlerine, inançlarına, ekonomilerine göre değişen bir kavramdır. Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre ise "Ulusal yasalarca daha genç bir yaşta reşit sayılma hariç, 18 yaşın altındaki her insan çocuk sayılır'.Çocuk haklarına dair ilk sözleşme 26-09-1924'de Milletler Cemiyeti Genel Kurulunda kabul edilmiştir.Günümüzde geçerli olan Çocuk Hakları Bildirgesi 1959 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilip 20-11-1989 yılında gözden geçirilmiş ve yeniden düzenlenmiştir. Ülkemiz de 14-09-1990 yılında bu antlaşmayı imzalamıştır(WHO, 1999).

Çocuk doğduğu andan itibaren büyüme süreci içinde ailesiyle özellikle babası ile kurduğu etkileşimden çıkardığı sonuçları özümseyerek kişiliğinin ve ruhsal yapısının temellerini oluşturmaktadır. Toplumların geleceği olan çocuk ve gençlerin her yönden sağlıklı yetiştirilmeleri, kişilik gelişimleri için de çok önemlidir(WHO, 1999).

Çocuk ana babaya yalnızca bakım ve beslenme açısından değil aynı zamanda ilgi ve sevgi bakımından da muhtaçtır. Çocuk sevgi dolu ve huzurlu bir aile ortamında kurduğu temellerle davranışlarını, sosyal ilişkilerini ve topluma uyumunu düzenler. Nesillerin iyi yetişmesi, ana ve babaların tutumlarına bağlıdır ve onların eseridir. Bu nedenle ana babaların çocuklarına karşı gösterdikleri tutum ve davranışlar, çocuğun yetiştiği ortam, çevresindeki diğer yetişkinlerin davranışları çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesi açısından önemlidir(Dirik,Musa. 2003).

Ana babaların çocuklarına karşı gösterdikleri tutumlardan birisi hoşgörüdür. Çocuk merkezli bu tutumda, ailenin merkezi çocuk olmuştur. Çocuğun hiçbir sorumluluğu yoktur, ilgi içinde boğulmuştur. Çocuk herhangi bir neden yokken hediyeler verilerek ödüllendirilir. Bir diğeri ise ilgisiz tutumdur. Çocuklarına karşı çok az ilgi gösteren ailelerin tutumudur.

Bazı anne babalar, genelde çocukları tarafından rahatsız edilmek istemezler. Çocukların davranışlarında her hangi bir kısıtlama yoktur. Katı, baskıcı tutumda ise aile çocuğa aşırı baskı uygular, çocuk itiraz edince cezalandırılacağını bilir. Bu tip ana babalar çocukların çabuk büyüüp olgunlaşmasını isterler. Diğer bir ana baba tutumu da reddeden ana baba tutumudur. Ana baba çocuğa karşı düşmanca bir tavır içindedir. Sık sık çocuğu cezalandırır.Çocuklarının uslanmaz bir yaramaz olduğunu düşünür. Koruyucu ana babalar ise çocuğu her konuda korumak isterler, çocuğun yapabileceği şeyleri bile kendileri yaparak, onlara fırsat vermezler(Ammerman, 1990).

Destekleyici ana babalar ise çocuklarına karşı pozitif tutum sergilerler. Çocuklarını gerektiği zaman desteklerler, çocuklarına bağlı olmakla birlikte onun kölesi olmayan kişilerdir.

Ana babaların çocuklarına karşı tutumları, kendi kişilik özelliklerinden, içinde yetiştikleri sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik koşullardan, eğitim düzeyinden, çocuklarına ait özelliklerden ve içinde bulundukları toplumun geleneksel çocuk yetiştirme yöntemlerinden etkilenmektedir(Ammerman, 1990).

Çocuğun ihmal ve istismarı ise, çocuğun duygusal yaşantısını ve kişiliğini direkt olarak etkilemekte, çocuğun ilerideki yaşantısında sağlıklı bir kişilik geliştirmesine neden olabilmektedir.

Çocuğun sağlığını, fizik ve psikolojik gelişimini olumsuz etkileyen, bir yetişkin, toplum ya da devlet tarafından bilerek ya da bilmeyerek yapılan hareket ya da davranışlara "Çocuk İstismarı" denmektedir. Çocuğun sağlığı, fiziksel veya psikolojik gelişimi için gerekli ihtiyaçların karşılanmaması ise "Çocuk İhmali" olarak tanımlanmaktadır(Cılga,İbrahim. 1999).

Çocuk ihmal ve istismarı kapsamlı bir olgu olmasına karşın çocuğa yönelik istismar kapsamında fiziksel istismar ön plana çıkmaktadır. Aral (1997) yaptığı çalışmada çocukların % 65.72'sinin anne ya da babası tarafından fiziksel istismara uğradıklarını belirlemiştir. Çocuk ihmali genelde ailenin, ilgili kurumların ya da devletin çocuğa karşı en temel sorumluluklarını yerine getirmemesi şeklinde tanımlanabilir. Bir bütün olarak toplum, kurumlar ve bireyler tarafından geliştirilen ihmal davranışı, çocukların eşit hak ve özgürlüklerinden yoksun bırakılması sonucunda onların en üst düzeyde gelişimlerini engelleyici davranışlar olarak ortaya çıkmaktadır. Çocuğun bakımının ve gereksinimlerinin yeterince karşılanmaması, gerekli tıbbi müdahalelerin yapılmaması, anne baba olarak çocuğa karşı danışmanlık görevinin yeterince yerine getirilmemesi ve çocuğun tek başına bırakılması ihmal davranışına örnek olarak verilebilir(Rutter ve ark, 1994).

Aktif bir olgu olarak nitelendirilen istismar ise anne, baba ya da bakıcının çocuğa zarar vermesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Çocuk istismarı istem dahilinde fiziksel zarar verme, çocuğun kötü beslenmesine yol açma, cinsel istismar, çıkar için kullanma, bundan da öte çocuğun normal fiziksel ve zihinsel gelişimini kısıtlayıcı her türlü faaliyette bulunmayı içermektedir(Rutter ve ark, 1994).

İhmal ve istismarı birbirinden ayıran en temel nokta istismarın aktif, ihmalin ise pasif bir olgu olmasıdır. Çocuk ihmal ve istismarı, çocuğun normal fiziksel ve zihinsel gelişimini kısıtlayıcı olan fiziksel, duygusal ve cinsel ihmal ve istismarı içermektedir. Ancak bunları birbirinden ayırmak oldukça zordur(Dirik,Musa. 2003).

Yakın kişilerin çocuğun gelişimine sürekli zarar veren hareketleri sonucu çocuğa sosyal olarak mevcut kaynakların sağlanmaması, bunlardan yoksun bırakılması fiziksel ihmal olarak tanımlanabilir. İstismar türleri içinde tanımlanması ve belirlenmesi en kolay olan fiziksel istismar ise çocuğun kaza dışı hasar görmesi ya da fiziksel olarak cezalandırılması olarak tanımlanabilir.

Çocukların cinsel sömürüye karşı korunmaması ve ilgisiz kalınması, cinsel gelişime gereken önemin verilmemesi cinsel ihmal olarak ifade edilmektedir. Cinsel istismar, cinsel doyum için çocuğu kullanmak ya da bir başkasının çocuğu bu amaçla kullanmasına izin vermektir. Bir yetişkinin cinsel haz duymak amacıyla çocuğun cinsel organlarını okşamaması, tecavüz etmesi, teşhircilik yapması, çocuğu pornografi aracı olarak kullanması şeklinde tanımlanabilen cinsel istismar, cinsel doyumunu çocuklarla ilişkide arayan cinsel açıdan yetersiz kişilerce başvurulmuş bir suç çeşidi sayılmaktadır. Toplumca kabul edilmeyen ve duygusal açıdan en yoğun yaşanan cinsel istismar türünün, aile içinde ya da çocukla kan bağı olan kişiler arasında olduğu da bilinen bir gerçektir. Ancak bu tür

vakaların belirlenmesi oldukça güçtür. Yapılan araştırmalar cinsel tacizin en çok üç-beş yaşlar arasında yaygın olduğunu ortaya koymuştur(Dirik,Musa. 2003).

Çocuğun sevilmemesi, ihtiyacı olan duygusal ilgi ve yakınlığın ona gösterilmemesi duygusal ihmal olarak kabul edilmektedir(Bayhan, 1998).

Duygusal istismar ise tek başına görülebildiği gibi fiziksel ve cinsel istismarla birlikte de görülmektedir. Ebeveynlerin ya da çevredeki diğer yetişkinlerin çocuğun yeteneklerinin üzerinde istek ve beklentiler içinde olmaları ve saldırganca davranmaları anlamına gelen duygusal istismarın izleri yaşam boyunca kendini gösterebilmektedir. Anne-babası tarafından sürekli eleştirilen, aşağılanan, sevgi ve ilgi ihtiyacı yeterince karşılanamayan çocuklar, pasif kişilik özelliklerine sahip, kendine güveni olmayan ve antisosyal davranışlar gösteren kişiler olarak tanımlanmaktadır. Bunların yanı sıra duygusal istismar, çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimlerini de olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu çocuklarda normal zihinsel kapasite olmasına rağmen, öğrenme güçlüğü ve dikkat dağınıklığı gibi sorunlar görülmektedir. Dolayısıyla duygusal istismar çocuğun hem kişiliği hem de başarısını olumsuz yönde etkilemektedir(Bayhan, 1998).

Çocuk ihmal ve istismarı ailenin yaşam stresiyle ilgili olup ailedeki ekonomik ve sosyal stresler, ihmal ve istismara yol açabilir. Çocuğun ihmal ve istismar edilmesine neden olan faktörleri iç ve dış stres faktörleri olarak gruplamak mümkündür. Dış stres faktörleri; bazı ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel özellikler ailede sıkıntı yaratarak çocuğun ihmal ve istismarına yol açabilir. Ekonomik yetersizlik aile için en önemli stres kaynaklarından biri olup yoksulluk, işsizlik, borçlanma şeklinde kendini gösterebilir. Aynı zamanda iyi beslenememe, yetersiz ev koşulları, sağlıksızlık gibi sorunları da beraberinde getirebilir. İç stres faktörleri ise anne-babanın kişilik yapısı, çocuğun özellikleri ve çevreye bağlı olarak çocuktan gereğinden fazla istekte bulunulması şeklinde gruplandırılabilir(Aral,Neriman. 1997).

Anne-baba yoksunluğu ise ayrı bir iç stres faktörü olarak ele alınabilir. Ölüm, boşanma veya ayrı bir yerde çalışma nedeniyle parçalanmış aileler, çocuk istismarında önemli bir risk grubunu oluşturmaktadır. Anne-baba tarafından ihmal ve istismar edilme, anne-baba arasındaki şiddete tanık olma, parçalanmış aileden gelme veya çeşitli aile sorunlarının çocukta yarattığı duygular çocuğun yaşam biçimini ve ilişkilerini önemli ölçüde etkileyerek çocuğun bunları öğrenerek taklit etmesine, dolayısıyla istismarcı bir kişilik kazanmasına neden olabilir(Aral,Neriman. 1997).

Çocukların bedensel, zihinsel ya da ruhsal sağlıklarına zarar veren, gelişimlerini engelleyen tutum ve davranışlar çocukları 5 şekilde örseleyebilmektedir(Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 1994).

1- Fiziksel: Bir erişkinin itaati sağlama, cezalandırma ya da öfke boşaltma amacı ile elle ve/veya aletle çocuğun vücudunun herhangi bir yerine iz bırakacak şekilde şiddet uygulayarak çocuğa bir zarar verilmesidir. Bu dövülme, yanma, ısırılma vb. yollarla olabilir. Sadece dayak değil, çocuğu yaralayan, vücudunda iz bırakan, kaza dışındaki her türlü eylem "Fiziksel İstismardır"(Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 1994).

2- Cinsel: Çocuğun kendisinden en az 4 yaş büyük bir kişi tarafından cinsel haz amacı ile zorla ya da ikna edilerek cinsel etkileşime maruz bırakılmasıdır. Çocuğun rızası olsun olmasın ırzına geçilmesi, cinsel organlarının ellenmesi, müstehcen sözlere maruz bırakılması, yetişkinin cinsel organlarını okşamaya yöneltilmesi veya zorlanması, çocuğun pornografide ya da fuhuşta kullanılması, çocuğa pornografik materyal izlettirilmesi, teşhircilik vb. gibi davranışlara maruz bırakılması "Cinsel İstismardır"(Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 1994).

3- Duygusal: Çocuğun içgörüsünü ya da duygusal bütünlüğünü bozan her türlü eylem ya da eylemsizliktir. Reddetme, yalnız bırakma, aşırı koruma, aşırı hoşgörü, baskı, sevgiden ve uyarandan yoksun bırakma, sürekli eleştiri, aşağılama, tehdit, korkutma, yıldırma, suça yöneltme, suçlama, yok sayma, çocuğun yaşına ve özelliklerine uygun olmayan beklentiler içinde olma, çocuğu aile içi uyuşmazlıklarda taraf tutmaya zorlama, aile içi şiddete tanık etme vb. davranışlar "Duygusal İstismardır"(Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 1994).

4- Ekonomik: Çocuğun gelişimini engelleyici, haklarını ihlal edici işlerde ya da düşük ücretli iş gücü olarak çalışması veya çalıştırılması "Ekonomik İstismardır"(Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 1994).

5- Çocuk İhmali: Çocuğun beslenme, barınma, giyim, hijyen, oyun, eğitim, güvenlik ve sağlık hizmetini sağlama görevinin reddedilmesi ya da yerine getirilmemesidir. Fiziksel ya da duygusal sağlığa bilinçli ve isteyerek zarar verildiği takdirde "AKTİF" (buluntu bebeklerde olduğu gibi); bilgisizlik, olanaksızlık, umursamazlık gibi nedenlerle oluşursa "PASİF" çocuk ihmalinden söz edilir(Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 1994).

Fiziksel İstismar:

Şiddet olgusu günümüz toplumlarının temel sorun alanlarından birisini oluşturmaktadır. Yine buna paralel olarak şiddet sosyal bilimcilerin ve ruhbilimcilerin de temel araştırma konularından biri haline gelmiştir. Ancak yapılan tüm çalışmalara rağmen henüz şiddet olgusu üzerinde ortak bir tanımlamaya varılamamıştır. Kimi zaman şiddet olgusundan belli amaçları gerçekleştirmek amacı ile yararlanılırken, kimi zaman de toplumsal yapı içerisinde bu olgu sökülüp atılmaya çalışılmıştır(www.unfpa.org).

Şiddet; bir kişiye güç ya da baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak, şiddet uygulama eylemi ise zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik acı çektirme ya da işkence, vurma, yaralama olarak tanımlanabilir. Dar anlamıyla ele alındığında şiddet, insanın bedensel bütünlüğüne karşı dışarıdan yöneltilecek sert ve acı verici bir edim olarak tanımlanır. İnsanın kendine yönelik yıkıcılığını temsil eden intihar (özkıym) da bu grupta değerlendirilmektedir(www.unfpa.org).

Ancak tüm ülkelerde baskın bir eğilim ve davranış olan savaş, şiddet ve kötü muamele, dünyada milyonlarca çocuğu bir "Şiddet Kültürü" ile karşı karşıya bırakmaktadır. Bugün dünyanın her yerinde çocuklar; okulda, evde, sokakta, bakım kurumlarında ya da toplumun farklı kesimlerinde şiddetin çeşitli şekilleri ile karşı karşıya kalmaktadır. Şiddet; fiziksel, duygusal, cinsel ya da ekonomik yönleri ile toplumun hemen her kesiminde çocukların karşısına çıkmakta ve çocukları, bazen şiddetin tanığı, bazen de şiddetin mağduru ya da şiddeti uygulayan kişiler olarak karşımıza çıkarmaktadır. Yapılan araştırmalar ortaya koymuştur ki, şiddet kültürü ile yetişen çocuklar ileride bu şiddeti uygulayan kişiler olarak karşımıza çıkmakta başka bir deyişle "... şiddetin normalleşmesi sonucu, iletişim aracı veya çatışma çözümüne cevap olarak bu davranış modelini benimsemektedir"(www.unfpa.org).

Çocuğa yönelik şiddet, günümüzde en yaygın olan ve meşru görülen şiddet biçimidir. Çocuğa karşı şiddetin yıkıcı etkileri yüzeysel yaralamalardan sürekli fiziksel, bilişsel ve duygusal bozukluğa ve hatta ölümlere yol açabilmektedir. Kinard'a göre çocuklar, olumsuz olayların sonuçlarının kendi kontrolleri dışında olduğu inancını taşırlar. Sosyal roller karmaşılaştıkça bu rollere daha zor adapte olurlar, daha az anlayış geliştirirler. Duygusal olarak ise, şiddete maruz kalan çocukların çevrelerine daha az güven duydukları ve özellikle başarısız sonuçlar söz konusuysa daha gerçekçi oldukları görülmektedir. Ayrıca saldırıya maruz kalan çocukların büyük ölçüde kendilerine zarar

verici davranış eğilimleri göstermektedir. Bu çerçevede modern toplumların üzerinde durması gereken şey, motive edici unsurların kontrol altına alınmaması durumunda, kendileri için şiddetin daima potansiyel bir tehdit unsuru olacağıdır. Çocuğa karşı şiddeti açıklamak için bir takım temel yaklaşımlar geliştirilmişse de bu yaklaşımların hiç birisi tek başına çocuğa yönelik şiddetin nedenlerini açıklayamamaktadır. Ancak çocuğuna karşı fiziksel şiddet kullanan anne – babanın, çocukluğunda aynı davranışla karşılaştığı görülmektedir. Ayrıca çalışmalar şiddet eğiliminin nesiller boyunca değişmeden devam ettiğini göstermektedir(www.aile.org.tr).

Çocuğu İstismardan Koruma ve Rehabilitasyon Derneği (ÇİKORED)'in yaptığı bazı araştırma sonuçlarına göre;

- Çocuğa karşı şiddetin yaşandığı ailelerde karı – koca çatışması, tatminsiz evlilik gibi özellikler bulunmuş ve aile içinde genellikle sözlü denebilecek bir şiddetin yaşandığı görülmüştür(www.aile.org.tr).
- Ebeveynlerden birinin üvey olması durumunda çocuğun şiddetle karşılaşma olasılığı fazladır(www.aile.org.tr).
- Çocuk bakımı ve karar alma konusunda eşit dağılımın yaşanmadığı ailelerde çocuğa karşı şiddet oranı yüksektir(www.aile.org.tr).
- Ayrıca, büyük ölçüde ailenin yaşadığı sıkıntılar ve ani değişmelerle çocuğa karşı şiddet arasında bir ilişki kurulmaktadır(www.aile.org.tr).
- Sağlık, ekonomik ve sosyal olanakların elde edilebilirliği ile şiddet arasındaki ilişkiye göre ise, şiddetin yaşandığı ailelerin daha az oranda toplumsal organizasyonlara katıldığı görülmüştür(www.aile.org.tr).

· Türkiye’de yapılan çalışmalar ise “özellikle geleneksel aile yapılarında, konuşarak ikna etme yerine fiziksel cezalandırma yöntemlerinin sıklıkla kullanıldığını göstermektedir” (www.aile.org.tr).

Cinsel İstismar ve Ensest:

Cinsel tacizin tanımı konusunda tartışmalar sürmektedir, ancak çok özetle daha yaşlı ya da otorite konumundaki, ya da güvenilen birisinin gerçekleştirmesi ve bundan doyum sağlaması ile karakterizedir. Cinsel taciz direkt ya da in direkt olabilir. Çocuk cinsel tacizi bir çok kişi tarafından yapılabilir; anne, baba, üvey anne, üvey baba, kardeş, akraba, öğretmen, komşu veya herhangi bir yabancı kişi. Bir çocuk cinsel tacize uğradığında çocukta çoğu zaman rahatsız edici duygular, düşünceler veya davranışlar gelişebilir. Hiç bir çocuk cinsel tacizle başa çıkabilmek üzere psikolojik açıdan hazır olamaz. İki üç yaşındaki çocuk bile, her ne kadar böyle bir olayın yanlış olduğunu bilmese bile, ilerideki yaşlarında yaşadığı bu olaydan dolayı olumsuz bir şekilde etkilenecektir. Beş yaş ve beş yaşın üstündeki çocuklarda, taciz uygulayan kişiyi tanıyorlarsa bir karmaşa yaşamaları normaldir; bu tarz cinselliğin yanlış olduğunu bilmelerine rağmen, cinsel tacizi uygulayan kişiye olan sevgi ve bağımlılıklarından dolayı cinsel tacizi kimseye anlatmazlar(Kars,Özcan. 1996).

Çocuk cinsellikten kaçmaya çalıştığında, tacizci genelde çocuğu ya şiddet ya da artık onu sevmeyeceği gibi yaklaşımla tehdit eder. Tacizci aile içinden birisi ise çocuk diğer aile fertlerinin kızacağını, onunla utanç duyacağını düşünür ve hatta bu olayın duyulması durumunda ailenin parçalanacağını bile düşünür. Bu tarz düşünceler ve duygular da çocuğun cinsel tacize katlanmasına neden olur.

Cinsel tacize uğrayan çocuklarda genelde bazı ortak karakteristikler oluşur; özsayıları düşük, hiç bir işe yaramama duygusu, seks konusunda tuhaf düşüncelerin oluşması, içine kapanık ve yetişkin insanlara fazla güvenmemek gibi. Hatta bazı çocuklarda intihara teşebbüs bile olabilir. Cinsel tacizi uğrayan bazı çocukların yeni ilişkilerini cinsellik üzerine kurdukları görülmektedir. Bu tarz çocuklar, yetişkin olduklarında genelde ya çocuklara cinsel taciz uyguluyorlar ya da para kazanmak için cinselliklerini kullanmaktadır. Çoğu zaman cinsel tacizin fiziksel belirtileri yoktur. Ancak bazı durumlarda doktorlar tarafından muayenede bir takım belirtiler bulunabilir. (Kars, Özcan. 1996)

Aile İçi Cinsel İstismar “Ensest”:

Kelimenin Latince aslı incestus olup sıfat olarak pis, kirlenmiş, temiz olmayan anlamına gelmektedir. ayrıca tanrılar karşısında da ahlaksız, uygunsuz, iffetsiz, suçlu karşılığında da kullanılmaktadır. İsim olarak ta kirlilik, iffetsizlik, uygunsuzluk demektir. Dilimizde karşılığı olmayan bu kelime Arapça’da fücurla karşılanmaktadır. Osmanlı – Türkçe sözlüğünde fücür; günah, zina olarak karşılık bulmaktadır. Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise; günahın her çeşidi olarak ifade edilmektedir(www.kazate.com).

Bu gün bu terim toplumumuzda “evlenmeleri, ahlakça ve hukukça, dince yasaklanmış (nikah düşmeyen) yakın akraba olan kadın ile erkeğin cinsel ilişkide bulunmaları” anlamında kullanılmaktadır.

Ensest binlerce yıldan bu yana bazı istisnalar hariç bir tabu olarak görülmüştür. Tarihsel açıdan bakıldığında Peru, Mısır ve Japonya’da kraliyet ailesinin saflığını korumak için bu yolun meşru olarak kullanıldığı görülmektedir. Sofokles’in Kral Oidipus

Tragedyasında Oidipus'un istemeden babasını öldürdüğü sonra da öz annesi ile evlendiği ve Oidipus'un bu gerçeği öğrendikten sonra gözlerini kör ederek kendisini cezalandırdığı anlatılır.

Ensest geleneksel olarak biyolojik olarak akrabalığı olan aile bireyleri arasındaki ilişki olarak değerlendirilmektedir. Bu ilişki türü tarihte hep yasaklı bir tabu olarak görülmüştür. Klasik ensest ilişki sadece kan bağına dayanmaktadır. Yakın ilişkilerin kurulmuş olduğu, ebeveyn bağının ve güvenin oluşmuş olduğu veya ebeveynlerle olan ensest ilişki uzun yıllar boyunca görülmezlikten gelmiştir. Bu nedenle son yıllarda ensestin daha genel bir yaklaşımla çocukta cinsel istismar olarak değerlendirilmesi ve sadece cinsel ilişki dışında daha geniş anlamda cinsel içerikli davranışları da içermesi gerektiği görüşü ağırlık kazanmaktadır(www.aile.org.tr).

Ensest konusunda çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bu tanımlamalarda iki temel faktör ön plana çıkmaktadır. Bazı araştırmacılar sadece çekirdek aile içindeki aile bireylerini bu kapsama alırken bazı araştırmacılar ise bakmakla yükümlü olan tüm kişileri biyolojik bağa bakmaksızın bu kapsama almaktadır. İkinci faktör ise hangi tür davranışların bu grupta değerlendirilmesi gerektiğidir. Son yıllarda geniş anlamı ile cinsel içerikli davranışların "Ensest" kavramı kapsamına alınması gerektiği görüşü ağır basmaktadır.

Tarihsel gelişim süreci içinde ensest birçok kavimde tabu olarak görülmüştür. Anaerkil bir toplumda totem kurallarının en katısı kız ve erkek kardeşler arasındaki cinsel ilişkidir. Ana soylu klan topluluklarında anne-oğul arasındaki ilişki en az kardeşler arasındaki ilişki kadar yasaklı ve tabu olarak karşılanmaktadır. Ancak ataerkil aileye geçişte olaylara yaklaşımda da bir farklılık ortaya çıkmaktadır. Babanın fizyolojik gerekliliğinin anlaşılması ile doğan ataerkil aile yapısının iki temel kavrama dayandığı görülmektedir. Bunlar;

1. İktidar tutkusu

2. Dölün devamıdır.

Soygeliminin baba soyundan takip edilmeye başlanması, tek eşliliğin gelişmesi, mirasta çocukların öncelik kazanması, kız ve kadınların da mirasçı olarak kabul edilmesi ile soylar dikkate alınmadan ancak çok yakın kan akrabaları arasındaki evlenmeyi yasaklayan serbest evliliğe giden aşamaya gelinmiştir (www.aile.org.tr).

Ataerkil ailede, çocukların kimden doğduğu değil aynı zamanda kimden geldiği de önem kazanmaya başlamış ve bunun sonucunda da baba da anne kadar çocuklar üzerinde söz sahibi konumuna gelmiştir. Bunun sonucunda da anaerkil aileden farklı olarak babanın da çocuklar üzerindeki her türlü cinselliğe yönelik eylemi ensest kavramı içinde değerlendirilmeye başlamıştır.

Ensest vakalarının çoğu annelerin çocuklarındaki davranış sorunları sonucu çocuklarını bir uzmana götürmeleri sırasında araştırmalarla ortaya çıkmaktadır. Olayın kurbanlarının suçluluk, utanma ve dışlanma korkuları olayın bildirilmesini engellemektedir. Bu durum genellikle başka araştırmalar yapılırken rastlantı sonucunda ortaya çıkmaktadır. Günümüzde ise en çok tartışılan olayın sosyo-ekonomik boyutunun olup olmadığı, sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerde daha sık yaşanıp yaşanmadığı yönündedir. Ensestin sosyo-ekonomik düzeye bağlı olarak değişip değişmediği konusunda veri bulunamamıştır(Bulut,İşıl. 1996).

Ancak yapılan araştırmalar, aile içi cinsel istismarda kişilik özelliklerinin önem kazandığını göstermektedir. Bunun yanı sıra enstest vakalarının çoğunluğunu baba enstesti oluştırmaktadır. Anne enstesti oldukça nadir görülmektedir(Bulut,Işıl. 1996).

Enstest konusunda düşünülen risk faktörleri (enstestin olabileceğini düşündüren belirtiler) ise;

- 1- Alkolik baba
- 2- şüpheci ya da bağnaz baba
- 3- Otoriter baba
- 4- Annenin olmayışı yada ailede koruyucu g olmayı beceremeyen anne
- 5- Anne rolü oynayan kız çocuğu
- 6- Anne ve babanın bitmiş veya sorunlu cinsel yaşantısı
- 7- Babanın kendi kontrolünü sınırlayan faktörler
- 8- Küçük kızda aniden gelişen baştan çıkarıcı tavırların varlığı
- 9- Çocuğun insanlarla yakın ilişki kurmasına izin verilmemesi
- 10- Babanın kızına karşı aşırı kıskançlık göstermesi

Duygusal İstismar ve Çocuk İhmali:

Çocuk istismarının sıklıkla görülen bir başka tipi de ihmalidir. Çocuğun içgörüsünü ya da duygusal bütünlüğünü bozan her tür kronik eylem ya da eylemsizlik olarak tanımlanan Çocuk İhmali; çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin bu yükümlülüğü yerine getirmemesi, çocuğu fiziksel ya da duygusal olarak ihmal etmesidir. Çocuk İhmali kavramı son yıllarda ayrı bir kategori olarak ele alınmaya ve değerlendirilmeye başlanmıştır.

Çocukla sürekli alay etme, aşağılama, çocuktan kapasitesinin ötesinde aşırı beklenti içinde olma, aşırı koruma, bağımlı kılma, aşırı otorite, çocuğun davranışlarıyla uyumsuz ağır cezalandırma ve iz bırakmasa da yüze şiddet uygulama, beslenme, giyim, tıbbi gereksinimler, duygusal ihtiyaçlar, veya optimal yaşam koşulları için gerekli ilgiyi göstermeme gibi eylemler Çocuk İhmali kapsamında değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra, çocuğu terk etme, gereksinimleriyle ilgilenmeme, yok sayma, çocuğun iletişim çabasına tepkisiz kalma da "eylemsizlik biçiminde" Duygusal Çocuk İhmal ve İstismarı olarak da tanımlanmakta ve bu tür ihmal davranışları çocuklar üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır(Onursal, Betül, 2002).

Cinsel Çocuk İhmal ve İstismarı ve kronik fiziksel Çocuk İhmal ve İstismarı kaçınılmaz olarak duygusal zararlara yol açar, ancak şu anki pratikte bu zararlar duygusal Çocuk İhmal ve İstismarı olarak sınıflandırılmamaktadır(www.aile.org.tr).

Yine araştırma sonuçlarına göre “evden kaçma”, çocuğun yetersiz toplumsallaşmasına yol açan ana baba davranışlarına karşı antisosyal olarak nitelendirilebilecek bir davranıştır. Reddeden, ihmal eden, aşırı kısıtlayan, ilgisiz ana baba davranışları arasında ilişki vardır.

Ekonomik İstismar ve Çalışan Çocuklar:

Günümüz toplumlarının en önemli sorunlarından birisi de çocuk emeğinin istismar edilmesi ya da diğer bir deyişle çalışan çocuklar sorunudur. DİE 1994 yılı Çocuk Anketi sonuçlarına göre, ülkemizde 6 – 14 yaş grubunda ekonomik işlerde 1 milyon 8 bin çocuk çalıştırılmaktadır(www.turkhukusitesi.com/faq/internetfikri.shtml).

Çalışan çocukların sayısı, kendi yaş gruplarındaki çocukların %8,5'unu oluşturmakta ve bu çocukların asgari çalıştırılma yaşı olan "15 Yaş"ın altında çalışmaya başladığını göstermektedir. Yapılan araştırma çalışan çocukların %41'inin okula devam etmediğini ve %59'unun da okula devam ettiğini göstermiştir. Yine aynı araştırmada, çalışan çocukların %77'sinin tarım, %10,7'si sanayi, %5,1'i Ticaret ve %7,2'si hizmetler sektöründe çalışmaktadır. Çalışan çocukların eğitim durumları ise; %85,8'i ilkokulu bitirmiş ve %4,6'sı ilkokulu terk etmiş ya da hiç okumamıştır. Bu çocukların %97,9'u zorunlu ilköğretimden sonra üretime katılmış %24,7'si çalışmaya başladıktan sonra Çıracılık Okulu'na gönderilmiştir. Çocukların %22,9'kız ve %77,1'i erkek çocuklardır. Yapılan bu araştırma, çocukların %48,4'ünün okumak istediğini başka bir deyişle okumaya özlem duyduğunu ortaya koymaktadır. Ancak bu özlem toplumsal ve ekonomik gerçeklerle sınırlanmakta yerini çalışma yaşamı ile ilgili başka özlemlere bırakmaktadır. Çocukların yalnızca %3,2'si gelecekte okula yeniden dönebileceğini düşünmektedir. Çocukların büyük çoğunluğu ise (%84,2) yaşamını hiç ara vermeksizin çalışarak sürdürebileceğini söylemektedir (www.turkhukusitesi.com/faq/internetfikri.shtml).

Çocukların çalışma nedenleri, Türkiye'nin sosyal, ekonomik kültürel sorunları ile yakından ilgilidir. Gelir dağılımındaki giderek artan adaletsizlik, yaygınlaşan yoksulluk,

köyden kente hızlı bir şekilde göç ve bunun sonucunda ortaya çıkan toplumsal ve ekonomik sorunlar, kaçak işçiliğin artması, çocuk emeğinin ucuz olması ve işverenin de ucuz iş gücünü tercih etmesi sonucunda çalışan ya da çalışma hayatına itilen çocuk sorunu ortaya çıkmaktadır.

Çalışan çocuk, yaşadığı bölgede yoksullaşan, o bölgede yaşama olanağı kalmadığı için göç eden; ama göç ettiği bölgede de aradığını bulamayan ailelerin çocuklarıdır. Çalışan çocuk ailesi yoksul olduğu için okuldan ayrılmış, yoksulluk koşullarında yaşamını sürdürebilmek ve yoksullukla savaşımında ailesini destekleyebilmek için üretime katılmak zorunda kalmış çocuktur. Çalışan çocukların ailesinin eğitim düzeyi düşüktür. Aileler genellikle çok çocukludur. Ailede genellikle birden fazla çocuk üretim sürecine katılmıştır(www.sosyalhizmetleruzmani.org/istismar).

Çocuklar, çalıştıkları sektörler ve çalışma şekilleri ne olursa olsun, çalışma hayatının ortak risk ve tehlikeleri ile karşı karşıya kalmaktadır. Çalışılan ortam ve yapılan işler genellikle çocuklara uygun değildir ve çocukların fiziksel ve ruhsal sağlığını tehdit eder niteliktedir. Çocuklar; çocukluklarını yaşayacakları, eğitim görecekları yaşlarda bu haklardan yoksun kalmakta ve ekonomik istismar ve sağlıksız koşullarda çalıştırılmaları nedeni ile sağlık sorunları yaşayabilmektedir(www.sosyalhizmetleruzmani.org/istismar).

2.2. İstismarın çocuk üzerinde oluşturduğu olumsuz etkiler nelerdir?

Fiziksel sonuçlar (örneğin çocuğun gelişmekte olan beyninin hasar görmesi gibi) psikolojik sonuçlar da doğurabilir (zihinsel gelişim geriliği veya duygusal bozukluklar gibi). Psikolojik sorunlar ise sıklıkla yüksek riskli davranışlara yol açmaktadır. Örneğin depresyon ve kaygı kişinin sigara, alkol ya da uyuşturucu kullanmasına neden olabilir (WHO, 1998).

İhmal ve istismarın fiziksel sağlık ile ilgili sonuçları: İhmal ya da istismarın fiziksel etkisi nispeten hafif (morluk, kesik gibi) veya çok ağır (kemik kırılması, iç kanama ve hatta ölüm) olabilmektedir. Bazı hallerde fiziksel etkiler geçici olabilir ancak çocuğun yaşadığı acı ve ıstırapın ölçülmesi mümkün olmamaktadır(WHO, 1998).

Öte yandan çocuk istismarının uzun vadeli fiziksel sonuçlarının neler olduğu henüz yeni araştırılmaktadır.

Bunlardan bazıları:

Sarsılmış bebek sendromu: Bir bebeği sarsmanın ilk etkisi kusma, beyin sarsıntısı, solunum sıkıntısı, nöbetler ve ölüm olabilmektedir. Uzun vadeli sonuçları ise körlük, öğrenme güçlükleri, mental retardasyon, serebral palsi veya felç olabilmektedir.

Beyin gelişiminin zedelenmesi: Çocuk ihmali ve istismarının bazı hallerde beynin belirli bölümlerinin doğru bir şekilde gelişmesini engelleyerek fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimi zedeleyebildiği çalışmalarla ortaya koyulmuştur. Ayrıca kronik istismarın neden olduğu stres beynin bazı bölgelerinde “aşırı uyarılmaya” neden olarak hiperaktivite, uyku bozuklukları ve anksiyeteye yol açabilmekte, travma sonrası stres bozukluğu, dikkat eksikliği/hiperaktivite, davranış bozukluğu, öğrenme ve hafıza ile ilgili güçlüklerle de neden olabilmektedir.

Fiziksel sağlığın yetersiz olması: Bu çocukların üçte birinden fazlasında tekrarlayan bazı fiziksel veya ruhsal sorunlar görülür.

İhmal ve istismarın ruh sağlığı açısından sonuçları: İhmal ve istismarın ilk başta yarattığı etkiler (izolasyon, korku ve güvenememe) düşük özgüven, depresyon ve ilişki bozuklukları gibi yaşam boyu sürebilen sonuçlar doğurabilmektedir.

Ruh sağlığının bozulması: Uzun vadeli bir araştırmada çocukluğunda istismara uğrayan genç yetişkinlerin %80'inin 21 yaşında en az bir psikiyatrik hastalığın tanı kriterlerine uyduğu ortaya koyulmuştur. Bu genç yetişkinler depresyon, anksiyete, yeme bozuklukları ve intihar girişimleri de dahil çeşitli sorunlar göstermişlerdir. İhmal ve istismar ile bağlantılı diğer psikolojik ve duygusal durumlar arasında ise panik bozukluğu, disosyatif bozukluklar, dikkat eksikliği/hiperaktivite bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu ve reaktif bağlanma bozukluğu yer almaktadır.

Zihinsel sorunlar: ABD'de yapılan bir araştırma istismara uğrayan çocukların zihinsel kapasite, dil gelişimi ve akademik başarı puanlarının genel popölasyondan daha düşük olduğunu ortaya koymuştur.

Sosyal güçlükler: Bakımverenler tarafından ihmal ve istismar edilen çocuklar çoğunlukla bakımverenlere karşı güvenli bir bağlanma sağlayamamaktadır. Bu erken bağlanma sorunları diğer yetişkinlerle ve akranları ile bağlanma sorunlarının yaşanmasına da neden olmaktadır.

İhmal ve istismarın davranışlarla ilgili sonuçları: Çocuk ihmal ve istismarının tüm kurbanlarında davranış sorunları görölmeyebilir, ancak çocuk ihmali ve istismarının aşağıdaki davranış sorunlarına yolaçma olasılığı yüksektir.

Ergenlik döneminde karşılaşılan güçlükler:

Araştırmalar ihmal ve istismar edilen çocukların en az %25'inin suç, ergen hamileliği, düşük akademik performans, uyuşturucu kullanımı ve ruh sağlığı sorunları yaşadığını ortaya koymuştur(WHO.1998).

Çocuk suçlular ve yetişkin suçlular: ABD Ulusal Adalet Enstitüsünün ihmal ve suiistimal edilen çocukların suç işleme ve tutuklanma oranının belirlenmesi için yapılan araştırma da, çocuk suçlu olarak tutuklanma oranının %59'u bulduğu ortaya çıkmıştır. Aynı araştırma, ihmal ve istismarın yetişkinlikte suça yönelik davranışta bulunma olasılığını %28 ve şiddet içeren suç işleme olasılığını %30 oranında artırdığını ortaya koymuştur(WHO,1998).

Alkol ve uyuşturucu kullanımı: Araştırmalar ihmal ve istismarın sigara, alkol ve uyuşturucu kullanma olasılığını artırdığını ortaya koymaktadır. ABD Uyuşturucu İstismarı Ulusal Enstitüsünün yaptığı bir araştırmada uyuşturucu tedavi programına katılan kişilerin üçte ikisinin çocukluğunda suistimal edildiği belirlenmiştir(WHO.1998).

İstismar davranışı: Çocuklarına karşı ihmal ve istismarda bulunan anne ve babaların büyük bir çoğunluğunun, kendi çocukluk dönemlerinde ihmal ve istismara uğradıkları belirlenmiştir. İhmal ve istismar edilen çocukların yaklaşık üçte birinin ilerki dönemlerde kendi çocuklarını ihmal ve istismar ettikleri saptanmıştır (WHO.1998).

Fiziksel İstismarın (Şiddet) Çocuk Üzerindeki Etkileri: Aile içi şiddetin önemli bir boyutunu oluşturan çocuğa karşı fiziksel ceza toplumumuzda oldukça yaygın görülen bir disiplin yöntemidir. Ancak disiplin amacı ile uygulanan fiziksel ceza genellikle fiziksel istismar boyutlarında olmaktadır. Fiziksel şiddet bir kuşaktan diğerine aktarılmaktadır. Sosyal öğrenme teorisine göre çocuklar şiddet kullanmayı ve bunun normal bir davranış olduğunu anne-babalarının davranışlarını gözlemleyerek öğrenir. (WHO.1998).

Yapılan bazı araştırma sonuçlarına göre;

- Fiziksel ceza gören çocuk kaygı yaşamakta ve içine kapanmaktadır. Bu çocukların benlik kavramlarının da olumsuz etilediği belirlenmiştir.

- Fiziksel ceza ile öz saygının azalması ve psikolojik sorunlar arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur.
- Fiziksel ceza çocukta saldırganlık ve şiddet davranışlarına yol açmaktadır.
- Şiddetli bir fiziksel ceza ile karşı karşıya kalan çocuk korkmakta ve kendisini çaresiz ve değersiz hissetmektedir.
- Çocukluklarında fiziksel ceza görmüş üniversite öğrencilerinin yoğun kaygı ve depresyon yaşadıkları, sosyal ilişkilerinin olumsuz olduğu belirlenmiştir.
- Şiddetli fiziksel cezaya maruz kalan çocuk bunu ebeveynliğin normal bir parçası olduğunu öğrenmekte ve bir yetişkin olarak aynı davranış kalıplarını kendi çocukları üzerinde uygulamaktadır.
- Şiddetli cezaya maruz kalanların kendi çocuklarını istismar etme olasılığı, bu tür davranış görmemiş çocuklardan 5 kat daha fazladır.
- Aile içi şiddet araştırmaları, çocuk ve ergen yaşta dayığa maruz kalmanın yaşamın sonraki devirlerinde eşe yönelik şiddet olgusunun hazırlanmasında etken olduğunu göstermektedir.
- Çocuklukta şiddete maruz kalan çocuk ileriki yaşantısında bunu sadece kendi çocuğuna yönelik olarak değil başkalarına yönelik olarak da kullanmaktadır.
- Babanın anneye saldırgan davranışını gören çocuklar, şiddet kendilerine yönelmese bile kurban durumundadır.
- Davranış sorunu olan çocuğun, saldırgan davranışları ile ebeveynlerin tutarsız bir disiplin yaklaşımı ve çocuğa ilgi ve desteğin bulunmayışı arasına pozitif bir ilişki vardır.
- Çocuklukta karşılaşıla fiziksel ceza sonucunda ilerideki yaşlarda ortaya çıkan saldırganlık davranışları erkeklerde kızlara oranla daha fazladır. (ÇİKORED)

Düşük benlik saygısı: Fiziksel istismara uğrayan çocukların çoğunun düşük ya da zayıf benlik saygısına sahip olduğu gözlemlenmektedir. Bu çocukların çoğu, arkadaşlarıyla sosyal etkinliklere girmeyi reddedebilir ve kendilerine yönelik zarar verici davranışlara götürebilecek çaresizlik ya da umutsuzluk duyguları yaşayabilirler (Baltaş, 1999).

Saldırgan, yıkıcı ve bazen yasal olmayan davranışlar: Şiddet içeren davranışlar, diğer davranışlar gibi öğrenilmektedirler. Aile içi şiddet davranışlarına şahit olan ya da bu davranışlara maruz kalan çocukların, problem ya da çatışma çözme davranışları olarak bu yolu benimseme olasılığı çok yüksektir. Tehditler, kendine ve çevresine yönelik saldırgan davranışlar, kesici alet taşıma(Baltaş, 1999).

Başkalarına güvenme ve başkalarını sevme becerisinden yoksun olma ve yeni ilişkilere girmeye korkma: Şiddet içeren bir ortamda büyüyen çocuklar yetişkin olduklarında sağlıklı ve yakın ilişkiler kurmada zorluk çekmektedirler. Duygularını ve kendilerini ifade etmekte zorlanabilir; ilişkilerinde gerçekçi olmayan beklentiler içine girebilirler. Önyargılar, Yıllarca istismar edilmenin sonucunda güvenin ve şefkatin sağlıklı gelişimi engellenmiş olabilir. Ayrıca uygun problem çözme becerileri gelişemediğinden fiziksel olarak istismar edilen bir çocuğun ileride istismar eden bir eş ya da ebeveyn olma olasılığı çok yüksektir. Çetelere üye olma, riskli ortamlarda bulunma(www.aile.gov.tr).

Pasif ya da içe kapanma davranışları: Fiziksel olarak istismara uğrayan çocukların bir kısmı, gereksinimlerini karşılamada ve şiddetle başa çıkmada konusunda pasif ya da içe kapanma davranışlarını benimsemektedirler. Eğer yetişkin olduklarında da bu kurban rolünü benimsemeye devam ederlerse kişiler arası ilişkilerinde ciddi sorunlar yaşayabilirler(www.aile.gov.tr).

Okul sorunları ve başarısızlık: Evde şiddet gören ya da şiddete maruz kalan çocukların okulda problem çözmede fiziksel saldırganlıktan yararlandıkları, akademik olarak çoğunlukla düşük başarı düzeyine sahip oldukları, dikkat eksikliği problemi ve okuldan kaçma davranışlarının olduğu görülmektedir(www.aile.gov.tr).

Madde bağımlılığı: Alkol ya da diğer maddelerin bağımlılığı şiddetten kaçmak için bir araç olarak görülebilir. Özellikle ebeveynlerin de bağımlılıklarının olması bu olasılığı güçlendiren bir faktördür(Aral,Nevin. 1997).

Cinsel İstismar ve Ensest: Cinsel tacizin tanımı konusunda tartışmalar sürmektedir, ancak çok özetle daha yaşlı ya da otorite konumundaki, ya da güvenilen birisinin gerçekleştirmesi ve bundan doyum sağlaması ile karakterizedir. Cinsel taciz direkt ya da in direkt olabilir(www.unfpa.org).

Çocuk cinsel tacizi bir çok kişi tarafından yapılabilir; anne, baba, üvey anne, üvey baba, kardeş, akraba, öğretmen, komşu veya herhangi bir yabancı kişi. Bir çocuk cinsel tacize uğradığında çocukta çoğu zaman rahatsız edici duygular, düşünceler veya davranışlar gelişebilir. Hiç bir çocuk cinsel tacizle başa çıkabilmek üzere psikolojik açıdan hazır olamaz. İki üç yaşındaki çocuk bile, her ne kadar böyle bir olayın yanlış olduğunu bilmeseyse bile, ilerideki yaşlarında yaşadığı bu olaydan dolayı olumsuz bir şekilde etkilenmektedir.

Beş yaş ve beş yaşın üstündeki çocuklarda, taciz uygulayan kişiyi tanıyorlarsa bir karmaşa yaşamaları normaldir; bu tarz cinselliğin yanlış olduğunu bilmelerine rağmen, cinsel tacizi uygulayan kişiye olan sevgi ve bağımlılıklarından dolayı cinsel tacizi kimseye anlatmazlar(www.sosyalhizmetleruzmani.org/istismar.htm).

Çocuk cinsellikten kaçmaya çalıştığında, tacizci genelde çocuğu ya şiddet ya da artık onu sevmeyeceği gibi yaklaşımla tehdit eder. Tacizci aile içinden birisi ise çocuk diğer aile fertlerinin kızacağını, onunla utanç duyacağını düşünür ve hatta bu olayın duyulması durumunda ailenin parçalanacağını bile düşünür. Bu tarz düşünceler ve duygular da çocuğun tacize katlanmasına neden olur(www.sosyalhizmetleruzmani.org/istismar.htm).

Cinsel tacize uğrayan çocuklarda genelde bazı ortak karakteristikler oluşur; özsaygıları düşük, hiç bir işe yaramama duygusu, seks konusunda tuhaf düşüncelerin oluşması, içine kapanık ve yetişkin insanlara fazla güvenmemek gibi. Hatta bazı çocuklarda intihara teşebbüs bile olabilir. Cinsel tacizi uğrayan bazı çocukların yeni ilişkilerini cinsellik üzerine kurdukları görülmektedir. Bu tarz çocuklar, yetişkin olduklarında genelde ya çocuklara cinsel taciz uygulamakta ya da para kazanmak için cinselliklerini kullanmaktadır(www.unfpa.org).

Çoğu zaman cinsel tacizin fiziksel belirtileri yoktur. Ancak bazı durumlarda doktorlar tarafından muayenede bir takım belirtiler bulunabilir. Cinsel tacize uğramış çocuklarda aşağıdaki belirtiler ortaya çıkabilir:

- * Cinsellik veya seks konularına anormal ilgi gösterme veya tamamen ilgisiz kalma.
- * Uyku sorunları veya kabus görme.
- * Depresyon veya aile fertlerinden/arkadaşlarından uzaklaşma.
- * Vücutlarının kirli olduğu veya cinsel organları bölgesinde bir sorun olduğu gibi düşüncelere sahip olma.
- * Okula gitmeyi istememe.
- * Normalin dışında yaramazlık yapma / söz dinlememe.

* Yaptığı çizimlerde, oynadığı oyunlarda cinsel tacizi andıran resimler/oyunlar.

* Anormal bir şekilde agresif olma.

Aile İçi Cinsel İstismar “Ensest”: Ensestin çocuk üzerindeki etkileri; çocuğun saldırganla olan ilişkisine, seksüel aktivitelerin şekline, çocuğun işbirliğine, şiddet kullanımına, fiziksel zararın varlığına, çocuğun yaşı ve gelişim basamağına ve travma öncesi psikolojik gelişimine bağlı olarak değişmektedir. Ailenin olaya tepkisi de konu üzerinde etkileyici rol oynar.

Cinsel istismara uğramış olan çocuklarda; parmak emme, tırnak yeme, enüresis, enkopresis gibi davranışlara sık rastlanmaktadır. Bunun yanı sıra fobiler ve uyku bozuklukları, kız çocuklarda erkek çocukların yanında güvensizlik ve anksiyete (kaygı) belirtileri, bulantı, kusma, karın ağrıları, baş ağrıları gibi sorunlar ortaya çıkabilir. Daha büyük çocuklarda; suçluluk hissi ve depresyon görülebilir. Suçluluk hissi, olayın kendisinden değil aile fertleri ile daha sonra yaşanan olaylardan kaynaklanır (www.sosyalhizmetleruzmani.org/istismar.htm).

Adolesanlar; okulda akademik ve davranış sorunları, suça eğilim, konversif tablolar, panik ataklar yaşayabilirler (Panik ataklar; homoseksüel saldırı yaşayan erkek çocuklarda izlenir). Kirli ve değersiz olma hissi yaşanabilir. Adolesan kızlar; mazoistik çok eşli cinsel yaşam (bilinçsiz fantezilerine hitap ettiği için) tercih edebilirler. Ayrıca cinsel istismarın; genital hasar, hamilelik ve zührevi hastalık kapma fiziksel zararları da olabilir. Yapılan bazı araştırmalarda kadınlarda uyuşturucu bağımlılığının daha yüksek oranda cinsel istismara uğrayan kişilerde ortaya çıktığı, daha sıklıkla frigide, çok eşlilik ve depresyon görüldüğünü ortaya koymuştur(sosyalhizmetleruzmani.org/istismar.htm).

Bunun yanı sıra cinsel istismarın, kendileri da cinsel istismara uğramış kişiler tarafından sıklıkla yapıldığı da araştırma sonuçlarında ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak cinsel istismar, bireyin ebeveyn ve cinsel olarak fonksiyonlarını etkilemektedir.

Duygusal İstismar ve Çocuk İhmali Çocuk İhmali olarak görülen davranışların çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri son yıllarda yapılan araştırmalarla ortaya çıkmaya başlamıştır.

Örneğin; Çocuk Suçluluğu üzerine yapılan araştırmalar sonucunda da ailesi tarafından ihmal edilen çocukların suça yönelme olasılıklarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Bulgulara göre; çocuklarına karşı ilgisiz, sevgi ve şefkatten yoksun ya da onları açık bir şekilde reddeden 42 annenin %33,3'ü, 68 babanın %30,9'unun çocukları suça itilirken; bu biçimde davranmayan 339 annenin %17,4'ü, 286 babanın %16,1'inin çocuklarının suça itildiği ortaya çıkmıştır. (Smith) ve (Walters) tarafından babalar ve ailedeki işlevleri konusunda derlenen araştırma sonuçlarına göre erkek çocukların suçluluğuna, anneden çok babaların katkıda bulunduğunu göstermektedir.

Yine araştırma sonuçlarına göre “evden kaçma”, çocuğun yetersiz toplumsallaşmasına yol açan ana baba davranışlarına karşı antisosyal olarak nitelendirilebilecek bir davranıştır. Reddeden, ihmal eden, aşırı kısıtlayan, ilgisiz ana baba davranışları arasında ilişki vardır. (Dirik, Musa. 2003)

Ayrıca çocuk ihmali sonucunda açlık, hipotermi ya da donma nekrozlarının görüldüğü tıbbi araştırmalar sonucunda belirlenmiştir. (KAYABEYOĞLU), bu tür vakaların ölümle sonuçlanabildiğini belirlemiştir.

2.3. Cinsel İstismara maruz kalan çocuklarda görülebilen bulgular nelerdir?

Epidemiyoloji : Cinsel istismar sık rastlanan ve genelde yıllarca süren bir durum olmakla birlikte sıklıkla gizli kalmaktadır. Vakaların yalnızca %15'inin bildirildiği düşünülmektedir. Cinsel istismarın yaygınlığı konusunda bildirilen oranlar büyük farklılıklar göstermektedir (kadınlar için %6-62, erkekler için %3-39). Gerçek yaygınlığın kadınlar için %12-17, erkekler için %5-8 olduğu düşünülmektedir(ATDK, 2001).

Cinsel istismarın herhangi bir sosyodemografik grupla bağlantısı saptanmamış ve her sosyoekonomik düzeyde görülebileceği belirtilmiştir.

Tacizde bulunan kişilerin çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır. Bu kişilerin özellikleri konusunda çeşitli görüşler öne sürülmektedir. Kimi uzmanlar tacizci olmayan ana babaların belli koşullar altında istismar uygulayabileceğini vurgularken, kimi uzmanlar tacizcilerin temel özelliğinin kurbanı "insan altı" bir varlık olarak görmek olduğunu savunmaktadır. İstismarda bulunanların bir kısmının çocuğa yönelik davranışından çocuğun yarar göreceğine ve olay anında çocuğun eğlendiğine inandığı gözlenmiştir. Boşanma, şiddet, alkol ve madde kullanımı olan ailelerde cinsel istismar daha sık görülmektedir. Çocuğun bakımıyla doğrudan ilgilenen babaların daha az istismar uyguladığı saptanmıştır(arsiv.hurriyetim.com.tr/dosya/internet/suc).

Etyoloji : Cinsel istismarın sık görüldüğü aileler genel olarak işlevselliği bozuk aileler olarak tanımlanmakta ve bu ailelerde olaya yol açtığı düşünülen çeşitli patolojiler bulunmaktadır :

a. Baskın ve koşulsuz söz tutma isteyen ana baba modeli : En sık gözlenen katı babanın güç ve kararlarda baskın olduğu aile modelidir. Aile sistemi kapalıdır. Babaların bir kısmı güç ve kontrol sağlamak için şiddete başvurmaktadır.

b. Cinsel Sorunlar : Cinsel istismarın gözleendiği ailelerde, ana babalarda cinsel sorunlar daha sık gözlenmektedir.

c. Sosyal izolasyon : Ana babaların çoğunda aile dışı sosyal ilişkilerde kısıtlılık ve zorlanma vardır.

d. Rol çatışması : Cinsel istismar uygulanan ailelerde rol çatışmalarına sık rastlanmaktadır. Anne genellikle eşlik ve ev kadınlığı rollerini kızına bırakmaktadır, babada bakım vermeyi ensest yoluyla yapmaktadır.

e. Alkol ve madde bağımlılığı : Alkol ve uyuşturucu kullanan anne - baba çocuklarına karşı daha sık şiddet kullanmaktadır.

f. Yadsıma : Aile üyelerinde en sık kullanılan savunmadır. Baba, olayı “seks eğitimi” olarak savunabilir, anne ise kocası ile ilişkisini bozabileceği için reddedip görmezlikten gelebilir. Çocuk utanma ve suçluluk duygularını bastırmak ve aile düzeninin bozulmasını önlemek amacıyla durumu yadsıyabilir(ATDK. 2001).

Cinsel tacize uğramış çocuklarda aşağıdaki psikolojik belirtiler ortaya çıkabilir:

- * Cinsellik veya seks konularına anormal ilgi gösterme veya tamamen ilgisiz kalma.
- * Uyku sorunları veya kabus görme.
- * Depresyon veya aile fertlerinden/arkadaşlarından uzaklaşma.
- * Vücutlarının kirli olduğu veya cinsel organları bölgesinde bir sorun olduğu gibi düşüncelere sahip olma.
- * Okula gitmeyi istememe.
- * Normalin dışında yaramazlık yapma / söz dinlememe.
- * Yaptığı çizimlerde, oynadığı oyunlarda cinsel tacizi andıran resimler/oyunlar.
- * Anormal bir şekilde agresif olma.

Tekrarlayıcı, rahatsız edici düşünceler, Olayla ilgili kabuslar, Uykuya dalma güçlüğü (karanlık olayı çağrıştırabilir ya da kabus göreceğini düşündüğü için uyumak istemez), öfke patlamaları, konsantrasyon güçlüğü, İlkokul sonrası ve adolesanlarda flashback'ler (olay anını yaşıyormuş gibi hissetmeleri-durumu çıldırmış gibi hissettikleri şeklinde açıklarlar).

Olayı anımsatan nesnelere karşı yoğun psikolojik sıkıntı, korku reaksiyonu, Olayı anımsatan yerler, kişiler, görüntüler ve konuşmalardan kaçınma, Yineleyici oyunlar (olay sırasında yaşadığı sıkıntıyı oyun sırasında yenerler, çünkü oyunu kendileri yönlendirebilirler).

Yaşına uygun olmayan cinsel davranışlar, Cinsel davranışlarda artma, masturbasyon, Yaşadıkları cinsel travmayı yeniden yaşama ve tekrarlama eğilimi: cinsel oyunlar oynama, erişkinleri ayartıcı davranışlarda bulunma gibi, Cinsel kimlik bozuklukları, Cinsel işlev bozuklukları, Cinsel istismara uğrayan çocukların %50'sinde travma sonrası stres bozukluğu görülmekte, depresyon, düşük benlik saygısı, intihar davranışları, damgalanmışlık hissi, alkol ve madde kötüye kullanımı eşlik edebilmektedir (Kars,Özcan. 1996).

Borderline kişilik bozukluğu saptanan kişilerin %70-80'inde, çoğul kişilik bozukluğu saptanan kişilerin %85-95'inde çocukluk çağı cinsel istismar öyküsü pozitif bulunmuştur. Yine cinsel istismarda bulunan kişilerin de %60-95'inde öykü pozitifdir. Çok küçük çocuklar bile yaşadıkları önemli olayları, aradan uzun süre geçmesine karşın doğru hatırlayabilirler(Zivanar,N.1999).

Cinsel istismarla ilişkili sorunlar ve klinik özellikler :

Çocuklarda cinsel istismar önemli bir halk sağlığı sorunudur ve uzun dönem olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Uzun dönemde gözlenen olumsuz sonuçlar için tek bir sendrom yoktur, ancak cinsel istismar bir grup bozukluk için risk etmeni olarak kabul edilmektedir.

Kaygı bozuklukları cinsel istismara uğrayan çocuklarda kısa süre içinde ortaya çıkabilmektedir. Uyku bozuklukları, kabuslar, fobiler, bedensel yakınmalar ve korku tepkileri yüksek kaygı düzeyinin kliniğe yansması olarak gözlenmektedir. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, ikincil enürezis ve enkoprezis cinsel istismar kurbanlarında daha sık ortaya çıkmaktadır.

Disosiasyon, ruhsal travmaya karşı ilkel bir savunma olarak kabul edilmektedir. İstismarın erken döneminde, amnezi, aşırı fantezi kurma, trans benzeri durumlar ve uyurgezerlik ortaya çıkabilmektedir. Bu çocuklarda konversiyon tepkilerine de yüksek oranda rastlanılmaktadır(ATD, 2001).

Cinsel istismar yaşamış çocuklarda yüksek oranda depresyon gözlenmekte ve kurbanın benlik saygısı ciddi hasara uğramaktadır. Bu çocuklarda intihar düşünceleri ve girişimleri sık görülmektedir. Erişkin yaşta başlayan majör depresyon, çocuklukta cinsel istismarla ilişkili bulunmuştur.

Öfke tepkileri, zayıf dürtü kontrolü, karşı olma, karşı gelme bozukluğu cinsel istismara uğramış çocuklarda gözlenebilmektedir.

Kişiler arası ilişki kurma ve sosyal ilişkileri sürdürebilme becerisi, cinsel istismardan olumsuz olarak etkilenmektedir. Bu kişilerin ya ilişki kurmaktan kaçındıkları ya da aşırı yakınlık gereksinimi duyup çok sayıda, fazla beklentili ve kontrol edici ilişki kurdukları gözlenmektedir. Her iki tip ilişki de işlevsellikten uzak olmakta ve genellikle yalnızlıkla sonlanmaktadır.

Yüksek riskli cinsel eylemler, cinsel istismara uğramış insanlarda daha sık görülmektedir. Cinsel taciz öyküsü olan kadınlarda daha erken başlangıçlı cinsel yaşam, daha fazla oranda ergenlik çağında gebe kalma, birden fazla cinsel eş, korunmasız cinsel ilişki ve cinsel yolla bulaşan hastalıkların sıklığında artma saptanmıştır. Ayrıca, cinsel istismar öyküsü olan çocukların daha fazla cinsel saldırıda bulunduğu da bildirilmektedir (www.aile.org.tr).

Hangi yaş grubunda çocuk cinsel istismarı daha sıktır?

Cinsel istismara maruz kalan çocukların yaşa göre dağılımları incelendiğinde;

% 30	2 – 5 yaş
% 40	6 – 10 yaş
% 30	11 – 17 yaş

yaş grubunda olduğu görülmüştür. Bir başka deyişle olguların %70'ini küçük yaş grubu oluşturmaktadır. İstismara maruz kalan çocuklarda kız/erkek oranı 3'tür. Yurt içi yayınlarda ise kız/erkek oranı birbirine yakın bulunmuştur. İstismarcıların %96'sı erkek, %80'i de çocuğun tanıdığı birisidir(Bulut,İşıl. 1996).

Çocuk istismarı tanısı nasıl konulabilir? Çocuk cinsel İstismarı tanısında fizik muayenenin yeri nedir?

Çocuk jinekolojik ya da başka bir tıbbi muayeneye getirildiğinde cinsel istismar bir olasılık olarak akla getirilmelidir. Cinsel istismara uğramış çocuklar diğer çocuklara benzer belirtilerle doktora getirilebilir. Tanıda önemli olan cinsel istismarı akla getirmektir(Dirik,Musa. 2003).

- * Fiziksel/genital muayene bulguları,
- * Çocukla yapılan istismar tanı görüşmeleri,
- * Çocukta ortaya çıkan ruhsal bulguların değerlendirilmesi sonucunda multi disiplinler bir ekip tarafından tanı konulmalıdır.

* Cinsel istismara bağılı olarak küçük çocuklarda sık görülen ve istismar açısından en spesifik bulgular cinsel içerikli oyun ve davranışlardır.

Genital muayene bulguları çoğunlukla normaldir ya da tanı koydurucu değildir. Genital muayene bulguları olguların ortalama %20-30'unda normal, %10-15'inde kuşkulu (fissür gibi), %40-50'sinde non spesifik (kızarıklık, ödem, sıyrık gibi) bulunmuş, ancak %15-35 (sfinkter yırtığı, perianal ekimoz, hymende kaideye inen yırtık gibi) olguda tanı koydurucu özellikte olduğu bildirilmiştir. Genital muayenenin kapsamı konusunda kuşku duyuluyorsa genel anestezi altında muayene gerekebilmektedir (Dirik,Musa. 2003).

Muayene öncesinde anogenital bölgenin değişik bölgelerinden alınacak örnekler spermatozoid bulunması durumunda istismarı doğrulayacağından önemlidir. Cinsel yolla bulaşan hastalıklara ilişkin lezyonlar da cinsel istismar için tanı koydurucudur. Cinsel istismara maruz kalan çocukların %70'ini küçük yaş grubu oluşturmaktadır. (Dirik,Musa. 2003)

Cinsel istismar tanı görüşmesi sırasında görüşmeci nelere dikkat etmelidir?

Çocuğun yaş ve gelişimine uygun (kognitif özellikler, zihinsel gelişim, sözcük hazinesi) uygun sözcükler kullanılmalı, çocuğa soruları yanıtlamak için yeterince zaman tanınmalı, çocuğun duygusal tepkileri dikkatle izlenmeli ve uygun tepkilerle çocuk desteklenmelidir(Kozcu,Şeyda.1990).

Çocuklar muayene sırasında neler söylerler?

Çok küçük çocuklar bile yaşadıkları önemli olayları, aradan uzun süre geçmesine karşın doğru hatırlayabilmektedirler. Olayın anımsanması, olayın karmaşıklığına, çocuğun katılımına, duygusal etkisine, çocuğun sözcük, bilgi düzeyine göre değişmektedir. Kişiler ve yerden çok aktiviteleri hatırlamaktadırlar. Özellikle küçük çocuklarda zaman kavramı gelişmemiştir.

Özellikle okul öncesi çocuklar farklı görüşmelerde farklı (tutarsız) ancak %90 oranında doğru bilgi vermektedirler (parçalı hafıza). Görüşme öncesinde yapılan görüşme ve yönlendirmeler nedeniyle özel sorulara yanlış yanıtlar verebilmektedirler. Açık uçlu sorulara erişkinler kadar (%94) doğru yanıt vermektedirler(Kozcu,Şeyda.1990).

Seksüel davranışların suç olması için gerekli koşullar nelerdir?

- * 15 yaşını bitirmemiş kişiye yapılması (eylemde rıza olsa da suçtur),
- * Reşit olmayan kişilere yapılması,
- * Reşit olan kişiye zor ve şiddet kullanarak ya da tehditle yapılması,
- * Hile ile gerçekleştirilmesi (narkoz, eter koklatma gibi),
- * Akıl ya da beden hastalığından muzdarip kişiye yapılması,
- * 15 yaşını bitiren kızın evlenme vaadiyle kızlığının bozulması,
- * Seksüel olayların açıkta olması(www.kazate.com/istismar).

Çocuklar yaşadıklarını neden söylemezler?

- * Kendilerine inanılmayacağından korkarlar.
- * Başlarının belaya gireceğinden korkarlar.
- * İstismarcının tehditlerinden korkarlar.
- * İstismarcıyı korumak isteyebilir, sevebilir ama yaptıklarını sevmezler.
- * Nasıl anlatılacağını bilmeyebilirler.
- * Cinsel davranışların yanlış olduğunu bilmeyebilirler.
- * Arkadaşları tarafından dışlanabileceklerinden korkarlar.
- * Homoseksüel olarak adlandırılacaklarından korkarlar.
- * Büyüklerle (otorite figürleriyle) cinsel konuları konuşmaktan utanırlar, korkarlar.
- * İyi çocukların cinsellikle ilgili sözcükleri kullanmasının doğru olmadığı söylenmiştir (Kozcu,Şeyda.1990).

Çocuklar cinsel istismara uğradıklarını nasıl söylerler?

İstismarın derecesi, sıklığı artar ve çocuğu korkutursa, Cinsel istismardan korunmayla ilgili bilgi alırsa ve kendisine yapılanın doğru olmadığını fark ederse ve söylenmesi gerektiğini öğrenirse, Çocuklar sırlarını en yakın arkadaşları ile paylaşmak isteyebilirler.

Kardeşleri kendisinin ilk istismar edildiği yaşa gelmişse onları korumak amacıyla, Ergenliğe gelmişse hamilelikten korkar ya da istismarcının baskısından kurtulmak için, Çocuk güvenebileceği ve kendisi ile yakından ilgilenen bir yetişkinle karşılaştığı zaman, Fiziksel bir yakınması (üriner enfeksiyon vb.) sonrası doktora gittiğinde(ATDK. 2001).

Cinsel tacize uğrayan çocuklara ne şekilde bir tedavi uygulanmalıdır?

Cinsel istismar olgularında yoğun bireysel terapiye ek olarak, gerekli görülen bazı durumlarda grup ve aile terapisi uygulanmaktadır.

Olayın yeni olduğu dönemde çocuğa destek mutlaka gereklidir. Özellikle aile içi istismar vakalarında hekimle hasta arasındaki ilişki, çocuğun kurduğu ilk sağlıklı ilişki olabilir. Bu çocuklar kendilerini yalnız, terk edilmiş ve suçlu hissettiklerinden bu olgularda destekleyici yaklaşılmalıdır.

Cinsel istismarı ortadan kaldırmanın en etkin yolu oluşmasını önlemektir, buna yönelik programlar geliştirilmektedir. Çocuklara yönelik bu programlar, olası istismar durumlarını tanımalarını, uygun bir yolla tepki göstermelerini ve böyle bir durumda güvendikleri bir erişkine olayı anlatmalarını hedeflemektedir(ATDK. 2001).

2.4. Duygusal İstismar ve İhmal maruz kalan çocuklarda görülebilen bulgular nelerdir?

Duygusal istismar ve ihmal oldukça sık olmakla birlikte, fark edilmesinde, tanımlanmasında, anlaşılmasında ve yasal olarak kanıtlanmasında güçlük yaşanmaktadır.

Duygusal istismar, sözel istismar, fiziksel olmayan ancak çok ağır olan cezalar ya da tehditleri içerir. Duygusal ihmalde ise yeterli duygusal destek sağlamamak, ilgi ve sevgi göstermemek ve çocuğun şiddetle karşı karşıya kalmasına izin vermek yer almaktadır (sosyalhizmetleruzmani.org/istismar.htm).

Epidemiyoloji : Duygusal istismar ve ihmal çok kolay fark edilebilen bir sorun olmadığından görülme oranı da kesin olarak bilinmemektedir. Kız erkek oranları eşittir. Bu tür istismar en çok altı-sekiz yaş arası çocuklara yöneltilmekte ve ergenliğe kadar benzer düzeylerde kalmaktadır(sosyalhizmetleruzmani.org/istismar.htm).

Etyoloji : Duygusal istismar ve ihmalde tek bir nedenden çok, çocuk, ana baba ve çevrenin etkileri üzerinde durulmaktadır. Bu tür istismarı gerçekleştirenler, çocuğa birinci derecede bakım veren ve bağlanma nesnesi olan kişilerdir. Annede duygudurum bozukluğu ve madde kötüye kullanımı, çocuğa karşı artmış sözel öfke ve azalmış duygusal beslenmeyle ilişkili bulunmuştur(sosyalhizmetleruzmani.org/istismar.htm).

Tanı :

Duygusal istismar ve ihmalin tanımlanması için şu ölçütler karşılanmalıdır:

Duygusal istismar ve ihmal ana baba ve çocuk arasındaki bir ilişkiyi tanımlar.

Bu ilişki, çocuğun psikolojik sağlık ve gelişiminde bozukluk yaratması açısından zarar vericidir.

Oluşumu için fiziksel temas koşul değildir(sosyalhizmetleruzmani.org/istismar.htm).

Duygusal istismar ve ihmalin ifadesi olan birçok farklı ana baba-çocuk ilişkisi vardır.

Durumun tanımlanmasında şu beş basamaktan söz edilmektedir:

- * Duygusal yanıtsızlık ve ihmal,
- * Çocuğa karşı olumsuz ve yanlış tutumlar,
- * Çocuğun gelişimiyle ilgili uyumsuz beklenti ve davranışlar,
- * Çocuğun kişilik ve ruhsal sorunlarını farkedememe,

* Çocuğun sosyal uyumunu başlatacak yönergeleri sağlayamama,

Duygusal istismar ve ihmalle ilişkili sorunlar ve klinik özellikler: Duygusal istismar ve ihmale maruz kalan çocuklarda birçok duygusal, davranışsal, gelişimsel ve sosyal bozukluklar ortaya çıkmaktadır. Bu tür istismar ve ihmal, uzun dönem psikolojik işlevsellik üzerinde diğer istismar ve ihmallerden daha fazla etkiye sahiptir. Duygusal istismar ve ihmale maruz kalan çocuklarda dışavurum ve içe atım sorunları, sosyal ilişkilerde bozukluk, kendine güvende azalma, intihar davranışı, çocukluk çağı mastürbasyonu ve birçok başka psikiyatrik bozukluk görülebilmektedir. Bu tür istismar ve ihmal kişilik bozuklukları için de bir risk etmenidir(sosyalhizmetleruzmani.org).

Tedavi:

Duygusal istismar ve ihmalde tedavi ekolojik model doğrultusunda, çok yönlü gerçekleştirilmeli, çocuk ve ailedeki bozukluk ve çevresel zorlayıcı yaşam olayları üzerinde çalışılmalıdır(sosyalhizmetleruzmani.org/istismar.htm).

2.5. Fiziksel İstismar ve İhmale maruz kalan çocuklarda görülebilen bulgular nelerdir?

Fiziksel istismar için , bakım verene ilişkin risk etkenleri olarak; psikiyatrik bozukluk, madde kullanımı, sosyal destek yokluğu, çocuklukta kendine de istismarda bulunulması gibi özellikler bildirilmektedir. (www.aile.gov.tr)

Tanı :

Yaralanma ile gelen her çocukta fiziksel istismar olasılığı akla getirilmelidir, bundan şüphe duyulduğunda dikkatli öykü alınıp fiziksel muayene yapılmalı, incelemeye rutin radyolojik tetkikler ve kan sayımı da eklenmelidir.

Değerlendirmede; çocuğu tedaviye getirmede açıklanamayan bir gecikme, çelişkili öykü, fiziksel bulgularla uyumsuz öykü, tekrarlayan şüpheli yaralanmalar, hasardan çocuğu ya da başka birini sorumlu tutan ana baba, çocuğun hasarla ilgili ana babayı suçlaması, ana babada istismara uğrama öyküsü ve ana babanın çocuktaki hasar konusunda ilgisiz ya da aşırı kaygılı görünmesi fiziksel istismarı düşündürmelidir.

Fizik muayenede ise baldır ve bacaklardaki morluklar, genital bölgedeki morluklar, değişik iyileşme evrelerindeki yumuşak doku hasarları, el izi, ısırık izi gibi özel izler, çok sayıda sigara yanıkları, perine ve kalçadaki yanıklar, karaciğer ya da dalak yırtılmasına yol açan künt karın travması, sefal hematoma, subperiostal kanama, epifizde ayrılma, metafiz kırığı, periostal kalsifikasyon gibi radyolojik bulgular, retinal kanama, ayrılma, lens dislokasyonu gibi göz hasarları, çoklu kosta kırıkları, çekme ile meydana gelen timpanik zar yırtılması ile giden kulak hasarları ile kol ya da bacağın bükülmesi ile oluşan spiral kırıklar fiziksel istismarı akla getirmelidir(ATDK 2001).

Fiziksel istismar ve ihmalle ilişkili sorunlar ve klinik özellikler : Fiziksel istismar birçok kişilerarası, bilişsel, duygusal ve davranışsal sorun, madde kötüye kullanımı ve psikiyatrik hastalıklarla ilişkilidir. Fiziksel ihmal de çocuğun sosyal, bilişsel, duygusal ve davranışsal gelişiminde ağır ve uzun dönemli sonuçlar doğurabilmektedir. İhmal edilmiş çocuklarda fiziksel istismara uğramış çocuklara göre daha ağır bilişsel ve akademik

bozukluklar, daha fazla sosyal içe çekilme, daha kısıtlı arkadaş ilişkileri ve daha yoğun içe atım sorunları görülmektedir(ATDK, 2001).

Fiziksel istismar ve ihmale uğramış çocuklarda sosyal işlevsellik alanında birçok eksiklik fark edilmektedir; bu çocuklar yakın ilişki kurmakta güçlük çekip, daha çatışmalı, duygusal yoğunluğu az, yoğun öfke ve istismar davranışı içeren ilişkiler kurabilmektedir. Fiziksel istismar ve ihmale uğramış çocuklarda bilişsel yetilerde bozukluk ve akademik başarısızlığa sık rastlanılmaktadır.

Bu çocuklarda nedeni tam olarak anlaşılamamakla birlikte, yüksek oranda nörolojik bozukluk bildirilmektedir.

Saldırgan ve suça yönelik davranışlar fiziksel istismar ve ihmalle en sık birliktelik gösteren sorunlardır. Bu çocuklarda kontrollere göre daha yüksek oranda davranış bozukluğu ve karşı olma, karşı gelme bozukluğu görülmektedir. Fiziksel istismara uğramış kişilerde intihar düşünceleri ve girişimlerine daha yüksek oranda rastlanılmaktadır(ATDK, 2001).

Madde kötüye kullanımı, psikopatik kişilik bozuklukları, tehlikeli cinsel deneyimler gibi sağlığı tehdit eden davranışlar, dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu ve kaygı bozuklukları gibi psikiyatrik hastalıklar da fiziksel istismar ve ihmale uğramış çocuklarda daha sık saptanmaktadır.

Ağır fiziksel istismar vakalarında travma sonrası stres bozukluğu görülebilmektedir (ATDK, 2001).

Tedavi :

Tedavi çok yönlü gerçekleştirilmeli, çocuk, aile ve çevresel etkenler üzerinde ayrı ayrı durulmalıdır. Tedavideki asıl hedef çocuğu hasardan korumak ve aile ilişkilerini güçlendirmek olmalıdır. Çoğu tedavi, uygun çocuk yetiştirme stratejilerine odaklanan, ana babalara sosyal destek, öfke kontrolü ve eğitim konusunda yardım veren yaklaşımları içermektedir. İstismar ve ihmal uygulayan ana babalarda görülen yüksek orandaki depresyon, madde kullanımı ve antisosyal davranışlar tedavinin etkinliğini azaltmaktadır. Çocuğa uygulanacak terapötik girişim olayın çocukta yarattığı psikopatolojik hasarları içermelidir. Çocuğa, başına gelenlerin kendi hatası yüzünden olmadığı açıklanmalıdır (Bilir Ş., Arı M., Dönmez N., Güneysu S.,1991: 17/22/29/41).

2.6. İstismarın Çocuklar Üzerinde Oluşturduğu Psikolojik Sonuçlar nelerdir?

Çocuklar istismarın etkilerine daha açıktır ve bu çocuğun sevgi ve ilgi beklediği ebeveyninden geliyorsa daha yıkıcı bir hal alabilmektedir.

Araştırmanın sonuçları bize olayın ciddi boyutlarını ortaya koymaktadır (helper, kempe, 1987).

Salter, Richardson ve kaiyrs'e göre 'istismara uğramış çocuklar dünyalarını öngörülemez ve sık sık zarar verici bir yer olarak tanımlamışlardır. Kendilerine bakan yetişkin sorunsuz, hoşgörüsüz, depresif ve mesafelidir. Bu özelliklerle birlikte aniden saldırgan bireylere dönüşebilirler(national clearinghouse on child abuse and neglect information, 2003).

Çocuğun bakımına ve korunmasına ihtiyaç duyduğu kşiden şiddet görmesi psikolojik travmaya yol açmaktadır. Bu durumda ebeveyn ile ilişkisini sürdürebilmek için çocuk kendinden pek çok şey feda etmek zorunda kalmaktadır. Bu travma, çocukta öğrenme zorlukları, irritabilite, hipervijilans, gece kabusları, pasivite ve geri çekilme gibi sonuçlara neden olmaktadır (Kolk, 1987).

İstismara maruz kalan çocukların duygusal ve zihinsel alanlarında bozulmalara yol açmaktadır.

Çocuk ve bakıcı arasındaki ilişkinin kurulmaması aşırı uyarılmışlığı veya tepkisizliği doğuran fizyolojik disorganizasyona neden olmaktadır. Bu çocuklarda sıklıkla öğrenme güçlüklerine rastlanmaktadır ayrıca bu çocuklar zeka testlerinde düşük performans göstermektedirler (Kolk. 1987).

Diğer travma olaylarında olduğu gibi çocuk istismarında da kişilerarası ilişkileri ve duygusal dışavurumlarla mücadele edebilmek için kişilikte birtakım değişiklikler gözlenmektedir. Bunlar arasında psikosomatik belirtiler, duygusal reaksiyon kabiliyetinde blok, tekrarlayıcı depresyon topluluk desteğini kazanma kabiliyetinin kaybı ve duygusal reaksiyonların kullanımında ve tanımlanmasında yetersizlik sayılabilir (Krystal, 1984).

Fiziksel istismara uğramış çocukların, çalışmalarda hem sözel hemde fiziksel agresyon gösterdikleri belirtilmiştir.

Fiziksel istismarın problem çözme ve çatışmalarda kullanımı çok ciddi boyutlarda gelişimsel bozulmalara yol açmaktadır. Bu fonksiyonları öğrenemeyen kişiler ailelerini model alarak tepki gösterirler. Bundan dolayı istismara uğramış bir çocuk bir problem ve çatışmayı çözmek ve uygunsuz ihtiyaçları yerine getirmek için sözel ve fiziksel saldırganlığı kullanırlar (NationalClearinghouse on Child Abuse and Neglect Information, 2003).

Psikolojik istismara uğramış çocuklar agresyonlarını yönlendirebilmekte zorlanmaktadır. Kendilerine ve başkalarına zarar verici davranırlar. Bir çok çocuk öfke nöbetleri geçirir, kardeşleri ve arkadaşları ile kavga ederler.

Yapılan araştırmalar da psikolojik istismara uğramış çocukların %41'i kendini ısırma, yakma, başını çarpma, intihar girişimi gibi kendine yönelik zarar verici davranışlarda bulunmuşlardır (Kolk. 1987).

2.7. Çocuğa Karşı Şiddet Uygulayan Kimlerdir?

Çocuğa karşı şiddeti uygulayan genellikle tanıdığı, evi, okulu, işyeri gibi yakın çevresinde bulunan erişkinlerdir. Aile içi şiddet çocuğa anne, baba ya da evdeki diğer büyükler tarafından, okulda şiddet ise öğretmenler ve diğer görevliler ya da diğer öğrenciler tarafından uygulanmaktadır. Bunlara ek olarak zihinsel ya da bedensel özürlü, hiperaktif ya da uyum güçlüğü çeken çocuklar şiddete daha sık maruz kalmaktadır.

Aile içinde; anne babanın yaşının çok genç olması, işsizlik, eğitim düzeyinin düşük olması, ekonomik düzeyin düşük olması, ailede uyuşturucu kullanımı ya da alkolizm, aile içi geçimsizlik, çok çocuklu aile ortamı, istenmeyen çocuk olma, anne ya da babada ruhsal bozukluk olması gibi etmenler çocuğa yönelik şiddetin artmasına neden olmaktadır.

Okulda ise; çok kalabalık sınıflar, sosyal baskılar, disiplin yöntemi olarak dayanın kabul görülmesi ya da öğretmenin kişilik yapısına bağlı olarak şiddet artabilmektedir.

Bunun yanı sıra çocuklar; kreşler, yuvalar, bakım evleri gibi kurumlarda da şiddete maruz kalabilmektedir. Buralarda uygulanan şiddet diğer yerlerde olduğu gibi fiziksel, duygusal ya da cinsel istismar şeklinde olabilir(www.kalbinsesi.com/istismar).

2.8. Çocukların Ticari olarak Cinsel Sömürüsü Hangi Faktörlere Bağlıdır?

1996 yılında Çocukların Cinsel Açıdan Sömürülmesine Karşı Dünya Kongresinde şu tanım belirlenmiştir: “Çocukların cinsel açıdan sömürülmesi çocuk haklarının çok ciddi bir ihlalidir. Çocuğa veya üçüncü kişilere para ve benzeri verilmesi karşılığında çocuğun yetişkin tarafından cinsel olarak taciz edilmesidir. Çocuk cinsel ve ticari bir obje olarak görülür. Çocukların cinsel açıdan sömürülmesi çocuğa bir çeşit şiddet uygulamaktır ve günümüzde köleliğin bir çeşidi sayılır’ (www.ntvmsnbs.com/news).

Çocukların cinsel açıdan sömürülmesi aşağılayıcı, onur kırıcı ve çocuğun hayatını tehdit eden sonuçlar doğurmaktadır. Başlıca üç tip cinsel sömürü vardır.

-Fuhuş

-Pornografi

-Çocukların cinsel amaçlarla kaçırılması.

Diğer tür sömürülerin arasında çocuk seks turizmi ve erken evlilik vardır.

Çocuk Pornografisi :

Bir çocuğun gerçek veya kurgulanmış herhangi bir cinsel aktivite içinde gösterilmesi veya vücudunun belli yerlerinin cinsel amaçla gösterilmesi çocuk pornosudur. Bu tanımın içine fotoğraflar, slaytlar, dergiler, çizimler, filmler, videokasetler girmektedir .

Temelde iki tipi vardır:

1-Baştan çıkarıcı ve çıplak görüntülerin kullanılması,

2-Çocukların cinsel ilişki içinde gösterilmesi.

Yeni teknolojiler pornonun doğasını değiştirmiştir ; Dijital kameralar ve fotoğraf makinelerinin ürünleri çoğaltılırken eskimediği ve bozulmadığı için üretim kolay ve ucuz hale gelmiştir. İnternetin takip edilemezlik ve sınırları aşma özelliği de eklenince çocuk pornosu engellenmesi çok güç bir duruma dönüşmüştür . Bütün bunlara ek olarak, günümüzde dijital grafik programları iki görüntüyü birleştirme veya fotoğrafları bozarak ve değiştirerek yeni görüntüler elde etme becerisine sahiptir . Bu durumda, aslında pornografik olmayan fotoğraflar pornografik hale kolaylıkla getirilebilmektedir. Bu durumda “sanal çocuklar” yaratılmaktadır. Bu durum akla “sanal çocuğun yaşı kaçır?”, “kurban olmadan suç olur mu?” gibi soruları getirmektedir. Çoğu yasa gerçek bir kurbanın olduğu durumlar ve olaylarla ilgilenirken; bazıları bu görüntülerin gerçek olmadığı için suç sayılamayacağını iddia etmektedir. Ancak, çocuk pornosu sadece çıplak çocuk fotoğraflarına indirgenemez; gerçek ya da sanal bile olsa gerçek hayatta çocuk taciziyle direkt bağlantısı bulunmaktadır (Bayhan,Pınar. 1998).

Çocukların Kaçırılması :

Çocukların Kaçırılması için genel bir tanım halen bulunmamaktadır. Çocukların satılması, Kaçırma; kandırma, yalan, güç kullanarak, bir borcu sebep göstererek ya da korkutarak, taciz ve cinsel sömürü amaçlı, zorla fuhuş ya da başka kölelik biçimli hayat için kişinin yerinin değiştirilmesidir.

Günümüzde çocukların kaçırılması ilerleyen iletişim teknolojileriyle kolaylaşmış; devletlerüstü bir boyut kazanmıştır. Uyuşturucu ve silahlar bir kere satılmaktadır; ama çocuklar birden fazla kez “satılır” ve devletlerüstü bir işin unsuru olarak milyarlarca dolar kazandırmaktadır. Kurbanlar satılır, kandırılır, zorlanır ve kaçamayacakları durumlara

itilirler. Çoğu fuhuş sektöründe ya da porno endüstrisinde çalışmaya zorlanır; bazılarının ise zorla evlendirildiği de görülmektedir(www.ntvmsnbs.com/news).

Şiddetin her zaman gerekmediği görülmektedir. Bazı durumlarda, örneğin kişinin ülkede kaçak yaşıyor olması gibi, kişinin zor durumundan yararlanılmaktadır. Bazıları kendi ülkelerinin zor koşullarından kaçarlar ve kendilerini yabancı bir ülkede daha tehlikeli ve riskli durumlarda bulurlar. Kaçırma yolları yerel durumlar ve taleplere göre değişmektedir; ancak artık çocuklar fakir ülkelere zengin ülkelere kaçırlır denilemez. Ancak kurbanları dillerini, hukukunu, kültürünü tanımladıkları yabancı bir ülkede kaçak olarak tutmak bu kişilerin işlerini kolaylaştırmaktadır. Çocuklar ülke içinde veya bir ülkeden başka ülkelere kaçırlılmaktadırlar (www.ntvmsnbs.com/news).

Bir ülkenin içinde kaçırma daha az görülür. Ancak kurbanlara verilen zarar daha az değildir. Kırsal alandan kentlere doğru, turistik yerlere veya işçilerin çalıştığı alanlara daha sıklıkla yapıldığı gözlenmektedir. (askeri üsler, inşaat alanları vs.)

Sınır dışına kaçırma ise üç ülkeyi içerir: ana ülke (çocuk yasal olmayan yollarla buradan kaçırlır), hedef ülke (gidilmek istenen yer) ve geçiş ülkeleri.

Çocukların vatanlarına geri döndürülmesi de çocukta kötü etki yaratabilmektedir. Ülke dışına kaçırılan ve “kurtarılan” çocuklar genelde suçlu olarak görülür. Fuhuşu yasaklayan ülkelerde fuhuş yaptıkları için ve daha sonra ülkelere yasal olmayan yollarla geri girdikleri için suçlu sayılmaktadırlar. Ülkelerine geri gitmeden önce hapse girebilirler ve ülkelere geri girdikleri zaman da cezalandırılma olasılıkları bulunmaktadır(www.ntvmsnbs.com/news).

Çocuk Fuhuşu :

Çocuk Fuhuşu “Bir çocuğun zevk veya başka sebeplerden kaynaklanarak cinsel aktivitelerde kullanılması olarak tanımlanmaktadır (www.ntvmsnbs.com/news).

Çocukların cinsel açıdan sömürülmesi çok eski ve global bir problemdir; bazı ülkelerin tarihi ve kültürünün yüzlerce yıllık parçasıdır. 1997 Asya Ekonomik Krizi ve Doğu Avrupa'da serbest pazar ekonomisine geçilmiş olması çocuklar açısından durumu daha da kötüleştirmiştir .Yerel talep yani o ülkede ki kendi vatandaşının talebi her zaman önemli bir faktör olmuştur.

Yabancı talep, eğer sadece istatistiklere bakarsak daha az önemlidir. Ancak çoğu ülkede çocuğun cinsel sömürüsüne karşı savaşımlar öncelikle yabancı tacizcilerle savaşılmaktadır .

Bunun iki sebebi vardır. İlki, yabancı tacizcinin ekonomik ve sosyal gücünün çocuğunkinden çok daha üstün olmasıdır; bu güç ilişkisinde yabancı tacizciyi çok avantajlı bir pozisyona koymaktadır . İkincisi ise, yabancı tacizcinin bulunduğu ülkeyi kolayca terk edebilmesi ve böylece hiç bir ceza almamasıdır. Bunu engelleyebilmek için çoğu ülkede çeşitli hukuki yöntemler uygulanmaya çalışılmaktadır.

Sınırötesi yasa, bir ülkenin vatandaşlarını eğer başka bir ülkede çocuğa karşı suç işlemişlerse ceza verme yetkisini sağlamaktadır . Eğer işlenilen suç, suçun işlendiği ülkede cezai bir yaptırıma sahip değilse bile, sınırötesi yasa uygulanabilmektedir . Şimdiye kadar en az 32 ülke bu sisteme dahil olmuştur . Ancak, durum böyleyken bile yabancı bir ülkede işlenmiş suçun kanıtlarına ulaşmak zor olmakta ve yerel polisle işbirliği gerektirmektedir . Dil, kültür ve yaklaşımdaki farklılıklar durumu daha da zorlaştırmaktadır .

Bunlara ek olarak, ordu personeli, barışçı kuvvetler ve yardım çalışanları da çocukların cinsel olarak sömürülmesine önemli bir etken oldukları gözükmektedir.

Buna tipik bir örnek Filipinler'de 1970 ve 1980lerde açık olan Amerikan Deniz Üssü bölgesinde çocuk fuhuşunun çok artmasıdır. Üs kısa bir dönem için kapanmış ancak ordu çalışmaları için tekrar açılmıştır . Üstelik bir anlaşma ordu personelinin Filipinlerde işledikleri suçlardan yargılanmamalarını sağlamaktadır . Yerel bir sivil toplum kuruluşu

bunun sadece kadınlara ve çocuklara karşı tacizi kuvvetlendirdiği düşüncesiyle protesto eylemleri başlatmıştır .

Kamboçya'ya 1990'larda Birleşmiş Milletler güçlerinin gelmesiyle çocuk fuhuşunda artış olmuştur . Kosova'da NATO kuvvetlerinin varlığı ise bölgedeki bar ve gece kulüplerinin sayısını artırmıştır. Yaşı 16'ya kadar düşen kız çocukları esir tutularak askerlere ve iş adamlarına zorla satıldığı kaydedilmektedir . Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan bir rapora göre, çocuk fuhuşu silahlı çatışma dönemlerinden sonra Barış Kuvvetlerinin gelmesiyle artış göstermiştir(www.ntvmsnbs.com/news).

Nedenler :

Fakirlik: Fakirlik en önde gelen sebeptir. Hızlandırıcı bir faktör olmasına rağmen, tek sebep olduğu söylenemez. Fuhuş sektöründe çok sayıda çocuk olmasına karşın, her fakir ailenin çocuğunun bu pazara girmediğini de belirtmek gerekmektedir (orgm.meb.gov.tr/istismar).

Ev içinde çocuğun sömürülmesi ve ilgisizlik: Fuhuş sektöründe çalışan çocukların % 80'inin aile içinde psikolojik veya fiziksel olarak sömürüldüğünü ve çoğunluğun bir aile üyesi veya aile dostu tarafından cinsel şiddete maruz kaldığı görülmektedir. Bir çok toplumda aile içinde yaşanan istismara bağlı olarak çocuğun kaçtığı ve sokakta bu sektöre sokulma riskinin çok arttığı gözlenmektedir. Özellikle cinsel istismara maruz kalan kız çocuklarında bu risk çok daha yüksek olarak gözlenmektedir(orgm.meb.gov.tr/istismar).

Silahlı Çatışma: Çocuklar genellikle silahlı çatışma, kaçış ve yer değiştirme dönemlerinde ailelerinden ayrılırlar. Beraberinde ailesi olmayan çocuklar cinsel taciz veya sömürüye açıktır. Günümüzde silahlı çatışmaların artıyor olması bu durumda olan çocukların da sayısının artacağını göstermektedir. Yapılan çalışmalar Kosova ve Afrika'daki mülteci kamplarından çok sayıda çocuğun kaybolduğunu göstermektedir. Silahlı çatışmaların olduğu ülkelere daha güvenli ülkelere, örneğin Burma'da Tayland'a, Gürcistan'dan Türkiye'ye, genelevlerde çalıştırılmak üzere çocukların kaçırıldığı saptanmıştır. Kolombiya'da yaşı 12'ye kadar düşen kızların silahlı güçlerle korunabilmek üzere cinsel ilişkiye girdiği bilinmektedir(orgm.meb.gov.tr/istismar).

Tüketicilik: Çoğu gelişmiş ülkede, kızlar fakirlikten kaçmak için değil, daha zengin olabilmek için veya kolay para kazanabilmek için fuhuş sektörüne girmektedir. Arkadaşlarının baskısı ya da reklamların çekiciliğine kapılmaları sonucu kız çocukların bu sektöre girdiği görülmektedir. Örneğin Fiji'de yılbaşı dönemlerinde fuhuş sektöründe çalışan kız çocuklarının sayısının arttığı gözlemlenmiştir(orgm.meb.gov.tr/istismar).

AIDS Yetimleri: Unicef tahminlerine göre, 2000 yılının sonunda 15 yaşının altında olup bir veya iki ebeveynini AIDS yüzünden kaybetmiş olan çocukların sayısının 10.4 milyon olduğu saptanmıştır. Asya'daki gelişmeler aynı sorunun orada da tekrarlanacağını göstermektedir. Yetimler veya daha küçük kardeşlerine bakmakla yükümlü kalmış çocuklar cinsel sömürüye daha açıktır(orgm.meb.gov.tr/istismar).

Sokakta Yaşamak ve Çalışmak: Bu çocuklar dünyanın çoğu yerinde hayatta kalabilmek için fuhuş sektörüne girmektedirler. Meksika'nın bir sınır kasabası olan Ciudad Juarez'de 12 ve 17 yaş arası çocuklar, uyuşturucu paralarını kazanabilmek için bu işte çalışmaktadır. Doğu Avrupa'da, örneğin Belarus'ta evlerinden kaçan çocuklar genelevlere satılmak üzere toplanmaktadır. Türkiye'de de çok sayıda çocuğun bu

sektöre sokulduğu görülmektedir. Sokakta 9-10 yaşından sonra kız çocuklarının görülmemesinin başlıca sebebi mafya tarafından fuhuş sektöründe kullanılmak üzere sokaklardan toplanarak bu sektöre sokulmalarıdır(orgm.meb.gov.tr/istismar).

Ayrımcılık / Etnik Farklılıklar: Bazı toplumlarda azınlık gruplarından birine mensup olması, çocuğun cinsel sömürüye daha açık olmasına sebep olabilir. Buna tipik bir örnek Kuzey Tayland'da tepe kavimi çocuklarının fuhuş açısından yüksek risk grubu içinde kabul edilmeleridir. Bu kavimdeki kız çocuklarının belli yaşa geldikten sonra fuhuş alanına kendinden öncekiler gibi sokulduğu ve bunun rutin hale geldiği bildirilmektedir (orgm.meb.gov.tr/istismar).

Sorumsuz Cinsel Davranışlar: Asya'da çoğu ülkede küçük kızlarla cinsel ilişkiye girmenin kişileri AIDS'den koruyacağına veya bazen iyileştireceğine inanılmaktadır. Bu inanış da bu tip davranışların artmasına neden olmaktadır. Bu tür yanlış bilgiler veya mitlere Afrika ülkelerinde de sıklıkla rastlanmaktadır (orgm.meb.gov.tr/istismar).

Zararlı Gelenek Görenekler: Erken evliliklere ek olarak, bazı ülkelerde, örneğin Güney Asya'da veya Guatemala'da toplumsal mekanizmanın sonucu olarak, fahişelik yapan annelerin kızları da fuhuş sektörüne girmektedir. Gana'da 10 yaşının altındaki kız çocuklar rahiplere hem işçi hem cinsel köle olarak verilmektedir; halen 4500 kız çocuğunun bu durumda olduğu tahmin edilmektedir(orgm.meb.gov.tr/istismar).

2.9. Çocukları Cinsel Açıdan Kimler Sömürüyor?

Daha yaygın kullanımıyla Pedofili, bir pedofil olarak çocuklarla cinsel ilişkiye giren insanları kategorize etmektedir. Çocukları cinsel obje olarak algılayan ,cinsel heyecan kaynağı olarak gören ve kullanma pedofilidir. Çocukları cinsel açıdan kullanmak ve bunu fiilen yapmak bir suçtur. Ama çocukları cinsel açıdan taciz eden veya sömüren herkes pedofil değildir. Pedofili de bu bir saplantı olarak vardır. Ama olaylara baktığımızda bir çok nedene bağlı olarak çocukları cinsel amaçlı kullanan kişi olduğu görülmektedir. Bu açıdan genel olarak bu eylemi yapanlar *çocuk tacizcileri* olarak isimlendirilmektedir(www.aile.gov.tr/istismar).

Çocuk tacizcileri her türlü sosyal altyapıdan, meslekten ve milletten olabilir. Heteroseksüel, homoseksüel, büyük çoğunluğu erkek olmasına rağmen kadın da olabilmektedirler. Çocuk tacizcilerini genel olarak iki kategoride değerlendirmek mümkündür.

- 1- Durumsal Çocuk Tacizcileri
- 2- Tercihsel Çocuk Tacizcileri

Durumsal çocuk tacizcileri gerçekte özel olarak çocukları tercih etmezler; sadece ahlaki açıdan ayırım yapmaz ve çocuklarla da “denemek” ister. Bu tür tacizciler girdikleri durumlarda çocuklar kendilerine sunulduysa ya da uygunlarsa bundan yararlanmaktadırlar. FBI Davranış Birimine göre, alt sosyo ekonomik sınıflardan gelenler bu türün çoğunluğunu oluşturmaktadır . Kendilerini değersiz görmeye eğilimlidirler ve güvensizlik içindedirler; işte bu yüzden yetişkinin yerine kendilerini tehdit edemeyecek durumda olanları seçmektedirler (<http://aile-hekimligi.uludağ.edu.tr/ders4.html>).

Tercihsel çocuk tacizcilerinin çocukları tercih ettiği kesindir. Psikiyatriye göre, erişkin olmayan ve güçsüzlerle cinsel ilişkiye girmek istemelerinin sebebi bir kişilik bozukluğundan ileri gelmektedir . Sayısal olarak durumsal çocuk tacizcilerinden daha azdırlar, ama çok daha fazla sayıda çocuğu taciz edebilmektedirler. Bunların arasında üç davranış çizgisi saptanmıştır (<http://aile-hekimligi.uludağ.edu.tr/ders4.html>).

İlki, Baştan Çıkarıcılar, çocuğu taciz edebilmek, tehdit etmek, şantaj yapabilmek ve fiziksel şiddet kullanabilmek için uzun bir dönem boyunca ona şefkat gösterir, hediyeler verir ve onunla güzel vakit geçirmek ister.

İçe dönükler, çocuklara karşı cinsel bir aşk besleseler de ilk gruptakiler gibi iletişim kurmayı beceremezler. Bu yüzden çok az sözlü iletişime girerler ve hiç tanımadıkları veya çok küçük yaştaki çocukları kurban olarak seçerler. Üçüncüsü, en az görülen, **sadist tacizciler**, çocuklarla cinsel ilişkiye girmenin dışında onlara acı vermekten de hoşlanmaktadır. Bu yüzden de çocuğa ulaşabilmek için çoğunlukla güç kullanır ve bazı durumlarda kurbanını öldürmeye kadar gidebilmektedirler.

Kadınların da çocukları taciz ettiği ilk kez 1970'lerde ortaya çıkmıştır. Karayiplerde kendilerine eşlik etmesi için Kuzey Amerikalı kadınların "sahil çocuklar"ını seçtiği belirlenmiştir. Daha yakın zamanlarda, Batı Avrupalı kadınların bu amaç için Güney Doğu Asya'ya gittiği bilinmektedir(<http://aile-hekimligi.uludağ.edu.tr/ders4.html>).

Çocukların cinsel sömürüsü toplumda tacizcilerin hapsedilmesi gerektiği gibi bir tepki doğurmaktadır. Çocukların cinsel sömürüsüne karşı çalışanlar da genelde tacizcilerin rehabilitasyonunu görmezlikten gelmektedirler. Öte yandan, çocukları koruyabilmek için belki de en etkili yöntem onları sömürenlerin bu davranışlarını terk etmelerini sağlamaktır.

Yapılan araştırmalar tacizcilerin benimsedikleri genel bir söylem olduğunu ortaya çıkarmaktadır . İrkçi söylem; "Bu kültürde çocuklar daha erken yaşta cinsel açıdan olgunlaşıyorlar." Çocuğu kendi taciz edilmesinin sebebi olarak gösteren söylem; "Çocuk bu hayatı seçmiş." Aslında çocuğun bu durumdan faydalandığını ileri süren söylem; "Biz

sadece çocuğun para kazanmasına yardım ediyoruz.” Bu inanışları kırmaya çalışan rehabilitasyon programlarının biraz da olsa başarıya ulaştığı görülmüştür(<http://aile-hekimligi.uludağ.edu.tr/ders4.html>).

2.10. Ticari Açıdan Cinsel Sömürünün Çocuklar üzerindeki Etkileri

Çocukların ticari açıdan cinsel sömürüye maruz kalmaları, çocukluklarını yaşamalarına, verimli, mutlu ve onurlu hayatlar yaşamaların ciddi bir tehdittir.

İlk tehlike, bu çocukları sömürenlerin daimi olarak uyguladığı fiziksel şiddettir.

İkinci tehlike, çocukların yetişkinlere göre daha zayıf ve açık oldukları cinsel yollarla bulaşan hastalıklardır.

Ruhsal sonuçlar ise ölçülmesi çok zordur; çoğu çocuk utanç, suçluluk ve değersizlik hissini taşır. Bazıları kurtarılmaya değer olduğunu bile düşünmezler; bazıları bu hayat tarzının kendi seçimleri olduğunu, amaçlarının ailelerine maddi katkıda bulunmak olduğunu söyleyerek kendilerine başka gerçeklikler yaratmaya çalışırlar. Çoğu zaman işkence mağdurlarına benzer sorunlar yaşarlar; depresyon, uykusuzluk, kabuslar, umutsuzluk. Bunlardan kurtulabilmek için intihar etmeyi veya madde bağımlılığını seçebilirler(Dirik,Musa. 2003).

Rehabilitasyon, eski hale döndürme olarak da düşünülebilir. Eğer başarılı bir rehabilitasyona, çocuğun bu sektörden çıkması, ailesiyle birleşmesi ve “normal” bir hayata dönmüş olması olarak bakılırsa, maalesef çok az rehabilitasyon programının gerçekten başarılı olabildiği görülmektedir.

Bu çocuklar genelde fuhuş sektöründe çalışmaya devam etmekte veya yaşamlarının daha ileri bir döneminde geri dönmektedirler. Ölçüt olarak şunları almak daha gerçekçidir: müşterileri ya da pazarlayıcıları artık çocuktan faydalanamıyordur, güç ilişkilerinde çocuk daha kuvvetlidir, çocuk kendisini değersiz hissetmez, tıbbi yardım

alabiliyordur, doğum kontrol yöntemlerinden haberdardır, bulaşıcı hastalıklardan korunabiliyordur, madde bağımlılığı azalmıştır veya bağımlı değildir, bu sektörden çıkmak için planları ve bunları uygulamak için içsel bir gücü vardır(Dirik,Musa. 2003).

Çocukların ticari seks sömürü aracı olarak kullanılmaları istismarın en uç noktalarından birisidir. Ülkemizde de yoğun olarak yaşanmasına karşın göz ardı edilen bu problemin üzerine gitmek ve çözüm arayışlarına başlamak gerekmektedir(Dirik,Musa. 2003).

2.11. Çocukların Cinsel İstismarı Konusunda Kimler Ne Yapabilir?

Devletin Yapabilecekleri : Bu konuda devletin yapabilecekleri ise (www.rtuk.tv),(Atman.C.Ümit),(Paslı,Figen) şunlardır:

1. Yasal düzenlemeler
2. Aileleri çocuk gelişimi ve psikolojisi alanında bilinçlendirmek
3. TV, gazete, kitle iletişim araçlarından yararlanarak konunun önemini anlatmak ve davranış değiştirmek yönünden ailelere rehberlik yapmak
4. Aile danışma merkezleri ve telefon hatları kurmak
5. Koruyucu aile hizmetleri yaygınlaştırılmalı
6. TV. programlarının çocuk haklarının çiğnenmesi durumunda bunları yayınlamaması
7. Anne- baba eğitim kursları açma

Ailelerin yapabilecekleri : bu konuda ailelerin yapabilecekleri ise (www.aile.gov.tr),(Atman,C.Ümit) şunlardır;

1. 95 ' te yapılan Türkiye'de tv ve aile araştırma sonuçlarına göre yetişkinlerin %35 i tv programları arasında kendilerini en çok rahatsız eden programların erotik içerikli yayınlar olduğu belirlenmiştir. Buna bağlı olarak aileler çocuklarını tv programları ve internet erişimlerini izlemelidirler.
2. Aileler 2-3 yaşından başlayarak çocuklara vücut bölgelerini öğretmeleri; bu özel bölgelere çocuğun izni olmaksızın kimsenin dokunamayacağı çocuklara öğretilmeli . böyle durumlarda anne baba yada öğretmenine başvurmaları öğretilmelidir.
3. Çocuğun cinsellikle ilgili sorulara yaşına uygun olarak cevap verilmeli ve çocuklara ters tepki verilmemelidir.
4. Resimlerine, oyunlarına sokaktaki oyun ve davranışlarına dikkat edilmeli.
5. Çocuklara yönelik işlenen suçlarda çocuklar suçlanmamalı.
6. Aile üyelerinden kaçma ,uzaklaşma, okula gitmeme isteği varsa bunlara dikkat edilmeli.
7. Bunlarla karşılaşılan durumlarda ailenin uzman kişilere yada kurumlara başvurması önemlidir.

Öğretmenlerin yapması gerekenler : bu konuda öğretmenler ise

(Başbakkal,Zümrüt),(Paslı,Figen) şunlara dikkat etmelidir:

1. Öğrencinin ders içerisindeki davranışlarına ve cinsel içerikli resimlere (resim dersi) dikkat edilerek şüpheli durumları psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisi ile paylaşmalıdır.
2. Çocuğun ders başarısındaki ani değişiklikleri değerlendirmelidir.

PDR uzmanının yapması gerekenler :

Öğrencilere yönelik cinsel eğitimle ilgili seminer verilmelidir.

Kuşkulu iyi kötü dokunmanın ne olduğu ile ilgili bilgi, verilmeli.

Çocuklara kendi hakları ile ilgili bilgi verilmeli.

Böyle bir durumla karşılaştıklarında çocuklara neler yapmaları gerektiği ve iletişim becerileri öğretilmeli(vücut dili).

Çocukların böyle durumda yaşayacakları depresyon, değersizlik, suçluluk, utanç gibi duygularla baş etmeleri için yardımcı olmalıdır.

Çocukları gerekli yerlere yönlendirmelidir.

İntihar riski olduğunu unutmamalıdır.

Çocuğun aynı olayı yaşamasını engelleyecek düzeyde gizlilik düzeyini korumalıdır.

Çocuğun gelişim düzeyine uygun kelimeler seçmeli cevaplaması için yeterince zaman verilmelidir. daha çok ,açık uçlu sorular kullanılmalıdır(www.sosyalhizmetuzmani.org).

2.12. Çocuklar Arasındaki Duygusal ve Fiziksel İstismar

Çocuk ya da ergenler arasında duygusal ve fiziksel istismarın (sindirme) yaşanması okullarda rastlanabilen bir olgudur ve ‘öğrencinin, bir ya da daha fazla öğrenci tarafından tekrar tekrar ve sürekli olarak olumsuz davranışlara maruz bırakılması’ olarak tanımlanmaktadır. Çocuk ya da ergenlerin birbirlerini sindirmeleri fiziksel, duygusal ya da ikisinin karışımı şeklinde olabilmektedir. Çeşitli şekillerde karşımıza çıkan sindirme olaylarında bir çocuk başka bir çocuğu, bir grup tek bir çocuğu ya da bir grup diğer bir grubu (çete) hedef olarak seçebilir(www.aile.org.tr).

Uzun bir zaman bu olgu büyümenin bir parçası olarak görülmüş ve çocuklar büyüdükçe bu davranışlarından vazgeçeceklerine inanılmıştır. Ancak bu olayın çocuklar arasında yaşanan günlük kavgalardan ayırt edilmesi, çok erken dönemlerde tanınması ve müdahale edilmesi gereken bir durumdur. Müdahale edilmediği takdirde sindirme, duygusal, sosyal ve akademik açıdan ciddi sonuçlar doğurabilmektedir(www.aile.org.tr).

İsim takma, dışlama, alay etme, diğerlerine saldırgan bir biçimde davranma, sorunları kaba kuvvetle çözmeye çalışma, çocuk ve ergenler arasındaki fiziksel ve duygusal istismarın örneklerindendir. Sindirme, süre giden fiziksel ve psikolojik saldırganlık davranışıdır ve maruz bırakılan kişinin kendisini güçsüz hissetmesine neden olur.

Sindirme daha çok erkek çocuklar arasında yaygın olsa da kızların da birbirlerini sindirdikleri ya da sindirildikleri bilinmektedir. Ancak, erkek çocuklarıyla kız çocukları birbirinden farklı sindirme yolları seçme eğilimindedirler. Örneğin erkek çocukları çoğunlukla fiziksel güç kullanırlarken, kızlar genellikle alay etme, dedikodusunu çıkarma ya da dışlama gibi dolaylı yolları seçerler. (www.aile.org.tr)

Sindirme Davranışları :

- * İsim takma
- * O çocuk hakkında dedikodular üretme
- * Onun başını belaya sokacak hikayeler uydurma
- * Tüm arkadaşlarını elinden alarak onu yalnız bırakma
- * Diğer çocuklara onunla arkadaş olmamalarını söyleme
- * Ona vurma, tekmeleme, çelme takma ya da itip kakma
- * Ailesi, ekonomik durumu, kültürüyle dalga geçme
- * Görünüşü, giyinişi ya da kilosuyla dalga geçme
- * Özüyle ya da sağlık durumuyla dalga geçme
- * Onu sınıfta eş olarak seçmeme
- * Oyun için ekip kurarken onu ekibe almama
- * Onun eşyalarını alma, saklama ve eşyalarını geri vermek için para isteme
- * Onun eşyalarına zarar verme
- * Onu üzüntüsüyle dalga geçme
- * Ona açık saçık, kötü ya da tehdit içeren mesajlar gönderme
- * Hoşlanmadığını bile bile ona ağır şakalar yapma

- * Oynamak istemediği oyunlara onu zorla dahil edip onu zor durumda bırakma
- * Onu tehdit etme
- * Tüm bu davranışları yapan çocuk ya da çocuklarla beraber olma ve durdurma girişiminde bulunmama

Çocuğun Sindirildiğinin Belirtileri :

Sindirilen çocuk, tehdit edilmesi, korkutulması ya da duyduğu utanç nedeniyle ebeveynlerine başına gelenlerden söz etmeyebilir. Ancak ebeveynler bazı ipuçlarından yararlanabilirler :

- * Kayıp ya da yırtık giysiler
- * Kesikler, yaralar, morluklar
- * Eşyalarının sık sık kaybolması ya da çalınması
- * Yakın arkadaşlarının artık onunla arkadaş olmak istemediklerini ya da olmadıklarını söylemesi
- * Okula gitmeyi istememe
- * Uyku ve yeme bozuklukları
- * Okul performansında değişiklikler
- * Gizlilik
- * İletişimsizlik, sosyal ilişki azalması,
- * Yatak ıslatma
- * Şiddeti ifade ederken yazı, resim, müzik gibi farklı ifadeler kullanmak,
- * Odaya kapanma davranışında artma

Çocuklar arasındaki sindirmenin Özellikleri :

Çocuklar arasındaki sindirme olayının özellikleri diğer istismar olaylarında görülen özelliklerden farklıdır :

- * **Güç dengesizliği :** Sindiren çocuk genellikle kendinden fiziksel olarak daha zayıf, güçsüz ve kendini korumakta zorluk çeken çocukları kendine hedef olarak seçer.
- * **Duygular arasındaki farklılıklar :** Sindiren çocuk sakin ve kontrolü elinde tutarken sindirilen çocuk korkmuş, üzgün ve sıkıntılı bir durumdadır.
- * **Olanlardan hedef seçilen kişiyi suçlama**
- * **Karşıdaki kişinin duygularına ve endişesine önem vermeme**

Sindiren çocuk herhangi bir çocuğu şişman ya da zayıf olduğu, çalışkan, sessiz olduğu, gözlük taktığı, başka bir kültürden geldiği, giyiminden hoşlanmadığı, farklı zevklere sahip olduğu gibi gerekçelerle hedef olarak seçebilir. Diğer bir deyişle, karşıdaki çocuğa ait herhangi birşey sindiren çocuk için bir neden olabilir. Ancak altta yatan asıl neden, hedef çocuğun sindiren çocuğun saldırganlığını boşaltabileceği uygun bir kişi olmasıdır(www.kazate.com).

Sindiren Çocuğun Özellikleri :

- **Ailesel etmenler :** Sindiren çocuklar genellikle kendileri ihmal ve istismar edilen çocuklardır. Duyarsız, ilgisiz, sevgiden ve sıcaklıktan yoksun ebeveyn tutumlarıyla karşı karşıya kalan çocuk, okulda arkadaşlarını fiziksel ve duygusal olarak istismar edebilir.

Şiddet davranışı öğrenilen bir davranıştır ve çocuk anne babasını model alma ya da onlarla özdeşim kurma eğilimindedirler. Çatışmaların çözümünde fiziksel ceza, bağırma ya da isim takma gibi yolların kullanıldığı ev ortamında yetişen bir çocuk ebeveynlerinde özdeşim kurabilmekte ve ebeveynlerini model alabilmektedir.

Bazı ailelerde fiziksel güç kullanılmaz; ancak evde çok katı disiplin kuralları ve cezalar vardır. Böyle bir ortamda büyüyen çocuk öfkeli ve saldırgan olabilir.

Bazı ailelerde ise saldırganlığa karşı hoşgörü vardır ve çocuğun davranışları için yeterli sınırlar çizilmemiştir.

Kendilerini çaresiz ve kontrolsüz hissettikleri yaşam olaylarını yaşamak durumunda kalan çocuklar, kontrol duygusunu yaşayabilmek için başka çocukları sindirebilirler(www.kazate.com).

- **Beklentileri karşılayamama :** Kimi zaman sindiren çocuklar ailesinin ve öğretmenlerinin beklentilerine karşılayabilecek sosyal becerilere sahip olmayan çocuklardır. Bu çocuklar güçsüzlük, başarısızlık gibi olumsuz duygulardan kaçınmak ve kendini yetkin ve başarılı hissetmek için diğerlerini sindirebilirler. (www.kazate.com)

- **Yüksek düzeyde öfkeye sahip olma, dürtüsellik**
- **Depresyonda olma**

- Okula ait olma duygusundan yoksun olma, okuldan nefret etme, ya da okulda mutsuz olma

Sindiren Çocuklar genellikle;

- Çok fazla arkadaşı olmayan,
- Pasif,
- Kendinden fiziksel olarak zayıf, yaşça küçük
- Düşük benlik saygısına sahip
- Güvensiz
- Sosyal becerileri yeterince gelişmemiş
- Kendisini savunamayan
- Fazla arkadaşı olmayan
- Duygusal olarak çabuk dağılabilen çocukları hedef seçme eğilimindedirler

Hangi Çocuklar Sindirilemez?

Bazı çocuklar, sindiren çocuğun hedef olarak seçebileceği çocuklar olmazlar. Diğer bir deyişle, sindiren çocuk her çocuğu sindiremez. Sindirilemeyen çocuklar: (www.kazate.com)

- Sosyal ve çatışma çözme becerileri gelişmiş
- Saldırganlıkla yüzleşmenin ayrımına varmış
- Uzlaşabilen ve alternatif çözümler sunabilen
- İnsanların duygularının farkında olan
- Çatışmaları çözmede ve diğer çocukların yardım almalarında aktif rol üstlenebilen çocuklardır.

Anne Babaların Bilmesi Gerekenler :

- Çocuklar, yetişkinlerin bakımına ve korumasına muhtaçtırlar ve hiç bir şekilde fiziksel istismara maruz kalmamaları gerekmektedir.

- Ne yaparsa yapsın, hiç bir çocuk dövülmeyi ya da istismar edilmeyi hak etmez ve bu tür bir davranıştan öğrenebileceği hiç bir olumlu ders yoktur. Çocuğun öğrenebileceği tek şey, bunun bir sorun çözme yolu olduğudur.
- Çocuklar doğruyu yanlış ebeveynlerini taklit ederek bulurlar. Eğer siz ona vurursanız, o da başka birine vurmanın yanlış olmadığını düşünecektir.
- Pek çok yetişkin, bunu terbiye vermenin bir yolu olarak görse de fiziksel ceza çocuğa zarar verir ve ciddi hasarlara yol açabilir.
- Şiddet çatışma yaratır(<http://aile-hekimligi.uludağ.edu.tr/ders4.html>).

Sindirilen Çocuğun Ailesine Düşen Görevler :

- Çocuğunuzun okulda bir ya da bir kaç çocuk tarafından sindirildiğini öğrenmek stresli ve rahatsız edici bir deneyimdir. Aklınızın karışması, öfke ve suçluluk hissetmeniz son derece doğaldır. Ancak yine de aşırı tepki göstermemeye, sakin kalmaya özen gösterilmeli. Bu durumu daha da zorlaştırır.
- Sindirmeye ilişkin mümkün olduğunca çok bilgi toplamaya çalışın ve çocuğunuza anlayacağı bir dille bu bilgileri aktarın.
- Çocuğun öğretmeninden, idarecilerden ve rehber öğretmeninden olabildiğince detaylı bilgi toplayın. Bunun bir kereye özgü bir olay mı, yoksa uzun bir süredir devam eden ve

tekrarlayan bir olay mı olduğunu öğrenin. Onlara, bu sorunu çözme konusunda ne gibi önerileri olduğunu sorun.

- Kendi çocuğunuzu, kendinizi, sindiren çocuğu, ve onun ailesini suçlamaktan kaçının. Tüm çocuklar için (sindiren çocuk da dahil) güvenli ve koruyucu ortamı yaratmak için gerginliklerden kaçının.
- Bu dönemde çocuğunuzun etrafındaki arkadaşlarıyla ilişkilerini güçlendirmede ona yardımcı olun. Örneğin, bir kaç arkadaşını düzenli olarak eve davet edin.
- Asla çocuğunuzu kavga etmesi ya da kendisine yapılan davranışlara benzer şekilde yanıt vermesi yönünde cesaretlendirmeyin.
- Onun duygularını ifade etmesine izin verin. Sindirme davranışına maruz kalan çocuklar bu olay karşısında utanç, suçluluk ve korku duyabilirler. Ona bütün bunların normal olduğunu; sindiren çocuğun onu kontrol etmek için onda bu duyguları özellikle uyandırmaya çalıştığını anlatın. Bu olayın onu suçu olmadığını vurgulayın.
- Hiç kimsenin onu sindirmeye, istismar etmeye ve onunla dalga geçmeye hakkı olmadığını ona anlatın.
- Ona günlük tutmasını önerin.

- Çocuğunuzun davranışlarını ve etkileşim biçimini gözlemleyin ve gerekiyorsa yeni beceriler öğrenmesine yardımcı olun. Bu konuda okulunuzdaki psikolojik danışmandan yardım alabilirsiniz.
- Çocukla birlikte olası tepkilerin neler olabileceğini tartışın. ('tepki göstermemek', 'oradan uzaklaşmak', 'yardım istemek', 'kendine güvenli bir biçimde yürümek', 'diğer çocuklardan ayrılmamak', 'bu tür çocuklara sataşmamak' gibi)
- Rol oynama: Yukarıdaki becerilerin edinilmesinde pratik yapın.
(<http://aile-hekimligi.uludağ.edu.tr/ders4.html>)

Sindiren Çocuğın Ailesine Düşen Görevler :

- Çocuğunuzun okulda birini sindirmekle suçlandığını öğrendiğinizde ilk tepkiniz inanmamak ve hemen savunmaya geçmek olabilir. Ancak savunmak yerine dinlemek ve olay hakkında detaylı bilgi toplamak sorunu çözmek adına atılması gereken ilk adımlardır. Öğretmenlerinden, müdüründen ve rehber öğretmeninden bilgi alın ve sorunu beraberce çözmeye çalışın.
- Çocuğunuzu suçlamaktan kaçının. Unutmayın bu davranış onun kendi kırılmalık ve güçsüzlük duygularından geliyor olabilir. Onun ne tür duygularla bu davranışları yaptığını anlamaya çalışın.
- Çocuğunuzla konuşun. Sakin bir biçimde ona neyle suçlandığını anlatın ve bir açıklama isteyin. Açıklaması bittikten sonra yaptığının kabul edilemez bir davranış olduğunu, başkalarını incittiğini ve devam ettiğinde sonuçlarının neler olabileceğini kesin ve net bir dille açıklayın.

- Çocuğunuzun son zamanlarda yeni arkadaşlar edinip edinmediğini, sindirme konusunda neler düşündüğünü, okulda ne tür oyunlar oynadıklarını ve oynayacak çocukları kimin seçtiğini, okulda korktuğu bir arkadaşı olup olmadığını, sindirme olayına karışan başka çocuklar olup olmadığını öğrenin.
- Çocuğunuzun bu saldırgan davranışlarının nereden geldiğini ve neden kişiler arası ilişkilerde bu tür davranışlara başvurduğunu belirlemeye çalışın. Gerekiyorsa ona yeni çatışma çözme, iletişim ve öfkeyi sağlıklı biçimde ifade etme becerilerini öğretme konusunda okulunuzdaki rehber öğretmenden yardım isteyin.
(<http://aile-hekimligi.uludag.edu.tr/ders4.html>)

2.13. Çocuk İstismarı Vakalarına Yaklaşım Nasıl Olmalıdır?

İstismar vakaları acil vakalardır. Yaklaşımında en önemli unsur çocuğun daha fazla zarar görmesinin önlenmesidir. İstismar ile karşılaşmış olan çocuk tekrar tekrar sorgulanıp muayene edilirse istismar yinelenmiş olur. Bu nedenle, istismar görmüş çocuğa yaklaşırken çocuk dostu muayene yöntemi uygulanmalıdır. Çocuğun rahatsız olmayacağı bir ortamda, ilgili birkaç uzmanın bir araya gelerek mümkünse tek bir öykü alması ve tek bir muayene gerçekleştirmesi en iyisidir. Çocuğa güvenmek, onu suçlamamak, etiketlememek, olumlu tutum sergilemek, yüz ve ses tonuyla yargılayıcı olmaktan kaçınmak önemlidir. Aile ve çocuk ile ayrı ayrı görüşmek uygundur.
(www.kalbinsesi.com)

Aileden onay alındıktan sonra, hekim elde ettiği verilerle istismardan kuşkulandığında bulguları ayrıntılı olarak kaydetmeli, muayene formlarını doldurup bulgu varsa muayene şemaları üzerinde işaretlemelidir. Yaralanma bulguları varsa fotoğrafı çekilmelidir. Bulguların, görüşmelerin video kayıtları yapılabilir. Şüphe: Bildirim demektir.

İstismara uğrayan çocuğun tıbbi tedavisi yapılır. Çocuk ve aileye psikososyal ve eğitim desteği gerekmektedir.

Adli raporun yazılması çoğunlukla adli tıp uzmanının yetkisindedir. İlgili birimlerle, örneğin ortopedi, çocuk psikiyatrisi, jinekoloji, çocuk cerrahisi, pediatri, nöroşirürji, vb. birimlerle konsültasyonlar gerekebilir. Tanı oluştduğunda adli rapor yazılır. Adli raporun yazılması hukuksal sürecin başlaması anlamına gelir ve bu da yargılamaya yol açar.

Yargılama, çocuğun korunmasına ve suçlunun cezalandırılmasına yönelik olarak iki bölüme ayrılır. Çocuğun korunmasında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) ile Çocuk Polisi'ne önemli görevler düşmektedir. Ülkemizdeki yasalara göre, çocuğu aileden ayıran koruyucu bir uygulama sadece enstest vakaları için geçerlidir.

Cinsel istismara uğrayan çocukların ve gençlerin bir kısmı, cinsel yolla bulaşan hastalıklar açısından ve gençler istenmeyen gebelikler açısından risk altındadırlar. Bir çocuk cinsel istismara uğradıysa, özellikle ırza geçme vakalarında, mutlaka cinsel yolla bulaşan hastalıklarla ilgili gerekli tetkikler ve tedaviler yapılmalı, adolesan çağda ise gebelikten korunma önlemleri alınmalıdır. (www.kalbinsesi.com)

2.14. Çocuk İstismarını Önlemek İçin Neler Yapılabilir?

İstismarı önlemek gerçekten güç bir konudur. Günümüzde, gelişmiş ülkelerde önceki yıllarda başlamış olan, ilgili yasaların da oluşturulduğu kapsamlı çalışmalar başta olmak üzere, ülkeler bu konuda çalışmalar yapmaktadırlar. İstismarı önleme çalışmaları, istismarın tanımlandığı yıllarda, 1968'de ABD'de yasal düzenlemeler ile uygulanmaya başlamış, istismar şüphesinde bildirim zorunlu kılınmıştır. Bildirilen vaka sayısı 1970'li yıllarda hızla artmış, daha sonra 1999'a kadar giderek azalmıştır. Bu düşüşte, yasalar, suçluların cezalandırılması, eğitim, sosyo-ekonomik durumun düzelmesi önemli faktörler olarak kabul edilmektedir. Son yıllarda ise ekonomik durumla bağlantılı olarak vaka sayısında hafif bir artıştan söz edilmektedir.
(<http://aile-hekimligi.uludag.edu.tr/ders4.html>)

İstismarı önleme çalışmaları bireysel, toplumsal ve evrensel koruma olarak üçe ayrılmaktadır.

Bireysel koruma, istismara uğrayan çocukların erken tanısı, uygun tedavisi ve izlemine içerir. İstismara uğrayanların etkin tedavisi, bu çocukların erişkin dönemlerinde istismar uygulama risklerini azaltmaktadır. İstismar edenlerin ise yalnız cezalandırılmaları değil tedavi ve rehabilite edilmeleri de gerekmektedir.
(<http://aile-hekimligi.uludag.edu.tr/ders4.html>)

Toplumsal koruma, riskli grupların saptanmasına yönelik olmalıdır. Evsizlik, işsizlik, madde bağımlılığı, alkolizm, aile içi şiddet, ailede psikiyatrik hastalık, çocuk istismarına yol açan risk faktörlerinin başlıcalarıdır. Sokakta yaşayan ve çalışan çocuklar sık olarak istismara uğramaktadırlar. Hatta bunların önemli bir kısmı evde istismara uğradığı için sokakta yaşamayı tercih ediyor olabilirler. Bu riskli grupları bilmek ve bu grupları öncelikli olarak ele almak gerekmektedir(<http://aile-hekimligi.uludag.edu.tr/ders4.html>).

Evrensel koruma, ise Dünya'daki / Ülkedeki tüm çocukları kapsamaya yönelik olarak gerçekleştirilebilmektedir. Bu koruma biçiminde düzenli sağlık bakımı, annenin eğitimi, ev ziyaretleri, aile planlaması, yoksulluk ve işsizlik ile savaşı önem kazanmaktadır. (<http://aile-hekimligi.uludag.edu.tr/ders4.html>)

Çocuk istismarı konusunda anne - babalara, halka yönelik eğitici ve bilgilendirici ne tür çalışmalar yapılabilir :

Bu konuda başta çocuk sağlığı ve eğitimi ile ilgilenen bireylere, çocuk istismarı konusunda bilgisi ve deneyimi olan herkese önemli görevler düşmektedir. Toplumda duyarlılığı olumlu yönde artırma ve doğru bilgilendirme yoluyla yapabileceği önemli katkıları için ülkemiz basın-yayın organlarına önemli görevler düşüyor. (www.bilimsurasi.org.tr/dosyalar)

Öfkeyi kontrol edebilmek, çocuğun gelişim düzeyini ve gereksinimlerini bilmek, evde ve okulda çocuk istismarının azaltılmasında önemlidir. Fiziksel istismar büyük oranda öfkeye bağlı kontrol kaybı sonucu ortaya çıkabilmektedir. Çocuğunu istismar eden anne baba, çocuğunu sevmiyor anlamına gelmez. Bu nedenle, disiplin konusunda aileleri bilgilendirmek önemlidir. Bu disiplin uygun bir şekilde uygulandığında fiziksel istismarı azaltmak mümkün, ama o zaman da yerini duygusal istismar alabilmektedir. Çocuğuna vurmayan anne, örneğin çocuğu azarlayarak ya da farklı yöntemlerle cezalandırarak disiplin uygulamaya çalışır. Bunu da önlemek gerekmektedir.

(www.bilimsurasi.org.tr/dosyalar)

Çocuğun yaşına göre gelişim basamaklarını, gereksinimlerini bilmek, çocuğu dinlemek ve sabırlı olmak, öfkelenmemek temeldir.

Aileler, öğretmenler, çocuklar yazılı materyaller ve seminerler ile bilgilendirilmelidir. Çocukların sağlık kontrolleri sırasında hekim ve hemşirelerin, güvenlik danışmanlığı ve aile planlaması danışmanlığının yanı sıra disiplin ve çocuk istismarını önleme konularında ailelere bilgi vermeleri sağlanmalıdır(www.bilimsurasi.org.tr/dosyalar).

Çocukları da bilgilendirmek gerekmektedir. Örneğin daha 2-3 yaşından başlayarak çocuklara vücut bölgeleri öğretilir. Mayoyla kapatılan yerlerin özel olduğu, hiç kimsenin, çocuğun izni olmaksızın çocuğun vücuduna dokunmaması gerektiği bilgisi verilebilir. Çocuktan, hoşuna gitmeyen bir davranışla karşılaştığında bunu, anne-

babasına ya da öğretmenine bildirmesi istenir. (www.bilimsurasi.org.tr/dosyalar)

Çocuk istismarı konusunda bazı doğrular ve yanlışlar vardır :

- Çocuğu istismar eden kişi her zaman yabancı biridir. **YANLIŞ**. Aile içinden, o çocuğu tanıyan bir kişi olabilir.
- Hangi anne- babanın istismar yapıp yapmadığını bilmek mümkündür. **YANLIŞ**. Sosyoekonomik ve eğitim düzeyi iyi ailelerde de istismar olabilir.
- Her istismar çok zararlı değildir. **YANLIŞ**. İstismarın tüm türleri çocuk için zararlıdır. Bir kısmı daha az ya da daha çok zararlıdır diyemeyiz. Çünkü hepsinin uzun erimli olumsuz etkileri olur.
- İstismara uğrayan çocuk, istismar uygulayan erişkine dönüşür. **DOĞRU**. Bu nedenle de istismar vakalarının tedavisi önemlidir.
- Çocuğuna istismar uygulayan anne- baba çocuğunu sevmiyordur. **YANLIŞ**. İstismar etmesi sevmediği anlamına gelmez.
- Tüm istismar edenler erkektir. **YANLIŞ**. Kadınlar da istismar edebilir.

- Sadece kız çocukları cinsel istismara uğrar. **YANLIŞ**. Erkek çocuklar da cinsel istismara uğrar.
- Çocuklar istismara uğradıklarında bunu açıklarlarsa kendilerini daha iyi hissederler. **YANLIŞ**.
- İstismara uğrayan tüm çocuklar kendilerini yaralanmış hissederler. **DOĞRU**.
- İstismara uğrayan kişiler tedavi edilemez. **YANLIŞ**. Edilebilir.
- Çocuklarla cinsel ilişki kurmak HIV enfeksiyonundan (AIDS) korur. **YANLIŞ**.
- Tedavi gereği yoktur, zaman herşeyin üstesinden gelecektir. **YANLIŞ**.
- Benim toplumumda istismar yoktur. **YANLIŞ**.
- Çocuklar olanları daima söyler. **YANLIŞ**.

2.15. Çocuk ve Gençlik Merkezi Kuruluş Amacı

Çocuk ve Gençlik Merkezinde;

Çocuğun yüksek çıkarlarının korunması ana kriterdir. Bu amaçla kriz ve problem durumlarında müdahale edebilecek ve çocuğun örselenmesini önleyebilecek; ilk görüşme, teşhis ve tedavisinin yapılmasını sağlayacak bir “İlk Müdahale Ekibi” kurulmuştur.

Cinsel ve fiziksel istismar ile ağır ihmal vakaları sonucunda çocuklar genellikle korunma ve bakım altına alınarak Sosyal Hizmet Kuruluşlarına yerleştirilmektedir. Ancak özellikle aile içi cinsel istismarı olarak tanımlanan (Ensest) vakalarda çocuk çok daha ağır bir travma yaşamaktadır. Böylesine ağır bir travma ile karşılaşan çocuk Emniyet, Hastane, Adli Tıp, Adliye ve Sosyal Hizmetler sarmalında gidip gelmekte böylece yaşadığı travma ve örselenme kronikleşmektedir. Bunun yanı sıra böylesine ağır bir travma yaşayan çocuğun yeterli tedavi ve rehabilitasyon programından yararlanamadığı da bir gerçektir. Travmaya maruz kalmış çocukların belli bir süre “ÇOCUK ve GENÇLİK MERKEZİ”nde verilecek tedavi rehabilitasyon hizmetinden yararlanması çocuğun daha az zarar görmesini ve ileride olabilecek olumsuzluklara karşı hazırlıklı olmasını sağlayabilecektir(sosyalhizmetleruzmani.org/istismar).

Aile dışında oluşan Cinsel İstismar vakalarında çocukla beraber ailenin de travmaya uğradığı bilinen bir gerçektir. Ancak böyle durumlarda aileler genellikle içine kapanmakta, çocuklarına karşı nasıl davranacaklarını bilememekte bazen yanlış davranışlar gösterebilmektedir. "ÇOCUK ve GENÇLİK MERKEZİ" çocukların yanı sıra ailelere yönelik tedavi ve rehabilitasyon programlarının geliştirilmesi ve uygulanması alanında çalışmalar yürütecek şekilde çalışmaktadır.

Böyle bir travmaya maruz kalan çocukların okul ve arkadaş çevresinde de örselendiği bir gerçektir. Çocuk Koruma Merkezi tarafından aynı zamanda okul ve arkadaş çevresine yönelik çalışmaları da planlayacak ve organize edecek şekilde programlar geliştirilmektedir.

AÇSP ve Sağlık Ocakları ile iş birliği yapılarak doğumdan itibaren ihmal ve istismar konusunda risk taşıyan ailelerin belirlenerek çocuk gelişimi ve psikolojisi konularında hizmet götürülmesi gerekmektedir. Bu amaçla İl Sağlık Müdürlüğü ve Üniversiteler ile iş birliği yapılmaktadır.

"Ana-baba okulu", "evliliğe hazırlık" gibi herkesin katılabileceği kurslar açılarak evliliğe veya çocuk sahibi olmaya hazırlanan çiftlere rehberlik edilmesi çalışmaları merkez tarafından planlanmaktadır.

Kendine güvenli, saygılı ve her zaman kendini aşmayı hedeflemiş bireyler yetiştirebilmek için onların haklarına doğdukları andan itibaren saygı gösterilmesinin sağlanması ve bu konuda etkili bir mücadele için tüm kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin güç birliği yapmasının sağlanmış ve ortak çalışmalar organize edilmektedir.

Çocuk İhmal ve İstismarının, genelde gizli tutulması eğiliminin olduğu bilinen bir gerçektir. Ailelerin ihmal ya da istismar konularında daha rahat yardım almalarını sağlamak amacı ile profesyonel meslek elemanlarına internet üzerinden erişim sağlanması için bir *"İnternet Sitesi"* kurulmuştur.

İhmal ve İstismar, sonucu evinden kaçan, sokakta çalışmak ya da sokakta yaşamak zorunda kalan çocukların ailelerine geri dönmelerinin sağlanması ve sokak çocuklarının oluşumunun önlenmesi Çocuk ve Gençlik Merkezi'nin hedefleri arasındadır.

Yapılan araştırmalar suça yönelen çocukların büyük kısmının ihmal ya da istismara uğradığını göstermektedir. İhmal ve istismarın azaltılması ile suça itilmiş çocuk olgusunun azaltılabileceği düşünülmektedir.

İhmal ve İstismar sonucu oluşabilecek Ergen İntiharlarının asgari düzeye indirilmesi merkezin hedefleri arasındadır.

Mahkeme aşamasında çocukların örselenmesinin önlenmesi ve bu amaçla gerekli yasal düzenlemelerin yapılabilmesi için Baro ile iş birliği yapılmakta ve ortak çalışmalar organize edilmektedir.

İhmal ve İstismar vakalarında çocukların basın ve görsel medya yoluyla örselenmelerinin ya da istismar edilmesinin önüne geçilmesi için kurumsal önlemlerin alınması yönünde kamuoyu yaratılması merkezin görevleri arasındadır.

(sosyalhizmetleruzmani.org/istismar)

Çocuk ve Gençlik Merkezi Çalışma Modeli :

Merkez 24 saat esasına göre çalışan gündüzlü bir kuruluş olarak hizmet vermektedir.

Çocuk Koruma Merkezi'nde öncelikle bir "İLK MÜDAHALE EKİBİ" oluşturulmuştur. Çekirdek ekip olarak nitelendirilecek olan bu ekip diğer ihtisaslaşmış ekiplerle iş birliği yapacak şekilde organize olmuştur. (sosyalhizmetleruzmani.org/istismar)

Adli Tıp Uzmanı / Hekim, Sosyal Hizmet Uzmanı, Psikolog / Psikolojik Danışman ve Avukattan oluşan ve ilk müdahaleyi yapacak olan bu ekibin ana görevi İhmal ya da istismara uğramış çocuğa ilk müdahaleyi yapmak, çocuktaki ve ailedeki travma azaltılması ve çocuk ile ailenin örselenmesinin minimal düzeye indirilmesidir. Çalışmaların tek merkezden yürütülmesi Emniyet, Hastane, Sosyal Hizmetler ve Cumhuriyet Savcılığı sarmalında oluşabilecek örselenmeyi en aza indireceği gibi, verilerin tek merkezde toplanmasıyla rehabilitasyon programlarının daha sağlıklı olarak planlanmasını ve uygulanmasını sağlamaktadır.

Multidisipliner bir yaklaşım ve kurumlar arası iş birliği ile oluşturulan ÇOCUK ve GENÇLİK MERKEZİ Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme kurumu'na bağlı olarak çalışmaktadır. İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, Üniversite, Baro, İl Emniyet Müdürlüğü, İl Jandarma Komutanlığı ise görevlendirdikleri temsilciler aracılığı ile merkez çalışmalarına katılmaktadır. (sosyalhizmetleruzmani.org/istismar)

Merkezin Görevleri :

a- 0 – 18 yaşları arasında olup herhangi bir şekilde İhmal ya da İstismara uğramış çocuklar ile bu çocuklara ilk müdahaleyi yapmak, soruna yönelik tanı ve teşhisi koymak,

çocuk ve aileye gerekli tıbbi, psikolojik, sosyal ve hukuki yardımı vermek, çocuk ve ailesine yönelik tedavi ve rehabilitasyon programlarını belirlemek ve uygulamak, çocuk ve ailenin gerekli makamlara devretmek ve diğer kurum ve kuruluşlar ile iş birliği yaparak çocuk ve aileyi izlemek görevlerini yerine getirmek,

b- İhmal ya da istismar şüphesi ile merkeze gelen ya da gönderilen çocuklara yönelik fiziksel, psikolojik, duygusal ve sosyal yönden ilk değerlendirmeyi ve müdahaleyi yapmak, gerekli raporları hazırlamak, adli makamlar ya da mahkemeler tarafından gönderilen vakalarda konu ile ilgili gerekli değerlendirme ve incelemeyi yaparak “Bilirkişi Raporu” düzenlemek, ilgili yasa ve mevzuat çerçevesinde gerek görülen olgularda ilgili makamlara suç bildirimini yapmak,

c- Çocuk İhmal ve İstismarı konusunda bilimsel araştırmalar yapmak,

d- Çocuk İhmal ve İstismarı konusunda Kamu Kurum ve Kuruluşları, Sivil Toplum Örgütleri ve halka yönelik eğitim çalışmalarını planlamak, organize etmek ve uygulamak,

e- İhmal ve istismara uğramış çocuğun kendisine, ailelere ve içinde yaşadığı sosyal çevreye yönelik sosyal hizmet programları hazırlamak ve uygulamak,

f- Çocuklarla ilgili her türlü yönetsel ve mesleksi kayıtları tutmak, belgeleri saklamak,

g- Çocukların ve ailelerin durumlarını inceleyerek 2828 sayılı kanun kapsamında koruma altına alınması gereken çocuklara ilişkin ilgili mevzuat doğrultusunda çalışmaları başlatmak,

h- Travma sonrası stres tepkilerini azaltmak ve çocukların sosyalleşmesini sağlayarak, her türlü sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinlikleri düzenlemek,

i- Konu ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlar ile gönüllü kuruluş ve kişilerle işbirliği yapmak; eşgüdüm içinde çalışmayı sağlayıcı önlemler almak,

j- Merkezde tam ve yarı zamanlı görevli meslek elemanları tarafından konu ile ilgili nicel ve nitel bilgileri toplamak, bu bilgilerin yorum ve değerlendirmesini yapmak, izlenecek strateji ve uygulanabilecek mesleki müdahale yöntem ve tekniklerini belirlemek, bu doğrultuda gerekli mesleki çalışmaları yapmak,

k- Merkezde çalışacak tam ve yarı zamanlı personele ve hizmetlerin yürütülmesinde birlikte çalışılan kurum, kuruluş ve kişilere yönelik sorun alanına ve uygulamalara ilişkin hizmet içi eğitim programları düzenlemek,

l- Sosyal hizmet kurum ve kuruluşları dışındaki birimlerle sağlık, eğitim, hukuk, istihdam, sosyal güvenlik vb. konularda her türlü mesleki ilişki kurmak, işbirliği yapmak ve eşgüdüm içinde çalışmak,

m- Merkezle ilgili her türlü yönetsel iş ve işlemi yerine getirmek; merkez kayıtları ve çalışma raporlarını gizlilik ilkesini ihlal etmeyecek şekil ve uygunlukta düzenli aralıklarla ilgili makamlara iletmek,

n- Çocuk İhmal ve İstismarı kapsamına giren konularda “Bilirkişi Raporu” düzenlemek

Merkezde oluşturulan Multidisipliner Ekipler :

Merkezde; “Çocuk İhmal ve İstismarını Önleme Eşgüdüm Kurulu”, “İlk Müdahale Ekibi”, “Vaka Tartışma ve Değerlendirme Ekibi”, “Tanı – Teşhis – Tedavi ve Rehabilitasyon Ekibi” ve “İzleme Ekibi” oluşturulmuştur. Merkezde ayrıca mevzuatın gerektirdiği diğer kurul ve komisyonlar (Koordinasyon ve Değerlendirme Kurulu, Sosyal Servis) bulunur. (sosyalhizmetleruzmani.org/istismar)

a) **Eşgüdüm Kurulu;** İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın Barosu, İl Emniyet Müdürlüğü ve İl Jandarma Komutanlığı temsilcilerinden oluşmaktadır. Kurul, Merkez tarafından yürütülen aylık çalışmaların değerlendirilmesi; Merkez tarafından yürütülecek her türlü çalışma, eğitim ve projelerin hayata geçirilmesi için bağlı bulundukları Kurumlar ile Sivil Toplum Örgütleri, arasında işbirliği yapılması; çalışmaların düzenli ve eşgüdüm içerisinde yapılmasının sağlanması için gerekli tedbirlerin alınması ve aksaklıkların üst makamlara bildirilmesinden yetkili ve sorumludur.

b) İlk Müdahale Ekibi; Hekim (Adli Tıp Uzmanı, Jinekolog, Pediatrist vb.), Hemşire, Psikolog – Psikolojik Danışman, Sosyal Hizmet Uzmanı ve Avukat’tan oluşur. İlk Müdahale ekibi merkeze ve hastanelerin acil servislerine gelen ya da resmi kurumlar aracılığı ile gönderilen çocuk ve ailelerin ilk başvurularının alınması, gerekli tıbbi ve psikolojik muayenesinin yapılması, çocuk ve aileye tıbbi, psikolojik, sosyal ve hukuki destek verilmesi, adli vakalar için gerekli delillerin toplanması ve raporlaştırılması, çocuk ve ailenin ilgili makamlara sevk edilmesi görevlerini yerine getirir.

c) Vaka Tartışma ve Değerlendirme Ekibi; Vaka Tartışma ve Değerlendirme Komisyonu Sosyal Hizmet Uzmanı, Psikolog, Psikolojik Danışman, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Uzmanı, Avukattan oluşturulur. Gerekli görülen durumlarda diğer meslek elemanları da bu komisyon içerisinde yer alır. Vaka tartışma ve Değerlendirme Kurulu her hafta Perşembe günü saat 14:00’da toplanarak merkeze gelen vakaları ve vakalara yönelik olarak yapılan çalışmalarını değerlendirir.

d) Tanı – Teşhis – Tedavi ve Rehabilitasyon Ekibi; Sosyal Hizmet Uzmanı, Psikolog, Çocuk Gelişimcisi, Psikolojik Danışman, Avukat, Hekim ve Hemşireden oluşur. Bu ekipte gerektiğinde ilgili başka meslek elemanları da görev alır. Bu ekip yaşanan travmanın çocuk ve aile üzerindeki etkilerinin saptanması, uygun tıbbi ve psikolojik tedavi, rehabilitasyon, sosyal ve hukuki yardım programlarının belirlenmesi, raporlaştırılması ve ilgili birimlere yönlendirilmesi, çocuk ve aile üzerindeki travmanın azaltılması ve giderilmesi, çocuk, aile ve yakın çevre (okul ve aile çevresi, yakın akrabalar vb.) ile çalışma yapılması, vakaların izlenmesi, gerekli tıbbi, psikolojik, sosyal ve hukuki yardım ve desteğin verilmesi, uygun rehabilitasyon programlarının uygulanması ve yapılan tüm çalışmaları raporlaştırılması görevlerini yerine getirir.

e) **İzleme Ekibi;** Sosyal Hizmet Uzmanı, Psikolog / Psikolojik Danışman'dan oluşur. Belirli bir süre tedavi ve rehabilitasyon hizmetinden yararlanan çocuk ve aile izlemeye alınır. İzleme ekibi tarafından belirli bir süre izlenen çocuk ve aileye verilen hizmet Vaka tartışma ve Değerlendirme Ekibi'nin ortak kararı ile sonlandırılır.

f) **Koordinasyon ve Değerlendirme Kurulu;** Sosyal Hizmet Uzmanı, Psikolog, Çocuk Gelişimcisi, Psikolojik Danışman, Avukat, Hekim ve Hemşire ile merkezde görev yapan diğer meslek elemanlarından oluşur. Koordinasyon ve Değerlendirme kurulu 2 ayda bir toplanarak yapılan çalışmaları değerlendirir ve bir sonraki dönemin planlamasını yapar.

g) **Sosyal Servis;** Sosyal Hizmet Uzmanı, Psikolog, Psikolojik Danışman ve Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Uzmanı, Hekim ve Hemşireden oluşur.

Merkeze Kabul ve Merkezden Ayrılış

Merkeze çocuk ve aile kabulünde aşağıdaki sisteme uyulmaktadır :

a- **Birinci Aşama:** Merkeze yapılan ilk müracaat Sosyal Hizmet Uzmanı, Psikolog ya da Psikolojik Danışman tarafından alınır ve vakanın özelliğine göre Üniversite, Adli Tıp, İl Sağlık Müdürlüğü, Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Cumhuriyet Savcılığı ve Baro ile koordinasyon kurulur. Bu aşamada çocuğa ve aileye gerekli tıbbi, psikolojik, sosyal ve hukuki destek ilgili meslek elemanları tarafından verilir. Hastanelere gelen yada resmi makamlar tarafından gönderilen vakalarda ise ilk müracaatın yapıldığı birim tarafından Merkeze haber verilmektedir. Özellikle Cinsel ve Fiziksel İstismar nedeni ile merkeze gelen çocuk ve aile ile ilk

görüşme SHU, Psikolog ya da Psikolojik danışman tarafından yapılmakta ve çocuk muayeneye hazırlanmaktadır. İlk görüşmenin ardından adli muayene Adli Tıp Uzmanı tarafından yapılmakta ve gerek duyulursa hastanelerin ilgili birimlerinden konsültasyon istenmektedir. Mesai saatleri dışında hastanelerin acil servislerine yapılan başvurularda icapçı olarak görevlendirilen Adli Tıp Uzmanı, Psikolog – Psikolojik Danışman ya da Sosyal Hizmet Uzmanı ve gerekli görülen diğer hekimler çağırılarak ilk müdahalenin (başvurunun yapıldığı yerde) yapılmasının sağlanmasına çalışılmaktadır. Yapılan İlk Müdahalenin ardından vaka gerekli mercilere devredilmektedir. Tüm bu çalışmalar sırasında çocuk ve ailedeki travma sonrası stres tepkilerinin azaltılması ve ilk müdahalenin çocuğun ve ailenin mümkün olduğunca örselenmeden yapılması esastır(sosyalhizmetleruzmani.org/istismar).

b- İkinci Aşama: Tanı ve Teşhis ve Rehabilitasyon programlarının belirlenmesi aşamasıdır. Bu aşamada Çocuk hakkında hazırlanan dosya “Vaka Tartışma ve Değerlendirme Ekibi” tarafından değerlendirilmekte, vakaya yönelik yapılması gereken çalışmalar kararlaştırılarak tedavi ve rehabilitasyon programı belirlenmektedir.

c- Üçüncü Aşama: Tedavi ve Rehabilitasyon aşamasıdır. Bu aşamada çocuk ve ailesi ile yakın çevresine yönelik belirlenen tedavi ve rehabilitasyon programları uygulamaya konur.

d- Dördüncü Aşama: İzleme ve Değerlendirme aşamasıdır. Belirli bir süre rehabilitasyon programından yararlanan çocuk ve aile, programı uygulayan meslek elemanlarının tavsiyesi ile rehabilitasyon programından izleme programına alınır.

e- Beşinci Aşama: Hizmetin Sona Erme Aşamasıdır. Hizmetin sona erdirilmesi Vaka Tartışma ve Değerlendirme Ekibi kararı ile olur. Bu aşamada Vaka Tartışma ve Değerlendirme Ekibi Üyelerinin ortak görüşü esastır.

Tüm çalışmalarda mesleğin gerektirdiği kayıtlar titizlikle ve gizlilik ilkesine bağlı kalınarak tutulmaktadır. (sosyalhizmetleruzmani.org/istismar)

Merkez Çalışmalarındaki İlke ve Kurallar :

a- Merkezin hizmetlerinden yararlanacak çocuk ya da aileler Cumhuriyet Savcılığı, Emniyet Müdürlüğü, Jandarma, İl Sağlık Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Üniversite vb. kamu kurum ve kuruluşları tarafından gönderildiği gibi merkeze şahsen başvuran ailelere de mesleki ilkeler doğrultusunda hizmet verilmektedir.

b- Merkezin yürüttüğü eğitim çalışmaları, ilgili kurum ve kuruluşlarının görüşü ve onayı alınmak suretiyle yapılmaktadır.

c- Merkezin işleyişinde çocukların örselenmesinin önlenmesi ve travma sonrası stres tepkilerinin azaltılması esastır. Tüm çalışmalar mesleğin gerektirdiği gizlilik (*Basın – yayın organlarına kesinlikle bilgi verilmez, çocukların ya da ailelerin basın ile soru ve cevap şeklinde görüştürülmesine, görüntülerin alınmasına, teşhir edilmesine, belgelerin yayınlanmasına ve yetkisi olmayan kişilerin görmesine izin verilmez ve bu konuda gerekli önlemler merkez tarafından alınır.*) esasına göre yapılmaktadır.

(sosyalhizmetleruzmani.org/istismar)

Personelin Görev, Yetki ve Sorumlulukları :

Merkezde Görev Alan Personelin Görev, Yetki ve Sorumlulukları Şunlardır ;
(sosyalhizmetleruzmani.org/istismar)

a- Sosyal Hizmet Uzmanı: Çocuk ve aile ile ilk görüşmeyi yapar ve kapsamlı bir sosyal inceleme raporu hazırlar. Sosyal Hizmet Uzmanı tarafından hazırlanan sosyal inceleme raporunda; çocuğun ailesinin ve yaşadığı çevrenin durumu, çocuğun uğradığı ihmal ya da istismarın niteliği ve süresi, çocuğun ve ailenin içinde bulunduğu psikolojik durum ile çocuğa, ailesine ve yakın çevresine ne tür hizmetlerin ne kadar süreyle verilebileceği, çocuğun gelişimi açısından uygun görülen müdahale yöntemleri, tavsiye edilen görüş ve yaklaşımlara yer verilir. Çocuk ve aile hakkında hazırlanan bu rapor, ilgili komisyona sunulur. Sosyal Hizmet Uzmanı aynı zamanda, çocuğun ailesi ve yakınları ile gerekli mesleki çalışmaları yapmak; merkezden ayrılacak çocuğu yeni yaşantısına hazırlamak ve yeni yaşantısının izlenmesinde görev almak, çocuğun (gerekli görüldüğü durumlarda) korunma altına alınması için gerekli işlemleri takip etmek, çocuğun hukuki ve sağlık sorunlarının çözülmesi amacıyla hastane, psikiyatri klinikleri, baro savcılık, emniyet ve benzeri birimlerle ilişkiye geçerek vaka takibini yapmak, vakalara yönelik alınacak kararlarla ilgili olarak oluşturulacak komisyonlarda görev almakla sorumludur.

b- Psikolog: Çocuk ve aile ile ilk görüşmeyi yapmak, çocuğun merkeze geliş ve burada kalış süresi içinde, zeka, yetenek ve ruhsal durumu ile psiko-sosyal gelişimini çeşitli test, yöntem ve teknikleri ile belirlemek, çocuğun yaşadığı ve “Şok Tepkisi” de denilen geçici kişilik bozukluklarının, kalıcı ve sürekli ruhsal durum bozukluklarına dönüşmesinin engellenmesi amacıyla gerekli mesleki çalışmaları başlatmak, çocuğun içinde bulunduğu ruhsal durumun (genel görünüm ve davranış özellikleri, konuşma ve ilişki kurma

durumu, duygulanım durumu, bilişsel yetileri, düşünce akımı ve içeriğinin özellikleri, psiko-fizyolojik belirtileri vb.) ayrıntılı incelemesini yapmak, ihmal ve istismara uğramış çocuğu rahatlatarak, gevşetecek, korku ve endişelerini azaltarak ve normal yaşantısına dönmesi amacıyla; gevşeme egzersizleri, oyun terapileri, iş-uğraş terapileri, bireysel-grup terapileri vb gibi uygun psikoterapötik yaklaşım ve tedavi yöntemlerini programlamak, çocuğun yaşadığı travmayı rehabilite edici çalışmalar yapmak; sağlıklı bir kişilik kazanması için mesleği ile ilgili uygulamaları yerine getirmek, özel ilgi gerektiren çocuklarla mesleki çalışmalar yapmak ve çalışmalara ilişkin gerekli raporları hazırlamak, gerektiğinde çocuğun sorunlarının çözülmesi amacıyla hastane, psikiyatri klinikleri ve benzeri kuruluşlarla ilişkiye geçerek vaka takibini yapmak, merkezden ayrılacak çocuğu yeni yaşantısına hazırlamak ve yeni yaşantısının izlenmesinde görev almak, vakanın gerekli durumlarda daha detaylı müdahale ve tedavisine yönelik olarak hastane, psikiyatri klinikleri, ilgili sağlık ve kamu kurumları ile irtibata geçerek vaka takibini yapmak ve çocuğu merkez dışı yaşantıya en uygun şekilde hazırlamak, alanla ilgili gelişmeleri ve yenilikleri takip etmek vakalara yönelik alınacak kararlarla ilgili olarak oluşturulacak komisyonlarda görev almakla sorumludur.

c- Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Uzmanı: İstismara maruz kalarak travmaya uğrayan çocuklarla ilgili olarak; çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal gelişimleri ile ilgili, yaş özelliklerini de göz önünde bulundurarak eğitim ve rehabilitasyon programları hazırlamak, çocukların gelişim ve eğitimini düzeylerini belirlemek ve merkez hizmetinden yararlandığı süre içinde izlemek, normal gelişim göstermeyen ve özel eğitime ve özel programlara ihtiyaç duyan çocuklar için diğer meslek elemanları ile işbirliği yaparak özel eğitim ve rehabilitasyon programları hazırlamak ve uygulamak, vakalara yönelik alınacak kararlarla ilgili olarak oluşturulacak komisyonlarda görev almakla sorumludur.

d- Psikolojik Danışman: Çocuk ve aile ile ilk görüşmeyi yapmak, ihmal ve istismara maruz kalması sebebi ile merkeze intikal eden öğrenci veya bireylerle, kendilerini her yönden güvende hissetmelerini sağlayacak uygunlukta iletişim kurmak, gelen vakaya

uygun ölçme aracını uygulamak ve ortaya çıkan sonuca göre gerekli rehberlik ve danışma hizmetini vermek, yaşanan travma sonrası, normal yaşam psikolojisine dönüş ve travma ile başa çıkma becerilerinin güçlendirilmesi adına gerekli terapötik yaklaşım ve yöntemleri programlamak, uygulamak ve uygulanmasını sağlamak, ihmal ve istismara uğramış çocuğun normal yaşam becerilerinin desteklenmesi amacıyla, çocuğun içinde yaşadığı ve kendisine yakınlığı olan kimselerin uygun şekilde bilgilendirilmesi; gerektiğinde vakanın yararına olacak şekilde işbirliğine gidilmesini temin etmek, özel ilgi ihtiyacı olan vakaların durumlarına uygun rehabilitasyon programları hazırlamak, uygulamak ve değerlendirmek, yapılacak değerlendirme sonrasında ortaya çıkacak duruma göre uygun yöneltme programı hazırlamak ve uygulamaları takip etmek, vakanın gerekli durumlarda daha detaylı müdahale ve tedavisine yönelik olarak hastane, psikiyatri klinikleri, ilgili sağlık ve kamu kurumları ile irtibata geçerek vaka takibini yapmak ve çocuğu merkez dışı yaşantıya en uygun şekilde hazırlamak, alanla ilgili gelişmeleri ve yenilikleri takip etmek; hizmet alanına uygun konuları içeren seminer, panel, konferans vb. eğitim çalışmalarına katılmak; hizmetin daha geniş ve etkili bir alana yaygınlaştırılması amacıyla veli, öğrenci, öğretmen ve topluma yönelik ve eğitim çalışmalarına katılmak, gelen vakaya yönelik alınacak kararlarla ilgili olarak oluşturulacak komisyonlarda görev almakla sorumludur.

e- Hemşire: Çocuklara sağlıklı aile ortamının hazırlanmasında yardımcı olmak, abla-anne yaklaşımı içerisinde çocukların sağlık ve temizliği ile yakından ilgilenmek, Merkezi'n hijyen koşullarına uygun olması yönünde çalışmaları yapmak, ilk muayene ve tedavi aşamalarında hekime yardımcı olmak ve koruyucu – önleyici hizmetlerin planlanması ve uygulanmasında görev almak, acil vakalarda ilgili hekim veya hastane ile ilişki kurmak, gelen vakalara yönelik alınacak kararlarla ilgili olarak oluşturulacak komisyonlarda görev almakla sorumludur.

f- Hekim; İhmal ya da İstismar nedeni ile merkeze gelen çocuklara ilk tıbbi muayene ve müdahaleyi yapmak, tıbbi tedavi yöntemlerini belirlemek, ilk müdahalenin ardından

gerekli raporları hazırlamak ve gerekli mercilere sunmak, özel tedavi ihtiyacı olan vakaların durumlarına uygun tedavi programları hazırlamak, uygulamak ve değerlendirmek, yapılacak değerlendirme sonrasında ortaya çıkacak duruma göre uygun yöneltme programı hazırlamak ve uygulamaları takip etmek, vakanın gerekli durumlarda daha detaylı müdahale ve tedavisine yönelik olarak hastane, psikiyatri klinikleri, ilgili sağlık ve kamu kurumları ile irtibata geçerek vaka takibini yapmak ve çocuğu merkez dışı yaşantıya en uygun şekilde hazırlamak, alanla ilgili gelişmeleri ve yenilikleri takip etmek; hizmet alanına uygun konuları içeren seminer, panel, konferans vb. eğitim çalışmalarına katılmak; hizmetin daha geniş ve etkili bir alana yaygınlaştırılması amacıyla veli, öğrenci, öğretmen ve topluma yönelik ve eğitim çalışmalarına katılmak, gelen vakalara yönelik alınacak kararlarla ilgili olarak oluşturulacak komisyonlarda görev almakla sorumludur.

g- Avukat; İhmal ya da İstismar nedeni ile merkeze gelen çocuklara ve ailelerine hukuksal danışmanlık yapmak, maddi durumu yetersiz olan çocuk ve ailelerine yönelik adli yardım için gerekli çalışmaları yapmak, gerektiğinde davalara müdahil olarak katılmak ve hukuki süreci izlemek, gelen vakalara yönelik alınacak kararlarla ilgili olarak oluşturulacak komisyonlarda görev almakla sorumludur.

h-Emniyet Görevlisi; İhmal ya da İstismar nedeni ile hastanelere ya da merkeze gelen çocukların güvenliğini sağlamak, çocuk şubesine ya da Jandarma Çocuk Koruma Merkezi'ne gelen vakaların adli takibinin yapılması sırasında merkez ile koordinasyon kurulmasını sağlamak, Merkezde yürütülen çalışmalar sırasında yasalara aykırı bir eylemin tespit edilmesi durumunda, bu kişiler hakkında yapılacak adli işlemleri takip etmek, ihmal ya da istismar nedeni ile merkeze getirilen çocuk ve ailelerin ifade işlemlerini yürütmek, görevlerini yerine getirmektedir.
(sosyalhizmetleruzmani.org/istismar)

2.16. Çocuk İstismarı İle İlgili Yurtdışın'da, KKTC'de ve Türkiye'de Yapılan Araştırmalar

Çocuk ihmal ve istismarı kapsamlı bir olgu olmasına karşın çocuğa yönelik istismar kapsamında fiziksel istismar ön plana çıkmaktadır. Aral (1997) yaptığı çalışmada çocukların % 65.72'sinin anne ya da babası tarafından fiziksel istismara uğradıklarını belirlemiştir. (Aral, 1997)

Yapılan bazı araştırma sonuçlarına göre;

- Çocuğa karşı şiddetin yaşandığı ailelerde karı – koca çatışması, tatminsiz evlilik gibi özellikler bulunmuş ve aile içinde genellikle sözlü denebilecek bir şiddetin yaşandığı görülmüştür.
- Ebeveynlerden birinin üvey olması durumunda çocuğun şiddetle karşılaşma olasılığı fazladır.
- Çocuk bakımı ve karar alma konusunda eşit dağılımın yaşanmadığı ailelerde çocuğa karşı şiddet oranı yüksektir.
- Ayrıca, büyük ölçüde ailenin yaşadığı sıkıntılar ve ani değişmelerle çocuğa karşı şiddet arasında bir ilişki kurulmaktadır.
- Sağlık, ekonomik ve sosyal olanakların elde edilebilirliği ile şiddet arasındaki ilişkiye göre ise, şiddetin yaşandığı ailelerin daha az oranda toplumsal organizasyonlara katıldığı görülmüştür.
- Türkiye'de yapılan çalışmalar ise “özellikle geleneksel aile yapılarında, konuşarak ikna etme yerine fiziksel cezalandırma yöntemlerinin sıklıkla kullanıldığını göstermektedir”. (www.aile.org.tr).

Dünyada istismar çok yoğun yaşanmaktadır. Özellikle dünya genelinde çalışmalar yapan "Save the Children" örgütünün yayınladığı rapora göre Avrupa ve Asya merkezli yapılan bir çalışmada 9-17 yaş arası çocuklarda her 10 çocuğun 6'sının yanlış birşey yaptıkları zaman anne ve babaları tarafından dayak yediklerini göstermektedir.

Amerika'da yapılan bir araştırmada da 3 yaşındaki çocuklarına geçtiğimiz yılda anne-babaların vurdukları ortaya çıkarılmıştır. Olayın kendisinin zaten yeterince dramatik olmasının yanı sıra bu oranın % 89 olması daha da dramatik bir süreci getirmektedir. İstanbul'da 2005 yılında üniversite öğrencileri arasında yapılan bir çalışmada, örneklemin % 56 oranında istismara maruz kaldığını ifade etmesi dikkati çekmektedir. (Polat, 2005)

Cinsel istismara kız çocukları kadar erkek çocuklar da maruz kalmaktadır. Çocuğu istismardan koruma ve rehabilitasyon derneği (ÇİKORED) tarafından yapılan araştırmaya göre kız çocukların /58'i erkek çocukların /42'si cinsel istismara maruz kalmaktadır. Cinsel saldırı ve tecavüz olasılığı ise 16-19 yaş arasındadır. Bu saldırıların gerçekleştiği yaş aralığı ise 8-12 yaştır. Yapılan bir araştırmada çalışan kızlarının (102), %26 sı işyerinde en az bir kere rahatsız edildiğini; en fazla erkeklerin bakışlarından rahatsız olduklarını ve elle tacize maruz kaldıklarını belirtmişler. 98 yılındaki adli dosyalardan elde edilen bulgulara göre ise çocuklara yönelik olguların %44,4'ünü cinsel suçlar teşkil etmektedir. (Balcı, Yasemin)

Almanya da her yıl ortalama 200 bin çocuk cinsel istismara maruz kalmaktadır. 2002 yılında 3780 porno vakası ile karşılaşılırken bu rakam 2004 mayıs ayı sonunda 115146 ya ulaşmıştır. (Öztürk, Doğan)

Cinsel istismara maruz kalan çocukların %30'u 2-5 yaş; %40'ı 6-10 yaş; %30'u 11-17 yaş arasındadır. (Hancı, İ, Hamit)

Tüm bu istatistikler dahilinde kız çocukların erkek çocuklara oranla 3-4 kat daha fazla cinsel istismara maruz kaldığı görülmektedir.

ÇOCUK FUHUŞU: Çocuğun zevk veya başka sebeplerden kaynaklanarak cinsel aktivitelerde kullanılmasıdır. Savaş esnasında ve savaş sonrası barış kuvvetlerinin gelmesi bu durumu arttıran faktörlerdendir. Ekonomik yönden fakir ülkelerdeki çocuklar daha çok bu sektörde kullanılmaktadır. Tacizciler ekonomik ve sosyal acıdan güçlü insanlardır. Özellikle yabancı tacizcinin ülkeyi kolay terk edebilmesi ve hiç ceza almaması bu sektörü büyüten diğer etkidir. Bunun için bir ülkenin vatandaşı eğer başka bir ülkede suç işlemişlerse ceza verme yetkisi sağlanmıştır.

Moskova'da bütün fahişelerin %23 'ünü çocuklar oluşturmaktadır.

İtalya da 2000-2500 çocuk bu durumdadır. Toplumsal Cinsel Araştırma Enstitüsü çocuk fahişelerin %85.1'inin Hollanda asıllı olduğunu tahmini sayının ise 500-2000 arasında olduğu belirtilmektedir. İstanbul barosuna göre 1997 yılında Güvenlik Kuvvetleri tarafından 27 il'de 177 çocuğa "zina" nedeniyle kanuni takipte bulunulmuş dava açmıştır. (Polat, Oğuz)

ÇOCUK SEKS TURİZMİ: Kişinin kendi ülkesinde çocuklarla cinsel ilişkiye girdiği genellikle daha az gelişmiş bir ülkeye seyahat etmesidir. Kimliksizlik, çocukların kolay erişilebilir olması, kendi ülkesinin ahlakı ve sosyal sınırlamalarından özgür olmak bu tür davranışları arttırmaktadır. Özellikle başka ülkelerden evlat edinilme bu turizmin olma olasılığını arttırmaktadır. Rusya' da Nisan 2000' de yapılan çalışmalar 14-18 yaş arası çocukların %80'i geçen 3 ay içinde bir yabancı ile para karşılığı cinsel ilişkiye girmiştir. (Polat, Oğuz)

SHÇEK'e bağlı çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarında yapılan araştırma korunmaya muhtaç çocukların %10,3'ünün ensest kurbanı olduğunu ortaya koymuştur. Marmara üniversitesi adli tıp enstitüsü çocuklara dönük cinsel istismarın %89'unun aile içinde meydana geldiğini ve 4 çocuktan birinin ensest kurbanı olduğunu belirtmiştir. Maruz kalanların %87'sini 4-12 yaş grubundaki kız çocukları oluşturmaktadır.

(www.kazate.com)

Heryıl ABD'de 1000'den fazla çocuk %65'i Fiziksel istismardan, %35'de ihmal sonucu yaşamını yitirmektedir. (Parke, Locke, 1999)

1992 yılında ABD' de 1261 çocuğun çocuk istismarı ve ihmali sonucu öldüğü tahmin edilmektedir. (Özdel ve ark., 2002)

İstismara uğramış çocukların hayatta kaldıkları taktirde beyin hasarları, fiziksel sakatlıklar, bodurluk ve zeka geriliği ile karşı karşıya kaldıkları yapılan araştırmalarda saptanmıştır. (Parke, Locke, 1999)

Türkiye'de fiziksel istismar yaygınlığı ile ilgili çalışmalardan biri olan Bilir ve arkadaşlarının sekiz ilde Ana ve Çocuk Sağlığı Merkezlerinde 16100 çocuğun tarandığı çalışmada; Fiziksel ve duygusal istismar oranı 4-6 yaş grubunda % 40.7, 7-10 yaş grubunda %33.5, 11-12 yaş grubunda %25.8 olarak bulunmuştur. (Bilir ve ark., 1999)

Kolej ve Anadolu Liseleri giriş sınavlarına hazırlanan öğrencilerin istismara ne sıklıkla maruz kaldıklarını araştıran çalışma sonucunda 145 denekte annelerin %33, babaların %27 oranında fiziksel ceza uyguladıkları tespit edilmiştir. (Baltaş, 1999)

1999 yılında İstanbul Kadıköy İlçesi devlet liselerinde, 15-16 grubuna uygulanan çalışmada çocuk istismarının öfke – ifade tarzına etkisi araştırılmıştır. Sonuçlar

ebeveynnin istismar edici davranışlarının çocukta agresyon düzeyini arttırdığını göstermiştir. (Çakıcı, 2002)

ABD'de 1975 ve 1985'te yapılan araştırmada üç yaşında çocuğu olan ebeveynlerin %90'nın dan fazlasının çocuklarına fiziksel şiddet uyguladığı bulunmuştur. 10-12 yaş grubunda bu oran %60 ve 17 yaş grubunda dört çocukta birinin anne babası tarafından fiziksel istismara maruz kaldığı ortaya çıkmıştır.

Ayrıca çalışmada kişiye ebeveyni tarafından ergenlik döneminde ne kadar şiddete maruz kalırsa o kadar Depresif Semptom İndeksinin o kadar yükseldiği ve daha yüksek oranda intiharı düşündüğü bulunmuştur. (Stein, 1996)

Araştırmaların bir çoğu, aile içi istismara maruz kalanlarda, erişkinlik dönemlerinde anksiyete bozukluklarının daha sık görüldüğünü bildirmektedir. Anksiyete bozukluklarının daha sık görülmesinde istismar sonucu gelişen semptomların hazırlayıcı rol oynadığı varsayılmaktadır. (Browman, 1996) (Faravelli ve ark., 1985) (Stean ve ark., 1988)

1996 yılında KKTC'de 27 lisenin tümündeki 2513 lise 2. sınıf öğrencileri arasında çocuk istismarı ve madde kullanımı ilişkisi araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, çocukluk döneminde yaşanan istismar ile madde kullanımı arasında güçlü bir ilişki bulunmuştur.

Fiziksel şiddetin fazla olduğu grupta madde kullanımının, hiç fiziksel şiddet görmeyen gruba göre 3 kat daha fazla olduğu saptanmıştır. (Çakıcı, 2002)

KKTC genelinde fiziksel istismara uğrayan çocukların %17'sinin ağır istismara, %26'sının hafif ve %57'sinin de istismara uğramayan çocukların oluşturduğu ortaya çıktı.

KKTC genelinde çıkan sonuçlara göre, psikolojik istismara uğramayan çocukların sadece %24 olduğu vurgulanıyor. Anket sonuçlarına göre psikolojik istismara uğrayan çocukların %50'sinin hafif ve %26'sını da ağır istismara uğrayan çocuklar oluşturuyor.

15 Ekim -15 Kasım 1996 tarihleri arasında Eğitim Bakanlığı'na kayıtlı 2513 öğrenci üzerinde yapılan ve tüm lise 2. sınıf öğrencilerini kapsayan araştırmanın sonuçları, ülkemizde çok ciddi anlamda çocuk istismarının olduğunu açıkça belgelemektedir. (Çakıcı, 2002)

Kuzey Kıbrıs'ta çocuk istismarıyla ilgili yapılan çalışmalar, Milli Eğitim Kültür ve Spor Bakanlığı Genel Orta Eğitim ve Mesleki Eğitim Dairelerine bağlı liselerin tümünde çocuk istismarının, madde kullanımına etkisini de ortaya koymuştur. (Çakıcı, 2002)

ABD'de 1999 yılında 18 yaş ve altı çocuklarda cinsel istismarın yaygınlığı 1.3/1,000 olarak saptanmış ve kız çocuklarının daha fazla istismara uğradığı bildirilmiştir. (Oral R. 1999)

Çocuğu İstismardan Koruma ve Rehabilitasyon Derneği (ÇİKORED)'nin yaptığı çalışmalarda, okullarda fiziksel olarak cezalandırılan çocuk oranı %85 bulunmuştur. Bilir ve ark. tarafından 16 bin çocuk üzerinde yapılan bir diğer araştırmada istismara uğrama oranı %33 ; tokat atma, kulak ve saç çekme oranı %25, sopa ile dövme oranı %14 bulunmuştur.

Dayak nedeniyle Kadın Sığınma Evlerine gelen kadınlar üzerinde bir araştırma yapılmış ve bu kadınların %92'sinin çocuklarını dövdükleri saptanmıştır. Bu da şunu gösterir ki istismara uğrayan, istismarı yapan kişi olmaya adaydır. Cinsel istismar sorgulandığında, bu oran da oldukça fazladır. Kız çocuklarının %58'inin, erkek çocukların %42'sinin cinsel istismara maruz kaldıkları bildirilmiştir. Aile içi cinsel istismar olan ensest vakalarının mahkemeye yansıyan sayılardan daha fazla olduğu düşünülmektedir. (Oğuz Polat)

Dünya çapındaki cinsel istismar vakalarının yaklaşık % 40-60'ı 16 yaş altı genç kadınları içermektedir.

Cinsel istismar genç oğlanları da etkilemektedir. 19 ülkede bir çok farklı bölgede gerçekleştirilen çalışmalar, bu tür vaka bildirimlerinin genç kadınlar için %7-34 ve genç erkekler için %3-29 olduğunu göstermektedir.

1998'de, cinayetlerin %69'unda kurbanlar 15-44 yaş arasında olup, bir kadın kurban karşılık altı erkek kurban şeklindedir. (Heise, L. 1994)

Oğlanlar en çok rastlanan kurban ve suçlulardır.

Cinsel eğilimle ilgili olarak cinsiyete dayalı önyargılar içeren fikirler şiddete yol açabilir. Örneğin, İngiltere hakkındaki bir rapor, 18 yaşın altındaki lezbiyen, gey ve biseksüel gençlerin %50'sinin fiziksel olarak saldırıya uğradığını göstermiştir. (Heise, L. 1994)

Türkiye'de 1980-1982 yılları arasında sekiz ilde yapılan bir araştırmada, 4-12 yaşları arasındaki 16.000 çocuğun , fiziksel ve duygusal açıdan istismar edilip edilmediği incelenmiştir. Kız çocuklarının % 34,6'sının, erkek çocuklarının ise % 32,5'inin ihmal ve istismar kurbanı oldukları saptanmıştır. Eğitimsiz ebeveynlerin %40'ı çocuklarını istismar ederken, eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerde bu oran % 17'ye kadar düşmektedir. (Bilir Ş. 1991)

BÖLÜM III

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, istismarın ve ihmalin çocuklar üzerindeki olumsuz psikolojik etkileri konusunda yapılan çalışmalarla ilgili literatürler incelenmiş ve elde edilen sonuçlar belirtilmiştir :

SONUÇ :

*İstismarın yaşandığı ailelerde, çocukların olumsuz etkilendiği, bu olumsuz etkilenimlerden dolayı özellikle çocukların, psikolojik sorunlar yaşadığı yapılan araştırmalar sonucu belirlenmiştir.

*Kişinin çocukluk döneminde yaşadığı psikolojik istismar, yetişkinlik döneminde ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir.

*Sağlıklı bir toplum, için sağlıklı bireyler ve bunun içinde, sağlıklı bir aile ortamının olması şarttır.

*Çocukları, şiddetten korumanın ilk adımı şiddetin varlığını kabul etmektir.

*Şiddetle karşılaşan çocuklarda çeşitli fiziksel sakatlıklar ortaya çıkabilmektedir. Kırıklar, beyin kanamaları, iç organ zedelenmeleri sonucu ortaya çıkan ortopedik sakatlıklar, felçler, havale, zeka özü, çeşitli organ yetersizlikleri gelişebilir.

*İstismara uğrayan çocuklarda çeşitli psikolojik sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bunlar depresyon, kaygı bozukluğu, yoğun stres, sosyal uyumsuzluk, öğrenme güçlüğü.

*İstismara uğramış çocuklarda uyuşturucu bağımlılığı, suça ve fuhuşa yatkınlık fazladır.

*İstismara uğrayan çocuklarda okul başarısı düşüktür.

*İstismar çocuğun bilişsel gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.

*Fiziksel cezalarla terbiye edildiği düşünülen çocuklar, kaba gücün sorunları çözmek için etkin bir yöntem olduğuna inanarak büyürler ve erişkin yaşlarda kendileri de başka çocukları istismar eden yetişkinlere dönüşürler.

*Baskıcı ve sevgisiz ortamlarda yetişen çocuklar da sürekli kaygı, kendine ve geleceğe güvensizlik, düşük özsaygı gibi kişilik özellikleri gözlenmektedir.

*Çocukların aile içinde gördükleri şiddet, cinsel / fiziksel istismar, ihmal, çocukları sokak yaşamına itebilmektedir ve her türlü tehlikesine rağmen sokak, çocuklar için cazip hale gelebilmektedir.

*Ailesi ve yakınları tarafından istismar edilen ve sokaklarda yaşamaya başlayan çocuklar, sokaklarda fiziksel, cinsel istismar ve şiddet'e maruz kalmakta, uyuşturucu ile tanışıp çeşitli suçlara itilebilmektedir.

*Pek çok yetişkin, terbiye vermenin bir yolu olarak fiziksel cezayı uygun görse de bu çok yanlış bir terbiye yöntemidir. Çocuğa zarar verir ve çocukta ruhen ve bedenlen geri dönüşü olmayan ciddi hasarlara yol açar.

*Ne yaparsa yapsın, hiçbir çocuk dövülmeyi yada istismar edilmeyi hak etmez ve bu tür davranışlardan öğrenebileceğı hiçbir olumlu ders yoktur. Çocuğun öğrene bileceğı tek şey, şiddetin bir sorun çözme yolu olduğudur.

ÖNERİLER :

*Toplumun çocuk istismarı hakkında bilgilendirilmesi bu alanda alınacak önlemler için birinci adımdır.

*Ülkemizde fiziksel cezanın bir disiplin yöntemi olarak kullanılmasının yaygın olduğu bilinse de boyutları konusunda ayrıntılı çalışmalara gereksinim vardır.

*Öğretmenler çocuk istismarı konusun da gerek mezuniyet öncesi, gerek hizmet içi eğitimlerde bilgilendirilmeli, istismara uğramış çocukları fark etme konusunda beceri kazandırılmalıdır.

*Öğretmen, çocuğı eğitirken asla fiziksel ceza uygulamayarak örnek olmalı, uygulayanları da hoş görmemelidir.

*Toplumun çocuk istismarı konusunda duyarlılığını arttırmak, aileleri ve toplumun diğer bireylerini eğitmek konusunda öğretmenlere önemli görevler düşmektedir.

*Okulda ve evde disiplini sağlamak için dayak dışı seçenekler bulunmaktadır. Bu seçenekleri uygulamanın çocukta, olumlu davranışı geliştirmede daha başarılı olduğu kanıtlanmıştır.

*Ülkemizde şiddet eğilimlerini düşürmenin yolu, çocuk eğitiminde şiddeti bir yöntem olarak kullanmaktan kaçınmaktır.

*Ailelere çocuk eğitimi ve çocuk yetiştirme ile ilgili yöntemlerin verildiği Ana – Baba Okulu programlarının yaygınlaştırılması ve şiddeti şiddetin beslediği düşüncesinden hareketle bu programlarda çocuk yetiştirmede ceza ve şiddet uygulamalarını ortadan kaldıracak yeni eğitim yöntemleri ile ailelerin bilinçlendirilmeleri gerekmektedir.

*Çocuklar doğru ve yanlış ebeveynlerini taklit ederek bulurlar. Eğer siz ona vurursanız o da bir başkasına vurmanın yanlış olmadığını düşünecektir.

*Kitle iletişim araçlarında aile içi şiddetin doğal ve görmezlikten gelinir bir durum olmadığının anlatılması, fiziksel, cinsel ve duygusal şiddetin yasalar çerçevesinde suç olduğunun net olarak ortaya konması gerekmektedir. Bunu yaparken şiddetin bütün ailelerde görülmeyebileceği, barışçı, hoşgörülü ailelerin olduğu olumlu modeller gösterilerek anlatılmalı ve böylece şiddetin meşrulaşması önlenmelidir.

*İstismara uğramış çocuk olgusu ile karşı karşıya kalındığında, okullarda görev alan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Bu önemli görevi yerine getirebilmesi için ise rehber öğretmenlerin ve psikolojik danışmanların, toplumun ve her kurumun 'olmazsa olmaz'ı değerinde tutulmalı, danışmanların görevi topluma aşılmalıdır.

*Psikolojik danışmanlar ve rehber öğretmenler, sağlıklı bir yardım ilişkisi geliştirebilmek için, alanı ile ilgi eğitim almakla kalmayıp uygulama alanında da kendilerini geliştirmelidirler.

*İstismar konusunda çocuklar da bilgilendirilmelidir. Çocuktan, hoşuna gitmeyen bir davranışla karşılaştığın da bunu anne, baba yada öğretmenine bildirmesi gerektiği öğretilmelidir.

*İstismara uğramış çocuklarda meydana gelebilecek, tıbbi tedavi gerektiren durumlarda psikolojik danışman ve rehber öğretmenin, çocuğun ailesini, çocuğu bir hekime yada psikiyatrist'e götürmesi için yönlendirmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- ARAL, Neriman. **“Fiziksel İstismar ve Çocuk”** Tekışık Veb Ofset Tesisleri, Ankara, 1997
- ATAUZ, Sevil. **“Kitle İletişim Araçlarında Çocuk İstismarı ve İhmali”** Çocuk İstismarı ve İhmali, Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongresi, Gözde Repro Ofset, Ankara, 1991
- ANKAY, Aydın. **Ruh Sağlığı ve Davranış Bozuklukları.**Ankara.Turhan Kitapevi, 1998
- ANAR, Suat. **Davranış Bilimleri** 1. İstanbul: Anadolu Üni.Açık Öğretim Fak.Ders Kitapları.
- BAYHAN, Pınar. **“Sosyal Hizmet Dergisi”** Ankara, 1998
- BİLİR, Şule; ARI, Meziyet; DÖNMEZ, Necati; GÜNEYSU, Sibel. **“4 – 12 Yaşları Arasında 16.100 Çocukta Örselenme Durumları İle İlgili Bir İnceleme”** Çocuk İstismarı ve İhmali, Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongresi, Gözde Repo Ofset, Ankara, 1991
- BULUT, Işıl. **“Genç Anne ve Çocuk İstismarı”** Bizim Büro, Ankara, 1996
- CILGA, İbrahim. **“Türkiye’de Çocuk Hakları Çalışmaları”** Cumhuriyet ve Çocuk 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1999
- CÜCELOĞLU, Doğan. **“İnsan Davranışı – Psikolojinin Temel Kavramları”** 2. Basım, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1991
- CÜCENOĞLU, Doğan. **İnsan ve Davranışı.** İstanbul.Remzi Kitapevi, 1994

- ÇOCUK VE GENÇLİK RUHSAĞLIĞI DERGİSİ, 1994
- DALY, M; WILSON, M. **"Discriminative Parental Soliciute: A Biological Perspective"** Journal of Marriage and Family, 1980, V.42
- DİRİK, Musa. **"Aydın'da Cinsel Suçların Profili"** Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp Ana Bilim Dalı Uzmanlık Tezi, Aydın, 2003
- ECPAT Newsletter NO/2April 2002
- ELLIOT, M; BROWNE, K; KILCOYNE, J. **"Child Sexual Abuse Prevention: What Offendes Tell Us"** Child Abuse & Neglect, 1995
- ERKMAN, Fatoş. **"Çocukların Duygusal Ezimi"** Çocuk İstismarı ve İhmali, Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongresi, Gözde Repro Ofset, Ankara, 1991
- GENÇTAN, Engin. **Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar.**İstanbul, Remzi K.Evi, 1989
- HACETTEPE TIP DERGİSİ, 2004
- KÖKNEL,Özcan. **Bireysel ve Toplumsal Şiddet.**İstanbul, Akdeniz Yayıncılık, 2000
- KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem. **"İnsan, Aile, Kültür"** Remzi Kitapevi, İstanbul, 1990
- KARS, Özcan. **"Çocuk İstismarı: Nedenleri ve Sonuçları"** Ankara, 1996
- KOŞAR, Nesrin G. **"Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı"**Yargıçoğlu Matbaası, Ankara, 1989
- KOZCU, Şeyda. **"Çocuk İstismarı ve İhmali"** Aile Yazıları 3, Birey Kişilik ve Toplum. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Bilim Serisi: 5/3, Devran matbaası, Ankara, 1990
- MEB-UNICEF, Psikososyal Okul Projesi, **Zorlu Yaşam Olayları ve Etkileri**, 2002

- NAİM, Ali İnan. “**Çocuk Hukuku**” İstanbul, 1968
- ONURSAL, Betül; SAYIATA, Sevgi Usta. “**İstanbul Barosu Çocuk Merkezi Yayınları**” İstanbul, 2002
- ULUĞTEKİN, Sevdâ. “**Hükümlü Çocuklarda Yeniden Toplumsallaşma**” Ankara, 1991
- POLAT, Oğuz. “**Tıbbi Açıdan Çocuk Hakları ve Çocuk İstismarı**” Cumhuriyet ve Çocuk, 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1999
- POLAT O. :**Adli Tıp ders Kitabı**. DER yayınevi, İstanbul, 2001
- POLAT O.;**Çocuk ve Şiddet**. DER yayınevi , İstanbul, 2001
- POLAT, Oğuz. **Çocuk ve Şiddet**. İstanbul, Der Yayınları, 2002
- ŞAHİN, Figen; BEYAZOVA, Ufuk. “**Milli Eğitim Dergisi**”, 2001
- TANALTAY, S. **Çocuklar Ağlamasın**. İstanbul, Tekin Yayınevi, 2. Baskı, 1985
- YÖRÜKOĞLU, Atalay. **Gençlik Çağı**. Ankara, Tisa Matbaası, 1985
- YÖRÜKOĞLU, Atalay. **Aile ve Çocuk**. İstanbul, Özgür yayınları, 5. Basım, 1997
- ZİVANAR, N. **Çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesi**. Çocuk Forumu, 1999

<http://www.turkhukuksitesi.com/faq/internetfikri.shtml>

<http://www.ntvmsnbc.com/news/132826asp?Om=519>

www.bilisimsurasi.org.tr/dosyalar

<http://arsiv.hurriyetim.com.tr/dosya/internet/suc3.htm>

www.aile.org.tr

www.ecpat.net/es/news

<http://www.kalbinesei.com/istismar>

www.orgm.meb.gov.tr/istismar

www.unfpa.org

<http://www.sosyalhizmetuzmani.org/istismar.htm>

<http://www.kazate.com>

www.aile-hekimligi.uludagedu.tr/ders4/htm